

HERBERT STEINER

Ausztria Kommunista Pártja 1918—1933

Az alábbi bibliográfiai megjegyzések az Ausztria Kommunista Pártja (KPOe) hivatalos megalapítása (1918. december 3.) és hatósági betiltása (1933. május 26.) közé eső periódust foglalják magukba. A KPOe-nek ebben az időben még nincs történetírása. A pártsajtóban és a brosrákban között különböző alkalmi megemlékezéseken kívül a korszakról összefogó leírás nem készült.

1935-ben, oktatási célokra megjelent Moszkvában Otto Benedikt: *Materialien zur Geschichte der KPÖ* (Anyagok a KPOe történetéhez) c. munkájának 12 sokszorosított füzeté, igen alacsony, mindössze 60-as példányszámmal. A párttörténet egyes problémáival kapcsolatosan 1935—1939 között a KPOe illegális közlönye, a *Weg und Ziel* (Út és cél) cikkei foglalnak állást.

De még 1945-től, a KPOe legális tevékenységének újrakezdése után is csak kevés helyet kapott történetének kutatása és ábrázolása. 1952-ben jelent meg a *Zur Geschichte der österreichischen Arbeiterbewegung* (Az osztrák munkásmozgalom történetéhez) c. füzetek 1. számaként *F. Strobl*: *Die österreichische Arbeiterbewegung bis zum ersten Weltkrieg* (Az osztrák munkásmozgalom az első világháborúig) (74 l.); a 2. szám, *Leopold Spira*: *Die österreichische Arbeiterbewegung vom ersten Weltkrieg bis 1927* (Az osztrák munkásmozgalom az első világháborútól 1927-ig) (87 l.), és a 3. szám *F. West*: *Die österreichische Arbeiterbewegung vom Juli 1927 bis zum Feber 1934* (Az osztrák munkásmozgalom 1927 júliusától 1934 februárjáig). (103 l.) 1955-ben a KPOe funkcionáriusainak alapfokú tanfolyama címmel 5 füzet jelent meg az osztrák munkásmozgalomról, *F. Strobl* (1+2), *L. Spira* (3), *F. West* (4) és *E. Lustmann* (5) tollából.

Az adott periódusra vonatkozik még *Johann Kopenig*: *Reden und Aufsätze 1924—1950* (Beszédék és dolgozatok 1924—1950) (Bécs. 1951. 182 l.) és *Friedl Fürnberg*: *Im Kampf für ein sozialistisches Österreich* (Harcban a szocialista Ausztriáért) (Bécs, 1952. 173 l.) c. cikke. A KPOe alapításának 40. évfordulójára megjelent, kézirat gyanánt, *Hermann Mitteräcker*: *Zur Geschichte der Kommunistischen Partei Österreichs* (Ausztria Kommunista Pártja történetéhez) c. munkája (Bécs. 1958. 64 l.). Néhány visszaemlékezést találunk az 1933-ig terjedő időkről az *Aus der Vergangenheit der KPÖ — Aufzeichnungen und Erinnerungen zur Geschichte der Partei* (A KPÖ múltjából — feljegyzések és visszaemlékezések a Párt történetéhez) c. írásban (Bécs. 1961. 129 l.). *Karl Steinhardt*, 1918-ban a párt első elnöke, szintén feljegyzett néhány érdekes tényt a KPOe első éveiből Visszaemlékezések c. munkájában (kéziratban maradt szöveg).

A párttörténet egyes fejezeteit a KPOe napilapja, a *Volksstimme* (A nép hangja), valamint elméleti közlönye, a *Weg und Ziel* (ld. függelék) dolgozza fel. Egy — a szörványos, de gazdag forrásanyagra támaszkodó — tudományos leírás azonban a mai napig is hiányzik. A párttörténet legfontosabb forrásai a pártnapokról készült beszámolók és jegyzőkönyvek (csak az 1., 3., 4. és 5. pártnap anyaga van meg nyomtatásban), a KPOe újságjai és folyóiratai, valamint a brosrák. Ide kell sorolnunk a *Kommunistische Internationale* és az *Internationale Pressekorrespondenz* hasábjain megjelent, jellegzetesen osztrák kérdésekkel foglalkozó cikkeket is.

Ehhez a munkához a Komintern egykori archívumának a moszkvai Marxizmus-Leninizmus Intézetben őrzött, kétségtelenül terjedelmes anyagát nem használtuk fel. A tanulmány korlátozott terjedelme ezt nem tette lehetővé. A Kommunista Internacionálé kongresszusainak és VB-üléseinek jegyzőkönyvei is csak annyiban kerültek felhasználásra, amennyi-

ben határozataikat Ausztriában publikálták és megvitatták, s amennyiben nyomot hagytak a KPOe politikájában. A KPOe és a Komintern kapcsolatának pontosabb ábrázolása külön tanulmányt igényel.

A bibliográfiai megjegyzések tagolása az 1933 előtt megtartott 11 kongresszus alapján történt. Egy tudományos történeti munka valószínűleg a politikai, gazdasági és nemzetközi események más, kevésbé feltűnő periodizációjára fog majd módszertanilag támaszkodni. Az adott forma azonban az érdekeltek szélesebb körének nyújthat lehetőséget a tájékozódásra.

Forrásanyagként csak a KPOe dokumentumai és nyomtatványai kerültek feldolgozásra. A sok forrásanyaggal rendelkező osztrák állami levéltárak a törvényes zárlati határidő miatt nem hozzáférhetőek.

Az osztrák Szociáldemokrata Párt csak 1919—1920 között és 1931-ben foglalkozott behatóbban a KPOe-vel. Az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása utáni közvetlen benyomás, az oroszországi Októberi Forradalom hatása (valamint a hadifoglyok hazatérése), a magyar és a bajor Tanácsköztársaság erős radikalizálódást hozott létre az osztrák munkásosztályon belül. A KPOe-n belüli frakcióharcok, a fenyegető fasizmus és a súlyos gazdasági válság legyőzésével 1931 után a KPOe befolyása megerősödött. Az ilyenfajta szociáldemokrata brosrák is szerepelnek a bibliográfiai utalásoknál.

I. A KPOe megalakulása.

Az osztrák munkásosztályon belüli szakadás már közvetlenül az 1914-es háború kitörése után bekövetkezett. Ezt a háború feltétel nélküli, — az 1912-i és 1913-i szociáldemokrata kongresszusok, valamint az 1912-i bázei Nemzetközi Szocialista Kongresszus szellemével ellentétes — támogatása idézte elő. Különböző, a hivatalos pártvonallal szembeforduló baloldali csoportok alakultak. A Karl Marx és Friedrich Adler Egyesület, a SPÖ-n belüli baloldal (ld. az 1916-i országos konferenciát és az 1917-i kongresszust) Max Adler, Th. Schlesinger, G. Proft stb., a baloldali radikálisok Koritschonerrel, Ströhmerrel, Schönfelderrel stb., a baloldali radikális ifjúság, a Verband Jugendlicher Arbeiter-en (az Ifjúság Szövetsége) belül és azon kívül, Schüllerrel, Hexmannal, Fabriával, Bauernsaxszal stb., a Reichenberger Linke (Reichenbergi Baloldal) Kreibichel és Strasserral; az Internacionalisták Rothziegellel, Dickmannal, Wertheimmal stb., a Koalíció (zsidó szocialista munkásszervezet) Kohnnal, Naglerrel stb., a kommunista csoport Steinhardtal, Friedländerrel stb. Továbbá a Freie Vereinigung sozialistischer Studenten (Szocialista Diákok Szabad Egyesülete). Ezekből a csoportokból toborzódtak az első kommunista párttagok és funkcionáriusok. Jelentős hatásuk volt az Oroszországban lévő osztrák hadifoglyoknak. A hadifogolytáborokban közvetlenül az októberi forradalom kitörése után osztrák kommunista csoportok alakultak; rölapok és újságok jelentek meg [ld. Weltrevolution (Világforradalom), Moszkva]. Ezekből a körökből került ki Koplenig, Brodnig, Grün, Tomann stb. A baloldali radikálisok már a világháború alatt kapcsolatot tartottak a zimmerwaldiakkal [ld. Jugendinternationale (Ifjúsági Internacionálé)]. 1917 májusában, a fém munkások sztrájkja alkalmával egy baloldali radikális akcióbizottságot hoztak létre. Az 1918-i januári sztrájk után elkészült a baloldali radikálisok közlönyének, a Weckruf-nak (Ébresztő) első száma, de hatóságilag betiltották. A baloldali radikálisok illegálisan folytatták a munkát és 1918 júniusában sikerült a munkásság 150 bizalmi emberének részvételével létrehozni az első illegális konferenciát. A kapcsolatok aztán teljesen megszakadtak. Már az 1918-i januári sztrájk után megjelent Zürichben egy beszámoló, a bécsi „baloldali radikális” kommunisták köréből.¹ A szerzők — miután megállapítják, hogy a baloldal csődöt mondott és a baloldali radikálisok még nagyon gyengék — annak a véleményüknek adnak hangot, hogy „a januári harc egyetlen fontos eredménye, hogy felismerték és belátták: a jelenlegi pártvezetés a legkevésbé sem kielégítő”.²

A KPOe alapítása előtti időkről érdekes és újszerű leírást ad F. Koritschoner A nemzetközi mozgalom történetéhez Ausztriában c. munkája a Proletarszkaja Revolucija c. orosz

¹ Der Januaraufstand der österreichischen Arbeiterschaft und der Verrat der sozialpatriotischen Führer (Az osztrák munkásság januári felkelése és a szociálpatrióta vezetők árulása). Zürich. 1918. Union.

² Uo. 11. l.

folyóirat 2—3. számának 97. lapján és a Der Tag des Verrats (Az árulás napja) c. cikk a Rote Fahne (Vörös Lobogó) 1920. január 20-i számában. A Szociáldemokrata Párt fejlődése és a szakadáshoz vezető okok tanulságos analizisét adja egy Julius Dickmann által írt, de névtelenül megjelent broszúra. „A német-ausztriai szociáldemokrácia egyenlőre nemzetközi maradt . . . A felemelkedő nemzetek csak egy pontot nem bolygathattak: a Birodalom egységét. Mert a német-ausztriai munkásarisztokrácia annak az uralkodó szerepnek köszönhetette gazdaságilag kiváltságos helyzetét, amelyet a német tőke a galíciai, a magyar, a boszniai és a délszláv gazdasági piacokon betöltött.”³

1918 november 3-án, 9 nappal a köztársasági nyilatkozat előtt egy megbeszélésen, melyen baloldali radikális üzemi munkások, értelmiségiek, ifjak és katonák vettek részt, határozatot hoztak Ausztria Kommunista Pártja és közlönye, a Weckruf megalapítására.⁴ Később heves nézeteltérések voltak afelett, hogy az alapítás formája és módja — alapos politikai és agitációs előkészítés nélkül — célszerű volt-e.⁵ A munkásmozgalomban nem voltak ideológiai viták sem. A KPOe első titkársága K. Steindhardtól és Elfriede és Paul Friedländerből állt.

IRODALOM

- I. Hornik*: Die Zimmerwalder Linke und die Linksradikalen in Österreich (A zimmervaldi baloldal és a baloldali radikálisok Ausztriában). WZ, 1955, 655. l.
I. Grimm: Die Wirkung der Oktoberrevolution auf die österreichische Arbeiterbewegung (Az októberi forradalom hatása az osztrák munkásmozgalomra). WZ, 1957, 477. l.
I. Hornik: Die Auswirkung der Oktoberrevolution in Österreich (Az októberi forradalom hatása Ausztriában). WZ, 1957, 670. l.
II. Winterberg: Von der Wirkung der Oktoberrevolution auf die steirische Arbeiterschaft (Az októberi Forradalom hatásáról a stájerországi munkásságra). WZ, 1957, 874. l.
J. Schüller: Neue Tatsachen über den Jännerstreik 1918 (Új tényanyag az 1918-as januári sztrájkhoz). WZ, 1960, 30. l.

II. A KPOe alapításától az első Kongresszusig (1919. február 9.)

A fiatal kommunista párt programbeli és taktikai álláspontjáról mindenekelőtt a KPDOe hetenként kétszer megjelenő központi közlönyéből, a Weckruf-ból kaphatunk képet. Szerkesztőjeként és kiadójaként Elfriede Eisler-Friedländer, később férje, dr. P. Friedländer szerepelt. A Weckruf 1. és 2. számát a hatóság teljes egészében elkobozta. Csak az 1918. február 15-i 3. szám került a munkások kezébe. A KPOe bejelentette a tanács hatalom létrehozásának lehetőségét és szükségességét Ausztriában és felhívást intézett munkás- és katonatanácsok megválasztására. A polgári köztársaság kikiáltásának napján (1918. december 12.) kommunista szónokok a szocialista köztársaság kihirdetését követelték. „A hatalmat vérontás nélkül át lehetett volna ruházni a tanácsokra . . .”¹ — írja A szociáldemokraták a döntő napon, a nép ellen c. cikk.

A tanács hatalomért folyó küzdelem sok éven át döntő elvi kérdés volt. Még szociáldemokrata publicisták sem vitatták egy osztrák tanácsköztársaság lehetőségét. „Az osztrák munkásosztálynak 1918 novembere óta bármikor hatalmában áll a tanácsdiktatúra létrehozása”² „A fél-forradalom felkelti a teljes forradalom akarását . . .”³ „A kommunista köztársaság alapelvei”-ben⁴ egy „jobbszárny nélküli szocialista kormány” és az általános munkakötelezettség igénye merül fel. Emellett olyan, később nem ismételt követelések is képviselve vannak, mint az örökösödési, ajándékozási, eladási és vételi magánjog megszüntetése.

³ Dreißig Jahre nach Hainfeld (Harminc évvel Hainfeld után). Bécs. 1919. 10. l.

⁴ Der erste Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschösterreichs (Német-Ausztria Kommunista Pártjának első kongresszusa). Bécs. 1919. 7. l.

⁵ Uo. 12. l.

¹ Weckruf, 1918. nov. 15.

² *J. Brauntal*: Kommunisten und Sozialdemokraten (Kommunisták és szociáldemokraták). Bécs. 1920, 7. l.

³ *O. Bauer*: Der Weg zum Sozialismus (A szocializmushoz vezető út). Bécs. 1919. 2. l.

⁴ Weckruf, 1918. nov. 15.

A Die Bauern und die kommunistische Revolution (A parasztok és a kommunista forradalom)⁵ c. cikk a nagybirtokok szövetkeztetésére és a kisparaszti birtokok fenntartása mellett foglalt állást.

Az objektív forradalmi helyzetre való hivatkozással ismételten „gyors cselekvést” követelnek a proletariátustól.⁶ P. Friedländer hangsúlyozta: „Az is meg kell gondolni, hogy nem hosszútávú párt vagyunk; gyors szavakkal gyors cselekvésre kell felszólítanunk a proletariátust...”⁷

Ezt az agitatív magatartást a KPOe szervezeti gyengesége is szükségessé tette. A KPOe szervezetének irányvonalai⁸ a szervezettel még nem rendelkező kommunistákat a munkás-tanácsokban való tevékenységre utasították.

Az Aktionskomitee der linksradikalen Sozialdemokraten-nek (a baloldali radikális szociáldemokraták Akcióbizottságának) a KPOe-hez való csatlakozása⁹ bizonyos politikai és szervezeti megerősődéssel járt. Szónokuk, F. Koritschoner szerint: „Tudja meg Friedrich Adler, hogy ránk mindég számíthat, ha megbízható és hűséges barátokra van szüksége.”¹⁰ Koritschoner is szerkesztője lett a Weckruf-nak. A Föderation revolutionärer Sozialisten Internationale (a Forradalmi Szocialista Internacionálé Föderációja) nevű csoport ebben az időben még tiltakozott a KPOe-be való belépés ellen.¹¹ A KPOe vidéki terjeszkedése azonnal erős ellenállásba ütközött mind a hatóságok, mind a Szociáldemokrata Párt több vezetője részéről.¹²

A kommunistáknak a polgári parlamentarizmushoz való viszonyával első ízben az Arbeiterschaft und Wahlkampf (Munkásság és választási harc) c. cikk foglalkozott.¹³ A parlamenti választásoknál szokásos „népámitással” a proletariátus diktatúráját állítják szembe. Ez a magatartás megfelelt a különböző kapitalista országok kommunista mozgalmi egy részének. (V. ö. Lenin: A baloldali radikalizmus, a kommunizmus gyermekbetegsége, 1920). Buharin megerősítette a KPOe állásfoglalását a szavazástól való tartózkodás kérdésében,¹⁴ L. Trockij úgyszintén.¹⁵

Ebben az időben oroszországi hadifoglyok — így pl. a szociáldemokrata funkcionárius, Duda — hasonló álláspontot képviseltek: „A nemzetgyűlést ne tekintjük másnak, mint parlamentáris eszköznek a kizsákmányoló burzsoázia kezében, mellyel a proletariátus forradalmi követeléseit elfojthatja...”¹⁶

K. Liebknecht és Rosa Luxemburg meggyilkolása felizgatta az osztrák munkásságot. A KPOe január 18-án a Rathaus előtt gyásztüntetést rendezett, melyen K. Steinhardt, Tomann, Rothziegel és E. E. Kisch szólalt fel. Az eseményről szóló vezércikket elkobozták.¹⁷

A Weckruf új címe a 19. számtól kezdve Die Soziale Revolution lett (1919. jan. 15.). A felirat — Éljen a Kommunista Internacionálé — alatt megjelent a Kommunista Internacionálé alapító konferenciájára felhívó kiáltvány teljes szövege.¹⁸ A KPOe képviselőtében Karl Steindhardt vett részt a moszkvai konferencián.

⁵ Uo.

⁶ Weckruf, 1918. nov. 28. Válasz Dr. Max Adlernek.

⁷ Der erste Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschösterreichs. Bécs. 1919. 15. I.

⁸ Weckruf, 1918. nov. 28. és dec. 14.

⁹ Weckruf, 1918. dec. 7.

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo.

¹² Weckruf, 1919. jan. 1.

¹³ Weckruf, 1919. jan. 4.

¹⁴ Weckruf, 1919. jan. 11. *Buharin*: Die Staatsidee der österreichischen Sozialdemokraten und der Marx'sche Kommunismus (Az osztrák szociáldemokraták állameszméje és a marxizmus kommunizmus Soziale Revolution, 1919. jan. 15. *Buharin*: Was ist die Eroberung der politischen Macht (Mi a politikai hatalom meghódítása).

¹⁵ Soziale Revolution, 1919. jan. 25. Proletarier, ihr habt von der Nationalversammlung nichts zu erwarten (Proletárok, semmit se várjatok a nemzetgyűléstől).

¹⁶ G. A. Duda: Parlamentarismus und Gewerkschaft (Parlamentarizmus és szakszervezet). Bécs. 1920. 32. I.

¹⁷ Soziale Revolution, 1919. jan. 18.

¹⁸ Soziale Revolution, 1919. jan. 29.

A Was will die KP? (Mit akar a KP?) c. cikket ugyanúgy elkobozták, mint Buharin: Mit akarnak a bolsevikok? c. brosuráját. Ezzel megakadályozták ugyan e gondolatok szélesebb körű elterjedését, de a KPOe-n belül élénk viták voltak, ahogy azt az 1919. február 9-i pártnap is bizonyította.¹⁹

A pártnapon 42 küldött és néhány vendég vett részt. Az ülést Karl Steinhardt nyitotta meg, elnökölt Brodnig.

Ezután M. Kohn, a Reichsverband der Heimkehrer (Hazatérők Birodalmi Egylete), a Revolutionäres Soldatenkomitee (Forradalmi Katonabizottság) és a Kommunisták Magyarországi Pártja egy küldöttsége üdvözölte a pártnapot.

Elfriede Friedländer a KPOe alapításának és tevékenységének történetéről tartott beszámolót. A november 12-i helyzetről az alábbi volt a véleménye: „Ezek az események ártottak is, használtak is pártunknak; mindenesetre ismertté tettek bennünket.”²⁰ Főcélul a következőt tűzte ki: „Megdönteni a jelenlegi munkástanácsot és egy radikálisat a helyébe állítani.”²¹

I. Rothziegel kifogásolta, hogy a KPOe megalapítása a szükséges alapfeltételek biztosítása nélkül ment végbe. Helytelenítette a párton belüli puccs-törekvéseket és „a marsruta és a személyek” elleni mindenfajta külső beavatkozást.²² Tomann és Friedländer visszautasította Rothziegel szemrehányásait.

A küldötteknek a tagságról szóló beszámoló megmutatták a szervezet gyenge pontjait. Így pl. Salzburgban 100, Klagenfurtban 50, Donawitzban 70, Grazban 280 tagot tartottak nyilván.

A bécsi kerületekben: II. — 180, III. — 30, V. — 60. X. — 250, XII. — 50, XIII. — 140, XV. — 60, XVI. — 300, XVIII. — 30, XX. — 100, XXI. — 150 tagot. A Kommunista Proletárfjútság 400 taggal rendelkezett. A Revolutionäres Soldatenkomitee által kiadott Der Rote Soldat 6000 példányban jelent meg. A programról és a szervezeti alapszabályról K. Tomann referált. Egyedüli kívánatos törvényhozó testületként a munkás- és katonatanácsokat és a szegényparasztanácsokat jelölte meg.²³

A KPOe szervezeti alapszabálya a Kongresszus évenkénti összehívását írja elő, 100 tagonként 1 küldött részvételével. A KPOe — még a Kommunista Internacionálé létrejötte előtt — a „Nemzetközi Kommunista Szövetség részének” tekintette magát.²⁴ A szervezet felépítés alapjai az üzemi és kerületi csoportok voltak (a kerületi bizottságokat háromhavonként választották). A pártvezetőségnek hét tagból, valamint a főszerkesztőből és katonai, nő- és ifjúsági felelősökből kellett állnia. Az alapszabály „aktívítást és pártfegyelmet” követelt a tagoktól.

A pártsajtóról P. Friedländer referált. A hetenként kétszer megjelenő Soziale Revolution példányszáma 16 000 volt. A vezércikkekben egy napilap, egy női melléklet, egy elméleti melléklet megjelentetését és „a kapitalista és polgári demokrácia elleni radikális harcot” követelték.²⁵

A vitákban az újság röplap-jellegét, gyenge elméleti alapját bírálják. A szociáldemokráciával szembeni álláspontkörül nézeteltérések vannak. Míg egyes küldöttek „a szociáldemokraták éles támadását” kívánják, Rothziegel úgy véli: „Mindég kommunista céljaink álljanak az előtérben, s ne a szociáldemokrácia vezetői elleni harc legyen a fő szempont”.²⁶

„Legközelebbi politikai feladataink”-ról Karl Steinhardt referált. Állást foglalt az „igazi munkástanácsok” választása mellett és ellenezte a kommunisták részvételét a parlamenti választásokban. Óva intett a puccszimustól és a meggondolatlan cselekvéstől; követelte a proletárok politikai felvilágosítását. A KPOe politikai irányelveit 8 pontban foglalták össze.²⁷

A parlamenti választásokkal kapcsolatos állásfoglalás nem volt egységes. Graz, Donawitz, Voitsberg, valamint a Revolutionäres Soldatenkomitee képviselői elleneztek a választási boj-

¹⁹ Soziale Revolution. 1919. febr. 8. és 12., valamint Der erste Parteitag der Kommunistischen Partei Deutschösterreichs. Bécs. 1919.

²⁰ Uo. 8. l.

²¹ Uo. 9. l.

²² Uo. 12 és 13. l.

²³ Uo. 25. l.

²⁴ Uo. 25. l.

²⁵ Uo. 30. l.

²⁶ Uo. 31. l.

²⁷ Uo. 37. l.

kottot.²⁸ Steinhardt azzal érvelt, hogy a német kommunisták vitájánál Liebknecht és Luxemburg véleménye (a nemzetgyűlésen való részvétel mellett) kisebbségben maradt. A párt 28 szavazattal 6 ellen a választástól való tartózkodás mellett döntött. A választóbizottság az új pártvezetőségbe Steinhardtot, Tomannt, Rihs-t, Eichingert, Koritschonert, Forstot, dr. Kehraust javasolta. Kehraus visszalépett, mert csak kis többséggel választották meg. Helyébe P. Friedländer került.

A sajtóbizottságba Tomannt, A. Grünt, Brotzkyt, a pártbírószágba Mönchöt, Maschlt, Dienert, Reitert és Brodnigot választották be.

IRODALOM

F. Fűrberg: 40 Jahre KPÖ (A KPÖ 40 éve). WZ, 1958. 886. l.

F. Strobl: Zur Vorgeschichte der KPÖ (A KPÖ előtörténetéhez). WZ, 1958. 854. l.

H. Mütteräcker: Einige Besonderheiten in der Entwicklung der KPÖ (A KPÖ fejlődésének néhány különleges vonása). WZ, 1958. 657. l.

III. Az első kongresszustól a másodikig (1919. július 6—7.)

Erre az időszakra esik néhány fontos, az osztrák politikai életet döntően befolyásoló esemény. — Rossz volt a gazdasági helyzet, a munkát erősen korlátozta a nyersanyaghiány, égető élelmiszerhiány mutatkozott. Az elégedetlenség kétségbeesésig nőtt. Az uralkodó osztályok erősebb rendszabályokhoz nyúltak, hogy fenyegetett hadállásaikat fenntarthassák. A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása nagy visszhangra lett a szomszédos Ausztriában. Burgenland ebben az időben még Magyarországhoz tartozott, s a tanácsforradalom így egész Bécs kapujáig nyomult előre.

„A forradalom kitör, ha a proletariátus helyzete elviselhetetlenné válik”¹ — ilyenek látszott az akkori helyzet. Március 1-én és 2-án birodalmi értekezletet tartottak az osztrák munkástanácsok. Skaret, Fr. Adler és Seitz óvták a munkástanácsokat a forradalmi akcióktól. „A tanácsköztársaság: szakítás az antanttal, a fegyverszünet felmondása, a közeli békéről, az antanthatalmak és Amerika mindenféle gazdasági segítségéről való lemondás . . .”² A kommunisták kétségtelenül túlértékelték a munkástanácsok konferenciáin tett javaslataik kedvező hatását, mikor így vélekedtek: „Megtörtént az első lépés a proletárdiktatúrához vezető úton.”³ Sikerült ebben az időben több, fontos szociális törvényt keresztülvinni. Szociáldemokrata részről világosan kimondják ennek okait: „A burzsoázia érzi, hogy a tömegeket csábítja az új forradalmak, a tanácsdiktatúra kikiáltásának kísértése . . . ezért a tanácsdiktatúrától való félelem nyomására sokkal nagyobb engedményekre kész, mint hasonló erőviszonyok közt egyébként lenne . . .”⁴

A szociáldemokrata politika felett gyakorolt bírálatokban a kommunisták nem vették észre a szociális törvények jelentőségét. „A munkanélküli-segélyről szóló törvény tisztán kapitalista eredetű; a proletariátus érdekeivel ellentétes, nem szocialista, hanem kapitalista intézkedés volt.”⁵

A KP ezekben a hónapokban élénk gyülekezési és demonstrációs tevékenységet folytat. 1919 márciusában beindul a Prukopnik svobody, az ausztriai cseh kisebbség kommunistáinak közlönye. A Kommunista Internacionálé első kongresszusáról részletes beszámoló készül.⁶

Április 18-án (zöldesüttörtökön) nagy munkanélküli-tüntetés zajlik le Bécsben. A Parlament előtt a tanácsköztársaság mellett tüntetnek. A rendőrség azonnal a tömeg közé lő; az eredmény: vérfürdő. Az ellentétek kiéleződnek. A kommunisták védekeznek a puccs-elő-

²⁸ Uo. 40. l.

¹ K. Radek: Die Entwicklung des Sozialismus von der Wissenschaft zur Tat (A szocializmus fejlődése a tudománytól a tettekig). Bécs. 1919. 20. l.

² Rätediktatur oder Demokratie (Tanácsdiktatúra vagy demokrácia). Bécs. 1919. 11. l.

³ Soziale Revolution, 1919. febr. 5.

⁴ Rätediktatur oder Demokratie. 11. l.

⁵ P. Friedländer: Durch Demokratie zum Sozialismus (Demokrácián át a szocializmusba). Bécs. 1920. 10. l.

⁶ Soziale Revolution, 1919. ápr. 16.

készítés vádja ellen.⁷ A Kommunista Párt széleskörű szolidaritási mozgalmat szervez a Magyar Tanácsköztársaság mellett. L. Rothziegel vezetésével katonák százai lépnek be önként a magyar Vörös Hadseregbe. Rothziegel elesik a harcok alatt.⁸

A kommunista Május 1. ünnepén Magyarország, Bajorország és a Kommunista Internacionálé képviselői is felszólalnak.⁹ A KPOe-ben még a Luxemburg-féle spontaneitás-elmélet uralkodott. A KPOe-nek a Kominternhez küldött egyik beszámolójában a következő áll: „Nem nagy súlyt fektetünk arra, hogy jó sok bejegyzett tagunk legyen; azt tartjuk fontosnak, hogy a tagok tetté váltsák a forradalmi akaratot; hogy legyen egy forradalmi testület, mely a döntő pillanatban helyt tud állni.”¹⁰

1919. május 4-én és 5-én ül össze a kommunista munkástanácsok első konferenciája. A mozgalmas események hatása alatt itt dolgozzák fel első ízben önállóan a politikai ismereteket.

„Nem lehet egyetlen hatalmas ugrással eljutni egyik történelmi korszakból a másikba . . .”¹¹ Már kirajzolódnak egy előretételezőbb politika perspektívái. Még világosabbá válik, hogy „ez az út békés kell legyen mindaddig, míg lehetőség van az új kommunista társadalom alapjainak békés eszközökkel való felépítésére . . .”¹²

A konferencia ragaszkodott ahhoz a követeléshez, hogy a munkástanácsok vegyék át a teljes politikai és gazdasági hatalmat, s ennek megfelelően nyilatkozott a polgári parlamentaris demokrácia ellen. Májusban csatlakozott a KPOe-hez a Föderation Revolutionärer Sozialisten-Internationale csoport.¹³ A FRS-Internacionálé síkraszállt a proletariátusnak a szocializmus érdekében való egyesülése mellett. Célkitűzéseik a KPOe-be való belépés előtt a következők voltak: 1. A szocialista alapelvek terjesztése és a forradalmi harcok felkeltése. 2. A polgári pártokkal való kompromisszum feleslegességének bizonyítása. 3. Propaganda- és akciócsoportok képzése üzemekben és kaszárnyákban. 4. Szocialista munkás-, paraszt- és katonatanácsok létrehozása.¹⁴ A Föderáció közlönye a Der freie Arbeiter (Szabad munkás) volt.

A kommunistáknak elég jelentékeny befolyásuk volt a Volkswehr katonái között. Az antant képviselői követelték a Volkswehr csökkentését; ezt a kívánságot osztrák reakciós erők is támogatták.

A KPOe június 15-re tömegtünetést hívott össze a katonai leépítés ellen. Június 14-én a rendőrség 115 funkcionáriust letartóztatott. Mikor a tüntetők június 15-én a letartóztatottak szabadonbocsátását követelték, a rendőrség tüzet nyitott rájuk. A sortűznek 20 halottja és 80 sebesültje volt.

Az 1919. június 15-i eseményekről a vélemények a KPOe-n belül is, a KPOe-n kívül is eltérőek voltak.¹⁵ A KPOe erőiesen ellenzett minden puccs-szándékot.¹⁶ Kijelentette azonban: „A burzsoázia tudta, hogy a proletariátus követelni fogja a proletárdiktatúrát.”¹⁷

A június 15-i vérfürdő, az azt megelőző és az azt követő letartóztatások azonban kétségtelenné teszik, hogy a burzsoázia példát akart statuálni a forradalmi erőkkel szemben.

Végzetes szerepet játszott június 15-vel kapcsolatban a magyar kommunista, Dr. Bettelheim E.¹⁸ Mint a Magyar Tanácsköztársaság összekötője jött Ausztriába s megkísérelte az osztrák kommunistákat „gyors cselekvésre” orientálni. A rendőrség által elkobzott jelentései a politikai helyzet téves felméréséről tanúskodnak.¹⁹

⁷ Soziale Revolution, 1919. ápr. 24.

⁸ Soziale Revolution, 1919. ápr. 30.

⁹ Soziale Revolution, 1919. máj. 3.

¹⁰ O. Benedikt: Vom militärischen Zusammenbruch bis zum 12. November (A katonai összeomlástól november 12-ig). Moszkva. 13. l.

¹¹ Beschlüsse der 1. Delegiertenkonferenz der kommunistischen Arbeiterräte Deutsch-österreichs, 4. u. 5. Mai 1919 (Német-Ausztria kommunista munkástanácsai 1919. május 4–5-i 1. küldöttkonferenciájának határozatai). Bécs. 1919. 3. l.

¹² Uo.

¹³ Soziale Revolution, 1919. máj. 31.

¹⁴ Derißig Jahre nach Hainfeld. 12. l.

¹⁵ J. Deutsch: Aus Österreichs Revolution (Ausztria forradalmából). Bécs, é. n. 100–101. l.

¹⁶ Soziale Revolution, 1919. jún. 17. és 19.

¹⁷ Soziale Revolution, 1919. jún. 18.

¹⁸ Der Kampf, 1919. okt. 4. Dokumente zur Geschichte des 15. Juni (Dokumentumok június 15. történetéhez).

¹⁹ Uo.

A június 15-i tömegtüntetés agitációs előkészítésekor nyilvánosságra hozták Kun Béla táviratát a KPOe-hez: „Hatalmukban áll, hogy a proletárdiktatúrát vérontás nélkül létrehozzák.”²⁰ A tüntetés előtti napon az volt a vélemény: „A polgárság reszket — a kormányzat inog a proletariátus hatalmától. Egy végső harcnak kell jönnie . . .”²¹

Hamarosan bekövetkezett a nyilvános elhatárolódás Bettelheimtől.²² Az Über Putschismus (A puccsizmusról) c. cikkben Hilde Wertheim elítéli mindazokat a még fennálló fel-fogásokat, melyek szerint a proletárdiktatúra egy puccsal kivívható.²³

Karl Radek több cikkben bírálta a KPOe különböző hibáit és elítélte Bettelheim mód-szereit.²⁴ Radek kétségbevonta, hogy Bettelheimnek mandátuma volt a Kommunista Internacionálétól. „Kiszorította volna a szellemileg megbízható elvtársakat a pártszervezetből és a szerkesztőségéből.”²⁵ A pártnapon kívül ez a vita később hivatalosan is folytatódott. Június 15-e első évfordulóján az volt a vélemény, hogy a kommunisták túlbecsülték a tömegek aktivitását, hogy ezek főleg a szociáldemokraták befolyása alatt állottak, „úgy tévedtek, mint forradalmi osztályharcosok, s nem mint gyáva osztályarúlok”.²⁶ A vita utolsó fellángolása a március 12-i németországi felkelés után következett be. Ruth Fischer (Elfriede Friedländer-Eisler) indította meg egy cikkel: War die Märzaktion der VKPD eine Bettelheimerei? (Bettelheimeskedés volt-e a VKPD márciusi akciója?).²⁷ Az írásbeli vitában P. Friedländer, Ruth Fischer, J. Wertheim és K. Radek vett részt.²⁸ Gerhard Eisler, mint felelős szerkesztő elhatárolta magát a cikkektől, melyek éles személyes vádakait tartalmazták. A Die Bettelheimerei (A Bettelheimeskedés) c. cikkben E. Bettelheim kimerítően védelmezte eljárását.²⁹ Azt állította, hogy „korlátlan teljhatalma volt az osztrák párt újjászervezésére, még annak szétzúzása árán is”. 1919 májusában jött Bécsbe. „Ebben a túlérlett forradalmi helyzetben a KPOe rettenetes képet mutatott.” A pártvezetőség helyére egy héten belül egy „direktóriumot” állított: ennek tagjai Koritschoner, Wertheim, Tomann és Melcher voltak. „Az SP és a burzsoázia az összeomlás előtt állt . . . Ez volt a történelmi pillanat, melyben a proletariátusnak meg kellett volna ragadnia a hatalmat . . .” Bettelheim ezekkel a szavakkal zárja cikkét: „A KPOe-nek vissza kell térnie 1919 júniusának hagyományaihoz.”

1919 június 6. és július 6. közt zajlott le az ausztriai munkástanácsok második konferenciája. „A második birodalmi konferencia politikai vitájában mindenek előtt a szociáldemokraták és kommunisták közti ellentét uralkodott.”³⁰ A Szociáldemokrata Párt a párt- és szakszervezeti alkalmazottak kooptálásával meg akarta változtatni a munkástanácsok jellegét. A kommunisták ellenezték ezt és ismételten javasolták, hogy a munkástanácsokat tekintsék a munkáshatalom eléréséhez szükséges eszköznek. Az országos konferencia szinte semmi eredményt nem hozott. A KPOe politikai akcióképességének gyengítésére szolgált volna az a határozat, hogy: „Csak a munkástanács legyen felelős a proletariátus tömegakcióiért.”³¹ A KPOe megegyezésre készen indokolta a tanácsköztársaság létrehozásának lehetőségességét.³² A KPOe szembefordult a békeszerződés súlyos feltételeivel, „mivel az a kapitalizmus megerősödését jelenti Német-Ausztriában”.³³ Az antant által gyakorolt harmincéves kényszerküz-

²⁰ Soziale Revolution, 1919. jún. 12.

²¹ Soziale Revolution, 1919. jún. 14.

²² Rote Fahne, 1919. okt. 7. és 8.

²³ Rote Fahne, 1919. okt. 16.

²⁴ Rote Fahne, 1919. okt. 28., 29., 30. 1919. A. Struthahn.

²⁵ Rote Fahne, 1919. jún. 28., júl. 7.

²⁶ Kommunismus, Bécs, 1920. jún. 19.

²⁷ Kommunismus, Bécs, 1921. jún. 15.

²⁸ Kommunismus, Bécs, 1921. jún. 15., júl. 1. és 7.

²⁹ Kommunismus, Bécs, 1921. aug. 15., szept. 1., valamint Soziale Revolution, 1919. jún. 28., júl. 2.

³⁰ J. Braunthal: Die Arbeiterräte in Deutschösterreich. Bericht über die 2. Reichsarbeiterkonferenz (A munkástanácsok Német-Ausztriában. Jelentés a 2. Országos Munkástanácskonferenciáról). Bécs. 1919. 15. l.

³¹ Uo. 25. l.

³² Ist Deutschösterreich reif zur Räterepublik? (Megérett-e Német-Ausztria a Tanácsköztársaságra?). Bécs. 1919. 1—6. l.

³³ Uo. 6. l.

igazgatás „minden szocializálást lehetetlenné tesz”.³⁴ A Németországhoz való csatolás jelszavát ebben az időben különösen propagálták. Ekkor született meg az igen elterjedt nézet a kis Ausztria „életképtelenségéről”. A KPOe-n belül erre vonatkozóan különbözőek voltak a vélemények; a párt hivatalosan a Németországhoz való csatolás ellen fordult a 2. tanácsértekezleten. „Egy olyan Németországhoz, amilyen a mai, s melyet Noske személyesít meg, nem kíván csatlakozni...”³⁵ 1919. június 16-án és 17-én rendezték a KPOe második Kongresszusát (Országos bizalmi-értekezlet). Tomann tartotta a beszámoló jelentést, beszélt a pártvezetőségben belüli jobb- és baloldali, valamint személyi ellentétekről. A Direktórium politikáját heves bírálat érte. A szavazáskor 99-en a Direktórium mellett, 45-en ellene foglaltak állást.

Általános sztrájkot követeltek Oroszorszáért és Magyarorszáért. A KI képviselője beszámolót tartott a nemzetközi helyzetről. Az új pártvezetőség tagjai Tomann, Koritschoner Buchleitner, Haidt, Jossmann lettek.³⁶ A kongresszuson lehetőség nyílt a véleménycserére. Mivel közvetlenül az események hatása alatt álltak, számos nézeteltérés merült fel.

IRODALOM

A. Hornik: Die Ungarische Räterepublik und Österreich (A Magyar Tanácsköztársaság és Ausztria). WZ, 1959. 270. l. Die ungarischen Rätekommissare in Österreich 1919/20 (A magyar tanácsbiztosok Ausztriában 1919/20). WZ, 1960. 764. l.

IV. A második kongresszustól a harmadikig (1919. december 7—8.)

A kapitalizmus konszolidálódása Ausztriában, a magyar és a bajor Tanácsköztársaság leverése a párt stratégiájának és taktikájának új megfontolásához vezetett. „A szocialista forradalom az első, amely a dolgozók nagy többségének érdekében és csak a dolgozók nagy többsége által juthat győzelemre...”¹

Részletesen kidolgozott, azonnali programcélokat tűznek ki, mint pl. „a reakciós rendőrség és a tisztek lefegyverzése, törvényszékek a háborús főbűnösök ellen, az élelmiszerek lefoglalása népelelmezési célokra” stb.² További kívánság a munkás- és katonatanácsok hatáskörének kiszélesítése. A szociális törvényhozást pozitívan értékeli és munkanélküli-gondozásra, munkaidő-rövidítésre irányuló törvényeket követelnek. A nagybirtok kisajátítására, a bankok, bányák, kohók és más nagyüzemek államosítására törekednek.

Utálás történt arra, hogy az uralkodó osztály nem fogja önként feladni pozícióit. De „a proletárforradalomnak nincsen szüksége terrorra céljai eléréséhez, gyűlöli és megveti az emberölést...”³ A további útról az a vélemény: „A KP a kormányhatalmat soha másként, mint a proletártömegek világos, egyértelmű akaratából, soha másként, mint a tömegeknek a kommunista reményekhez, célokhoz, harci módszerekhez való heroikus hozzájárulásánál fogva nem fogja átvenni. A proletárforradalom saját keserű tapasztalatainak Golgota-útján, vere-ségeken és győzelmeken át, csak lépésenként küzdheti magát előre a teljes világosságig és érettségig.”⁴

Ezek a kilátások azonban politikai és ideológiai ellenhatások folytán gyakorlatilag — 1921-ben programmatikusan is — revidálódtak.

„A harcot nem szavazócédulával a kézben döntik el; a dolgozó nép fegyveres ököllel fogja megteremteni hatalmát...”⁵ A KP-nek a munkásmozgalmon belüli helyzetét is újraértékelik: „Ez az aktív kisebbség.”⁶

³⁴ Uo. 7. l.

³⁵ Uo. 27. l.

³⁶ Soziale Revolution, 1919. júl. 9. és 12.

¹ Was will die Kommunistische Partei (Mit akar a Kommunista Párt). Bécs é. n. (1919), 3. l.

² Uo.

³ Uo. 4. l.

⁴ Uo. 8. l.

⁵ Was will die Kommunistische Partei. Bécs é. n. (1921), 6. l.

⁶ Uo. 9. l.

Közvetlenül a 3. kongresszus előttig döntő hatással van a KPOe magatartására a demokrácia parlamentáris formáinak lebecsülése és elutasítása. „Amíg fennállnak a munkástanácsok, vagy a forradalmi proletártevékenység más lehetőségei, nincs szükségünk a parlamenti szószékre...”⁷ A parlamentarizmussal szembeállítják a hatalom gyakorlásának lehetőségét a „kereskedők, tisztek, papok”⁸ kivételével mindenki által megválasztott tanácsokon keresztül. A KP nem is vett részt az alkotmányozó nemzetgyűlés választásain. 26 különböző párt versengett a szavazatokért. A szociáldemokraták — mint legerősebb párt — 40,76%-ot kaptak, a keresztényszocialisták 23,12%-ot. A két párt azután koalíciós kormányt alakított, mely 1920 novemberéig állt fenn.

1919-ben a Szociáldemokrata Párt több brosúrája foglalkozott a munkás- és katonatanácsokkal. A Magyar Tanácsköztársaság előtt és alatt elméletileg elfogadták az ausztriai tanács hatalom lehetőségét is: „A városi és falusi dolgozó osztály ma ténylegesen úgy alkothatja meg a társadalom és a jog új alapjait, ahogy akarja...”⁹ Később megváltozik ez az álláspont a parlamenti testületek javára. „Amit egy nemzetgyűlés, egy kormány, egy tartománygyűlés vagy egy községi előljáróság megtehet az új szocialista rendért, azt a munkás-, katonas- és paraszttanácsoknak nem kell megvalósítaniuk...”¹⁰ A következőképpen érvelnek az ausztriai tanács hatalom ellen: „Az osztrák parasztság konzervatív, jól iskolázott és szervezett.”¹¹ „A tanácsköztársaság szakítást jelent az antanttal, lemondást az antanthatalmak és Amerika minden gazdasági segítségéről.”¹²

Otto Bauer később még tovább ment és úgy vélte: „Ha itt hosszabb ideig nem igen van lehetőség tanácsköztársaságra, akkor a protetariátusnak itt nincs is rá szüksége a hatalom megszerzésénél.”¹³ A szocializmushoz vezető út formájának kérdésében felmerült ellentétek a tanácsokkal szemben elfoglalt álláspontra koncentráálódtak.¹⁴

1919. július 23-án a munkástanácsok határozata alapján tiltakozó sztrájkot tartottak az antant-kapitalizmus beavatkozása ellen. Ez volt az eddig lezajlott legnagyobb sztrájk Bécsben. A gyűlésen mind szociáldemokrata, mind kommunista szónokok felszóltak.¹⁵

Újból a tanácsköztársaság kikiáltását és „a nemzetgyűlés elkergetését” követelik a munkástanácstól.¹⁶

A Magyar Tanácsköztársaság bukása után a KPOe tömeggyűléseket szervez az ellenforradalmi offenzíva ellen. A bécsi munkástanácsban a kommunisták a munkástanácsok birodalmi konferenciájának azonnali összehívását kérik.¹⁷ Friedrich Adler „a kommunisták oroszországi és magyarországi, történelmi tévedéséről” beszél.¹⁸ Nagy szolidaritási akció indul a magyar emigránsok érdekében, azzal a követeléssel, hogy Ausztria adjon nekik menedéket.¹⁹

Szeptember 16-tól a Rote Fahne naponta jelenik meg. Így több helyet kapnak az elvi cikkek is.²⁰

⁷ Die Kommunistische Partei und der Parlamentarismus (A Kommunista Párt és a parlamentarizmus). (F. Koritschner). Bécs. 1919. 7. l.

⁸ Uo. 4. l.

⁹ A. Täubler: Abgeordneten- und Bürokratenabsolutismus und die Rätedemokratie (Képviselő- és bürokrata-abszolútizmus és a tanács-demokrácia). Bécs, 1919. 18. l.

¹⁰ A. Täubler: Die Rechtsbildung in der Revolution und die Mission der Arbeiterräte (Jogalkotás a forradalomban és a munkástanácsok missziója). Bécs. 1919. 18. l.

¹¹ Rätediktatur oder Demokratie. 8. l.

¹² Uo. 9. l.

¹³ O. Bauer: Bolschewismus oder Sozialdemokratie (Bolsevizmus vagy szociáldemokrácia). Bécs. 1919. 113. l.

¹⁴ Vö. J. Braunthal: Kommunisten und Sozialdemokraten.

¹⁵ Rote Fahne, 1919. júl. 16., 19., 23.

¹⁶ Rote Fahne, 1919. júl. 26.

¹⁷ Rote Fahne, 1919. aug. 5.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Rote Fahne, 1919. aug 9., 19., okt. 2.

²⁰ Rote Fahne, 1919. szept. 21. Tschitscherin: Der Friede von Versailles (A versaillesi béke). — 1919. okt. 16. H. Wertheim: Über Putschismus (A puccsizmusról). — 1919. okt. 17. Kautsky, Bauer, Lenin.

A pártsajtónak a harmadik pártnapot előkészítő vitája — melynek célja „a pártból eddig hiányzó világosság megteremtése” volt²¹ — Arnold Struthahn (Karl Radek): Die Krise in der deutsch-österreichischen KP (A német-ausztriai KP válsága) c. cikksorozatával kezdődött.²² Ebben mindenekelőtt annak szükségességére történt utalás, hogy a proletariátus többségét megnyerjék a kommunista nézetek számára. Ezt a nézetet két szerkesztőségi cikk is magáévá tette.²³

Koritschoner Radekhez intézett válasza szerint a KPOe gyengeségének oka az alapítás túl korai időpontjában keresendő, „várni kellett volna, míg a Szociáldemokrata Pártban meglévő szakadási tendenciák beérnek”. Véleménye szerint „a proletariátus helyzete tarthatatlan volt”, s ezért lehetséges lett volna a tanácsköztársaságnak egy „aktív kisebbség” általi kikiáltása.²⁴

Ezt éles hangú válasz követte „Az Über-Bettelheim” címmel — „Az ilyent gyökerestől ki kell irtani, ha azt akarjuk, hogy a kommunista mozgalom fejlődjék”²⁵, — és számos, a párton belüli élénk vitáról tanúskodó hozzászólás.²⁶ A pártvezetőségnek a kongresszus előtti egyik nyilatkozata a „forradalmi tömegharcot” javasolja.²⁷

1919. december 7-én és 8-án zajlik le a harmadik kongresszus.²⁸ 6-án előzetes értekezlet tartanak. A kongresszus elnökségébe Wertheimet (Bécs) és Brodnigot (Stájerország) jelölték. A napirenden az alábbiak szerepeltek:

1. A pártvezetőség beszámolója
Általánosságban — Tomann
Ügyvitel — Forst-Ledwina
Vizsgálóbizottság — Mönch
Művelődés — Frank
Tanácsok — Friedländer
A birodalmi és tartományi titkárok jelentése
2. Szervezeti alapszabály — Maresch
3. Legközelebbi politikai feladataink
Jelentés az Internacionáléről — Frank
A kommunista taktika általános irányvonalai — Strasser
A KPDOe viszonya a szakszervezetekhez — Tomann
4. Választások
5. Esetleges egyéb kérdések

136 küldött vett részt az értekezleten, ebből 40-en bécsi üzemi szervezetekből. Vendégek érkeztek Romániából, Oroszországból, Lengyelországból, egy cseh és egy német Csehszlovákiából. Felolvasták Karl Radek egy hosszú írását, melyben többek között szó volt arról, hogy „Mi a német-ausztriai kommunisták teendője? Nem csinálhatnak proletárforradalmat, nem teremthetik meg a tanácsköztársaságot »kikiáltással«: a forradalmat csak maga a munkásosztály csinálhatja . . .”²⁹

Tomann a párton belüli nézeteltérésekről beszélt. Forst jelentette: különböző nehézségek adódtak abból, „hogy sok olyan elem lépett be, mely csak anyagi előnyöket keresett . . .”³⁰

A KPOe nagy összegeket gyűjtött és osztott szét a magyar és bajor menekülteknek. A vizsgálóbizottság jelentése a „Bettelheim-ügyről” — nyilvánvalóan a június 15. értékelésénél felmerülő politikai nézeteltérések miatt — igen enyhe volt. „Bettelheim elvtárs mindenképpen becsületos forradalmár, akiből azonban hiányzott az emberismeret . . .”³¹

²¹ Rote Fahne, 1919. okt. 29.

²² Rote Fahne, 1919. okt. 28., 29., 30.

²³ Rote Fahne, 1919. nov. 6., 11.

²⁴ Rote Fahne, 1919. nov. 20.

²⁵ Rote Fahne, 1919. nov. 21.

²⁶ Rote Fahne, 1919. nov. 23., 25., 29.

²⁷ Rote Fahne, 1919. dec. 2.

²⁸ Rote Fahne, 1919. dec. 7., 10. és a KPOe 1919. dec. 6—7-i 3. országos konferenciájának jegyzőkönyve. Bécs. 1920.

²⁹ Uo. 14. l.

³⁰ Uo. 24. l.

³¹ Uo. 27. l.

Koritschoner még messzebb ment: „Bettelheim mindég a világorradalom érdekében szándékozott cselekedni.”³² A „Bettelheim-ügy” mögött azonban különböző osztrák kommunistáknak a forradalmi taktikáról vallott felfogása rejtőzött. Ez a pártsajtó feletti vitánál is megmutatkozott. J. Strasser főszerkesztő élesen fellépett a puccsista irányzat ellen, s ezért Neumann „mensevik-gyanúsak” nevezte.³³

Strasser kritikái értékelést adott. Elítélte a „rövid harc utáni hatalomátvétel” politikáját,³⁴ melyet a proletariátus legelnyomorodottabb rétegeinek, a hazatérőknek stb. hangulata kényszerített a pártra.

Friedländer véleménye szerint: „A forradalom még nem zárult le, a kapitalizmus válsága napról napra nő.”³⁵ A helyzet ilyen értékelése mellett a kis kommunista pártnak a következő taktikát ajánlotta: „Most már nem a nép vagy a proletariátus többségéről van szó, most már arról van szó, sikerül-e pártunknak egy szilárd, kielégítő kisebbséget megnyerni, hogy véghezvigye általa a szociális forradalmat...”³⁶

Elfriede Friedländer a nemzetközi helyzetről adott beszámolójában még ennél is messzebb ment: „Hajszolnunk kell a kapitalizmust, mint egy vadállatot; uralma alatt produkáljunk olyan keveset, amilyen keveset csak lehet, míg végül néhány súlyos csapástól erőtlennül a földre hull.”³⁷

Ez a lényeges nézeteltérés a kongresszuson nem tisztázódott, és későbbi nagyobb, párton belüli viták csiráját képezte.

A szakszervezeti munkával kapcsolatban többféle javaslat is felmerült. A donawitzi küldöttek egy saját, kommunista szakszervezet alapítását javasolták. Úgy döntöttek, hogy aktívan részt vesznek az egységes szakszervezetek munkájában, de a jobb organizáció végett „ellenzéki frakciókat” hoznak létre. Hadat üzentek a „szakszervezeti bürokráciának”. „A szakszervezeti kérdés vezérfonala”-ban ez áll az egységes szakszervezetben való tevékenység szükségességéről: „A leghaladóbb elemek kiemelése a proletariátus szakszervezeti csapatából megbénítja és leköti a tömegek ütőképességét, megfosztja erjesztő anyagától, s így véglegesen megakadályozza a forradalmi tömegharcok kialakulását és vezetését...”³⁸

A szakszervezeti munka koordinálására egy szakszervezeti bizottságot alakítottak. Tagjai Haidt, Riehs, Jungwirth, Fally, Pfeffer, Wagner, Hoppe és Feicht voltak.

A kulturmunkáról Gerhard Eisler számolt be. Megalakították az első körzeti iskolákat. A női munka vezetésével Anna Ströhmert bízták meg. Az új alapszabály „aktív” és „szimpatizáns” tagokat ismert el. A pártnak kb. 10 000 tagja volt. Bécsben 33 üzemi szervezet és 21 kerületi szervezet 4376 taggal, vidéken 11 üzemi szervezet és 25 kerületi szervezet 5636 taggal. A pártvezetőségbe Tomannt, Koritschonert, Marescht, Wertheimet, Forstot, Frankot, Glasst és Strassert választották, az országos pártvezetőségbe Schiffmeiert, Bernhardot, Hatzlt, Winkelmayert, Grubenigget, Schadot és Reitert, az ellenőrző bizottságba Kramert, Hornikot, Grafot, a sajtóbizottságba Kablitzyt, Stavát, Orlowskit, Linket és Grünt, a személyzeti bizottságba Jungwirthet, Fialát, Riehist.

V. A harmadik kongresszustól a negyedikig (1921. január 23—25.)

Kevéssel a harmadik kongresszus után a Rote Fahne¹ leközelte Lenin: Üdvözlét a német, az olasz és az amerikai munkásoknak c. cikkét. Lenin ellenezte a radikalizmust, különösképpen pedig a polgári parlament bojkottját. Többféle oka volt annak, hogy a KPOe továbbra is ragaszkodott a bojkotthoz. Az erős szociáldemokrácia és a keresztényszocialisták kormányzati és parlamenti együttműködése megkönnyítette a kapitalista uralom konszolidálódását. Forradalmi változásra a KPOe csak a munkás- és katonatanácsokon keresztül látott lehető-

³² Uo. 29. l.

³³ Uo. 74. l.

³⁴ Uo. 63. l.

³⁵ Uo. 71. l.

³⁶ Uo. 69. l.

³⁷ Die internationale Lage (A nemzetközi helyzet). Bécs, 1919. 18. l.

³⁸ A KPDÖ 3. országos konferenciájának jegyzőkönyve. 60. l.

¹ Rote Fahne, 1919. dec. 20.

séget, ahol erős pozíciói voltak. A nemzetközi és a belpolitikai helyzet alapvető változásait nem találták kielégítőnek. A munkanélküliek száma Ausztriában egy év alatt kb. 190 000-ről 70 000-re csökkent.²

„A munkástanács a munkásság forradalmi öntudatának fokmérője.”³ A munkástanács azonban egyre jobban veszített önállóságából s ezzel befolyásából is. A szociáldemokrata párt-vezetőség egy kisegítő szervévé vált.⁴ Májusban tartja egyik ülését az országos munkástanács, melyen a szociáldemokrata párt 122 küldöttje és 9 kommunista vesz részt.⁵ A kommunisták követelik már elfogadott határozatok végrehajtását és kipellengérezik a tömegnyomor árán szerzett nagy kapitalista profitot. Javasolataikat elvetik. A szociáldemokrata küldött, Strasser, sajnálkozik, „hogy a munkástanács színvonala egyre mélyebbre süllyed”.⁶ A KPOe választási bojkottját az ausztriai magyar kommunista emigránsok támogatták. Kun Béla „aktív bojkottmozgalmat” követelt s így írt: „A KPDOe határozata a jövőben igen nagy mértékben elő fogja segíteni a párt szervezeti egységét és erősségét... hozzá fog járulni a munkásosztály forradalmasításához, a pártszervezetek egészséges felduzzadásához...”⁷

Mikor a KPOe röplapot adott ki azzal a felszólítással: „Egy szavazatot sem” a választáshoz, P. Friedländer elvi állásfoglalást követelt.⁸ Véleménye szerint nem a részvétel vagy a tartózkodás a lényeges, hanem „az osztályharcban való tevékenység”. Ezt az állásfoglalást így indokolta: „Már a polgárháború stádiumában vagyunk.”⁹

Leninnek a KPOe problémáiról írt kimerítő magyarázatában többek között ez áll: „... illúzió, mintha egy magát kommunistának nevező csoport erővé válhatna a tömegek közötti befolyásért vívott, mélyreható küzdelem nélkül...”¹⁰ Arról azonban, hogy ezt a tömeg-, befolyást” hogy ériék el, megoszlottak a vélemények. Ez megmutatkozott a vitákon, a sajtóban, de a párt politikájában is.

A szakszervezeti vezetés egy bírálata többek közt ezt is kimondta: „A szakszervezetek feladata, hogy győzelemre vigyék a proletárforradalmat.”¹¹ 12 pontban összeállították a szakszervezeti politika vezérelveit és minden szakszervezeti testületben a kommunista ellenzéki csoportok létrehozására törekedtek.¹²

P. Friedländer azt állította, hogy „minden szociális reform a kapitalizmust szolgálja”.¹³

A KPOe ebben az időszakban számos tüntetést és gyűlést szervezett az áremelkedés ellen, a munkanélküliekért és a Volkswehr likvidálásának kísérletei ellen.¹⁴

Az osztrák delegációnak, Toman-nak, Steinhardtnak, Strömernek a Komintern 2. kongresszusáról való visszatérése után, 6 héttel a Nemzeti Tanács választásai előtt revidálták a KPOe álláspontját. Leninnek egy ezzel a kérdéssel kapcsolatos levelét is nyilvánosságra hozták.¹⁵ 1920. szeptember 1-én, az országos főbizalmi-gyűlésen nagy szótöbbséggel olyan határozatot hoztak, hogy a KPOe mégis részt fog venni a választásokon.¹⁶ Időbelileg már nem volt lehetőség arra, hogy megmagyarázzák az álláspontváltozás elméleti jelentőségét. Ezért nem vizsgál-

² Rote Fahne, 1920. jan. 3.

³ Kommunismus, Bécs, 1920. márc. 8. G. Eisler: Arbeiterrat und KP (Munkástanács és KP).

⁴ Kommunismus, Bécs, 1920. febr. 20. P. Friedländer: Arbeiterrat und Union in Deutsch-österreich (Munkástanács és Unió Német-Ausztriában). — 1920. ápr. 17. F. Koritschoner: Die Soldatenräte in Österreich (A katonatanácsok Ausztriában).

⁵ Rote Fahne, 1920. máj. 27., 28., 29.

⁶ Rote Fahne, 1920. máj. 29.

⁷ Kommunismus, Bécs, 1920. máj. 8. B. K.: Die Durchführung des Parlamentsboykotts (A parlamenti bojkott véghezvitele).

⁸ Kommunismus, Bécs, 1920. jún. 12., júl. 6., aug. 8. P. Friedländer: Die Beteiligung an den Wahlen f. d. Parlament (Részvétel a parlamenti választásokon).

⁹ Uo.

¹⁰ Kommunismus, Bécs, 1920. jún. 12. N. Lenin: Egy publicista jegyzetei.

¹¹ Die KP und die Gewerkschaften (A KP és a szakszervezetek). Bécs. 1920. 2. l.

¹² Uo.

¹³ P. Friedländer: Durch die Demokratie zum Sozialismus Bécs, 1920. 13. l.

¹⁴ Kommunismus, Bécs, 1920. szept. 9. G. Eisler: Die Beteiligung der KP an den Parlamentswahlen Deutschösterreichs (A KP részvétele Német-Ausztria parlamenti választásaiban).

¹⁵ Rote Fahne, 1920. aug. 15.

¹⁶ Rote Fahne, 1920. szept. 2.

ták meg elvileg, s a kérdés inkább mint a 3. Internacionálé határozataival szembeni kötelező fegyelem kérdése merült fel. A határozat elviségét lebecsülték. „Ezzel a parlamentarizmus relatíve lényegtelen kérdése az Internacionáléval szembeni fegyelem lényeges kérdésévé vált.”¹⁷ Ez a magatartás nemzetközi jelentőséggel bírt. Egyes, a Kominternhez tartozó, vagy ahhoz közelálló baloldali csoportok továbbra is ragaszkodtak a választási bojkotthoz. H. Roland-Holst így ír erről: „Az osztrák kommunisták azzal, hogy a választások bojkottjáról nemrég hozott határozatukat megsemmisítették és kedvezőtlen körülmények közt részt vettek a választási küzdelmekben, olyan példáját adták az internacionális fegyelemnek, amilyent a régi mozgalom soha nem ismert... Meggyőződésük, hogy a választásokon való részvétel, vagy az attól való tartózkodás kérdése másodrendű kérdés, mellékes pont a lényeg: a nemzetközi egység és a nemzetközi fegyelem mellett...”¹⁸

A választásokon a KPOe 26 651, a szociáldemokraták 961 846, a keresztényszocialisták 1 178 931 szavazatot kaptak. Ezen felül még 8 másik párt vett részt a választáson. A KP szavazatainak száma kisebb volt, mint az akkori taglétszám, egyes tagok továbbra is tartották a választás bojkottját. Nem kell „a választásokat semmiképpen döntő epizódnak tekinteni”.¹⁹

Egyes vezető kommunisták más területeken nyilvánított ál-forradalmi nézetei mindenképpen ártottak a KP-nek. Elfriede Friedländer (Ruth Fischer) a kommunista szexualitákról írt broszurájában például célul tűzte ki „a döntés teljes szabadságát afelől, hogy az egyén hogyan akarja kialakítani szexuális életét; a promiszkuítást, a póligámiát vagy a monogámiát választja-e...”²⁰

A negyedik pártnap előtt némi erősítést kap a párt az Arbeitsgemeinschaft der revolutionären Sozialdemokraten Österreichs (Ausztria Forradalmi Szociáldemokratáinak Munkaközössége) csatlakozásával. Ezek a baloldali szociáldemokraták — köztük F. Rothe, J. Benisch és E. Fabri munkástanácsstagok — csatlakozni kívántak a 3. Internacionáléhoz. A Komintern felszólította őket, hogy szakítsanak a reformista szociáldemokráciával és kapcsolódjanak a KPOe-hez.²¹

A negyedik kongresszushoz készült jelentésben utaltak az üzemi és helyi tanácsok választásainál elért eredményekre. Bécsben a tanácsstagok 120%-a kommunista, Grazban 42, Fohnsdorfban 14²² kommunista tanácsstag van. A kommunista munkástanácsstagok fele munkanélküli. Az országos munkástanács végrehajtóbizottságában Koritschoner és Tomann képviselte a KPOe-t. A 3. Internacionálé üdvözlését a munkástanácsok 76 : 60 arányban elutasították.

A KP 1920. évi gyülekezési tevékenységében 159 tömeggyűlés, 510 nyilvános gyűlés, 169 üzemi gyűlés és 651 csoport-este szerepel.²³ A funkcionáriusok és tagok közt harcrakész, forradalmi munkásokat találunk.

A választási propagandához (részben a részvétel ellen, részben mellette) 6 választási plakátot osztottak szét 42 000 példányban, 14 röplapot 1 522 000 példányban, valamint helyi röplapokat 500 000 példányban. A Rote Fahne példányszáma megkétszereződött.²⁴

A munkás-könyvesbolt 1920-ban 40 könyvet és broszúrát adott ki 188 000 példányban.²⁵ A Szakszervezeti Bizottság jelentette, hogy három szakszervezetben 56 243 szervezett munkásból 6 302 kommunista frakciók tagja, 510 választott üzemi tanácstagból 173 kommunista volt.²⁶

A kongresszuson a KPOe 118 küldöttje, a Forradalmi Szociáldemokraták Munkaközössége 50 küldöttje és Bécsből 6 cseh centrista vett részt.

Németország, Bulgária, Jugoszlávia és Magyarország kommunista pártjainak küldöttei üdvözölték a kongresszust.

¹⁷ H. Roland-Holst: Partei und Revolution (Párt és forradalom). Bécs. 1921. 58. l.

¹⁸ Kommunismus, Bécs, 1920. okt. 26. P. Friedländer: Die KP und die österreichischen Parlamentswahlen (A KP és az osztrák parlamenti választások).

¹⁹ P. Friedländer: Sexualethik und Kommunismus (Szexualitika és kommunizmus). Bécs, 1920. 49. l.

²⁰ Rote Fahne, 1920. aug. 29.

²¹ A KPÖ 4. kongresszusának jegyzőkönyve. Bécs. 1921. 5. l.

²² Uo. 12. l.

²³ Uo. 12. l.

²⁴ Uo. 27. l.

²⁵ Uo. 30. l.

²⁶ Uo. 54. l.

A legközelebbi feladatokról Tomann beszélt. Felhívta a figyelmet az üzemekben, szakszervezetekben és tömegszervezetekben való fokozottabb munkára, valamint a falusi proletariátus felvilágosítására és megnyerésére. Különös erőfeszítésekre van szükség a növekvő reakcióval szemben. A kormánykoalíció feloszlásával kapcsolatban az volt a véleménye: „A burzsoázia most saját nevében vette át a közigazgatást. A szociáldemokratákat pedig ugyanaz az ostor fenyegette meg, melyet mint kormánypárt, ők maguk fontak.”²⁷

A baloldali szociáldemokratákkal való egyesülést úgy értékelte, mint „a kommunista tömegpárt alapját”.²⁸

A Németországhoz való „csatlakozásról”, amit a polgári pártok és a szociáldemokraták támogattak, az volt Koritschoner véleménye, hogy az „... a szociális forradalom veszélyétől való menekülés”²⁹ célját szolgálja.

Részletes határozatban fektették le a Németországhoz való csatlakozás elutasítását a kommunisták részéről. „A kommunisták harcolnak az Anschluss jelszava, mint illúziókat keltő, ellenforradalmi jelszó ellen.”³⁰ Ezzel az állásponttal a küldöttek többsége egyetértett. P. Friedländer véleménye szerint Ausztria egyáltalán nem önálló állam, hanem antantgyarmat. „Ausztria, bármennyire megérett is a szocialista forradalomra, tehetetlen, mert nem képes magát önállóan fenntartani.”³¹ Friedländer mellett más kommunisták is a szociáldemokratákhoz hasonlóan beszéltek Ausztria életképtelenségéről. Követelték a megkötöttség nélküli „csatlakozást egy forradalmi gazdasági területhez”. A polgári Anschluss-hűhót visszautasították.³²

Bár a munkástanács erősen veszített jelentőségéből, propagálták a további aktív együttműködést. Határozatba hozták a kommunista munkástanács-frakció saját alapszabályait.³³

„A szakszervezeti és üzemi tanácsi kérdések irányvonalaival” vitájánál³⁴ polemizáltak az „állandó akciókat az üzemekben” felfogással.³⁵ A külön kommunista szakszervezetek alakítására irányuló tendenciákat elutasították, „az egységes szakszervezetre feltétlenül szükség van a munkásosztály gazdasági harcának, a proletárforradalom fejlődésének érdekében”.³⁶

Részletesen megvitatták a szociáldemokratákhoz való viszony kérdését. Üzemi példákat hoztak fel, javaslatokat tettek közös akcióra. Tomann, utalva a Kominternnek a kongresszushoz intézett üdvözlétére, követelte, „hogy a legélesebb harcot folytassák a szociáldemokraták ellen”.³⁷

A párton belül fennálló politikai nézeteltérésekkel kapcsolatban J. Strassernek az volt a kívánsága, hogy ezek a sajtóban kerüljenek megvitatásra.³⁸

Az agitációs munka irányvonalaival vita nélkül elfogadták. Jóváhagyták a nőmozgalom irányvonalaival, az ifjúsági kérdéssel kapcsolatos határozatot s a tiltakozást a Volkswehr léptetése és a katonatanácsok³⁹ megszüntetése ellen.

A szűkebb pártvezetőségbe Strassert, Wertheimet, Tomannt, Glasst, Grubert, Koritschonert, Freyt, Tobert, Novotnyt választották be, a kibővített vezetőségbe Riechs-Haidt-et, Steint, Fuhrmannat, Marescht, Reitert, Haricht, Deublert, Markust, Kehldorfert, Kirchbergert, Klockert, Idlt, Schlesingert, Trautinert, Timelt, Ströhmert.

A negyedik kongresszus egy kiértékelésében írta Gerhard Eisler: „A baloldallal való egyesülés csak lényegtelen erősödést jelentett. Tovább kellett volna dolgozni a Szocialista Pártban, s nem kellett volna saját pártot alapítaniok.”⁴⁰ Bírálta egy elvi programmatikus vita hiányát is.

²⁷ Uo. 54. l.

²⁸ Uo. 61. l.

²⁹ Uo. 67. l.

³⁰ Uo. 72. l.

³¹ Kommunismus, Bécs, 1920, 46., 47. sz. K. Frank: Die kommunistische Bewegung in Österreich (A kommunista mozgalom Ausztriában).

³² A KPÖ 4. kongresszusának jegyzőkönyve. 103. l.

³³ Uo. 138. l.

³⁴ Uo. 131. l.

³⁵ Uo. 133. l.

³⁶ Uo. 149. l.

³⁷ Uo. 118. l.

³⁸ Uo. 152. l.

³⁹ Kommunismus, Bécs, 1921. 5—6. sz. G. Eisler: Der Parteitag der KPÖ (A KPÖ kongresszusa).

VI. A negyedik kongresszustól az ötödikig (1922. március 25—27.)

Erre az időszakra esik néhány, a KPOe politikai irányvonalának alakulására nagy befolyással bíró esemény; a belpolitikában az ellenállás az erősödő reakció ellen, a külpolitikában a középnémetországi márciusi felkelés, a Kommunista Internacionálé 3. kongresszusa és a szolidaritási akciók Szovjetorszáágért.

A Rote Fahne-ban elvi vita folyik a szociáldemokrata politikáról Kapitalismus gegen Kommunismus (A kapitalizmus a kommunizmus ellen) címmel.¹

A 2½ Internacionálé konferenciájára a párt két brosúrát adott ki. Egyet mellékletekkel: L. Trockij Friedrich Adlerről, M. Adlerről, Otto Bauerről, K. Rennerről, R. Hilferdingről; Lenin Kautskyról és Zinovjev levele F. Adlerhez. Az ausztromarxizmust „a passzivitás és a kapitalizmus tudományos és kimért elméletének” nevezték.² Az EKKI magyarázata szerint a munkások megtévesztésének tekintendő az a kijelentés, hogy közeledni akarnak a 3. Internacionáléhoz. „A 3. Internacionálé soha nem fogja felvenni soraiba a burzsoázia eme ügynökeit.”³

A másik brosúra gyűjteményt közöl a szociáldemokrácia politikájának dokumentumai-ból. Hans Hubermayer (Hilde Wertheim) azt írja egy kommentárjában: „Az osztrák szociáldemokrácia Friedrich Adler vezetésével régi ellenfelei, Leuthner és Renner kitartáspolitikáját vitte győzelemre, ... Mikor Friedrich Adler elhagyta a Monarchia börtönét, amnesztiát adott ellenfeleinek.”⁴

Az antant londoni konferenciája és az ott határozatba hozott rajnavideki bevonulás ellen a KPOe Központi Bizottsága felhívásban tiltakozott.⁵ Tömegtüntetéseket rendeztek a háborús uszítás ellen.⁶

A munkástanács kommunista frakciójának egy teljes ülésén követelik a fegyverek és az élelmiszerek munkástanácsai ellenőrzését. A Szociáldemokrata Párt politikájának terhére írják, hogy „a munkástanács tétlenségével bizalmatlanságot keltett a munkásokban”.⁷

„A kommunisták minden erővel küzdeni fognak a forradalmi munkástanácsok fenntartásáért.”⁸

A birodalmi munkástanács májusban lezajló ülésén komoly vitákra kerül sor. „A kommunisták nem hagyják magukat felhasználni arra, hogy megbuktassák a munkástanácsot.”⁹ Az ülés megerősíti azt a benyomást, hogy a munkástanács hatásköre egyre jobban beszűkül. „Csak a forradalomban fognak majd igazi munkástanácsok létrejönni.”¹⁰

A KPOe több tartományi értekezlete¹¹ megveti szervezeti kiépítése alapjait. A Kommunistischer Jugendverband 3. küldött-értekezletén szó esik a párttal való viszony ki nem elégitő voltáról.¹²

A KPOe részt vesz Alsó-Ausztria tartománygyűlési és községi választási harcaiban. A jelszó: „A hatalomért a munkástanácson keresztül, a dolgozók államáért.”¹³ A választási küzdelemben a KP nagy nehézségeknek és ellenfelei egyes terrorakcióinak van kitéve.¹⁴

A Párt 20 községi tanácstagságot szerez (Wienerneustadt 1, Neunkirchen 1, Liesing 2, Atzgersdorf 2, Traisen 6, Rohrbach 4, Dunkelstein 4). A középnémet márciusi felkelés és Paul Levi magatartása újból heves párton belüli nézeteltérésekre ad okot. A VKPD határozatát,

¹ Rote Fahne, 1921. febr. 17., 19., 20. és márc. 5.

² Die Helden der Wiener Konferenz (A bécsi konferencia hősei). Bécs, 1921.

³ Uo.

⁴ H. Hubmayer: Das Schwarzgelbbuch der Sozialdemokratie (A szociáldemokrácia fekete-sárga könyve). 55. l.

⁵ Rote Fahne, 1921. márc. 10.

⁶ Rote Fahne, 1921. márc. 12., 13.

⁷ Rote Fahne, 1921. márc. 24.

⁸ Rote Fahne, uo.

⁹ Rote Fahne, 1921. máj. 27.

¹⁰ Rote Fahne, 1921. márc. 10., 24.

¹¹ Rote Fahne, 1921. máj. 28., 29.

¹² Rote Fahne, 1921. márc. 23.

¹³ Rote Fahne, 1921. ápr. 10.

¹⁴ Rote Fahne, 1921. ápr. 26.

valamint Levi állásfoglalását nyilvánosságra hozzák.¹⁵ Levi magatartását és Unser Weg wider den Putschismus (Utunk a puccsizmus ellen) c. brosrúját elítélik. Három további cikk jelenik meg a „Levi-ügyről”.¹⁶ A KPOe Végrehajtó Bizottságának ezzel a kérdéssel kapcsolatos taktikai vitái a Rote Fahne főszerkesztője, Josef Strasser lemondásához vezetnek. Helyébe Josef Hornik lép.¹⁷ P. Friedländer Radikalopportunismus¹⁸ c. cikkében a szerző tiltakozik a VKPD kisebbség elleni „erőszakos intézkedései” és a konfliktusnak Ausztriára való — egyébként már megtörtént — áttérése ellen. Révai József Kommunista önkritika és a Levi-ügy c. cikkében Levi ellen foglal állást. A június 15-i véres tüntetés évfordulóján a tüntetés nyilvános igazolást nyer.¹⁹ (Ld. még a vitát a Kommunizmus 1921. június—szeptemberi számában.)

Egy szélsőbaloldali csoport Franz Rappl vezetésével új programköveteléseket támaszt. Szembeszáll J. Strasserral, de a KPOe Pártvezetőségének vonalával is. Bár brosrújuk címe a márciusi felkelésből indul ki, a brosúra csak a KPOe bírálataival foglakozik.²⁰

A Kommunista Internacionálé 3. kongresszusa után a németországi márciusi akciót „a proletariátusra rákényszerített, hősies védekező harcnak” nevezik.²¹ A vita lezárása a KPOe ötödik pártnapján következik be.

A KP 3. világgongresszusának vitáiról, referátumairól és határozatairól részletes előadások hangzanak el.²² Ugyanígy a Revolutionäre Gewerkschaftsinternationale (Forradalmi Szakszervezeti Internacionálé) (RGI) 1. világgongresszusáról²³ és a Kommunistische Jugendinternationale (Kommunista Ifjúsági Internacionálé) (KJI) kongresszusáról.²⁴ A KI kongresszusáról Frey, a KJI kongresszusáról Hexmann, az RGI-éről Riehs számol be.²⁵

A KI 3. kongresszusa után néhány elvi cikket közölnek; Lenin: Új idők és régi hibák új alakban,²⁶ Buharin: A munkásosztály pártja,²⁷ Kun Béla: Közelebb a tömegekhez,²⁸ Radek: A munkásosztály nemzetközi helyzete és feladatai,²⁹ Lenin: Az Októberi Forradalom 40. évfordulójára.³⁰ Külön felhívásban fordul a KI az osztrák munkásokhoz: akadályozzák meg a Lengyelországba irányuló muníción-szállítást, harcoljanak a reakciós Horthy-Magyarország veszélyei és az ausztriai reakció ellen.³¹

A KPOe segélyakcióra szólít fel a szárazság miatt éhínségtől sújtott Szovjetország javára.³²

A bécsi körzeti munkástanácsban július 20-án Otto Bauer egy ennek megfelelő kommunista javaslatot támogat. Néhány nappal később megjelenik az országos munkástanácsnak, a KPOe orosz segélyalapjának és orosz segélybizottságának közös segélyakció-felhívása; „ilyen módon kívánják kifejezni szolidaritásukat a nagy orosz forradalommal”.³³

A Rote Fahne naponta közli a KPOe Orosz Segélybizottsága összesítő kimutatását; július 27-én az összeg félmillió koronára, augusztus 7-én egy millió koronára rug. A KPOe a többi szervezeteknek egy egységes segélyszervezet létrehozását javasolja.³⁴ A Szociáldemokrata

¹⁵ Rote Fahne, 1921. ápr. 17., 19.

¹⁶ Rote Fahne, 1921. ápr. 22., 23., 24.

¹⁷ Rote Fahne, 1921. ápr. 17.

¹⁸ Rote Fahne, 1921. máj. 4.

¹⁹ Rote Fahne, 1921. jún. 15.

²⁰ F. Rappl: Der rote Schrecken? Zur deutschen Märzrevolte (A vörös rém? A márciusi német felkeléshez). Bécs, 1921.

²¹ Rote Fahne, 1921. júl. 17.

²² Rote Fahne, 1921. júl. 1., 2., 5., 6., 7., 8., 9., 12., 13., 14., 15., 19., 29. és aug. 11.

²³ Rote Fahne, 1921. júl. 16.

²⁴ Rote Fahne, 1921. júl. 27.

²⁵ Rote Fahne, 1921. aug. 20.

²⁶ Rote Fahne, 1921. szept. 14.

²⁷ Rote Fahne, 1921. szept. 20.

²⁸ Rote Fahne, 1921. okt. 7.

²⁹ Rote Fahne, 1921. okt. 8.

³⁰ Rote Fahne, 1921. nov. 3.

³¹ Rote Fahne, 1921. okt. 10.

³² Rote Fahne, 1921. júl. 24.

³³ Rote Fahne, 1921. júl. 26.

³⁴ Rote Fahne, 1921. júl. 29.

Párt vezetősége elutasító választ ad.³⁵ November elejére Ausztriában már 25 millió korona gyűlt össze — a legmagasabb összeg a kapitalista államokból.³⁶

A KPOe brosrúráként megjelenteti egy szemtanú megrázó beszámolóját az éhínséggel sújtott Volgavidékről.³⁷

Károly, az utolsó Habsburg-császár két magyarországi puccskísérlete alkalmából protestációk és tüntetések zajlanak le.³⁸ A KPOe Központi Bizottsága felszólítja F. Adlert, mozgósítsa a munkástanácsokat a monarchista veszély ellen. Adler elutasító választ ad.³⁹ A kommunisták közös védelmi harcra szólítanak fel. „Habsburg Károly ellen, a fehér rém ellen minden kommunistának csakúgy, mint minden más munkásnak, minden eszközzel védelmeznie kell még ezt a látszat-demokráciát is.”⁴⁰

A kommunista agitáció és minden akció az élelmiszerek állandó drágulása ellen irányul.⁴¹

A drágulás elleni legnagyobb tüntetés december 1-én a Parlament előtt zajlik le. „A tömegek fellázadnak elnyomorodásuk ellen.”⁴² Követelik a bankjegynyomás leállítását, a birtokadók és az élelmiszerek állami felárainak megszüntetését. A problémák döntő elintézési módja az egységes harc a proletariátus napi érdekeiért. „Szociáldemokrata követelményekért is harcolni fogunk, ha azok a proletariátus érdekeit képviselik.”⁴³

A baloldali szociáldemokrata katonatanács tag, dr. Josef Frey és csoportjának belépése a KPOe-be bizonyos változásokhoz vezetett. Freyt azonnal kooptálták a pártvezetőségbe és a KI 3. kongresszusára is delegálták. A Rote Fahne egy cikksorozatában Frey a KPOe szervezetének újjáépítését javasolta.⁴⁴ Megállapította, hogy a taglétszám 18 000, bírálta a szervezet gyengeségeit. „A Párt még nem párt.”⁴⁵ Már több, mint 100 000 tag futott át a párton. A lakossággal való jobb kapcsolat megteremtése céljából Frey azt követelte, hogy az üzemi szervezetek mellett hozzanak létre lakókerületi szervezeteket is. „A legjobb taktika sem visz előbbre bennünket, ha hiányzik egy erős, ütőképes organizáció.”⁴⁶ Frey később új szervezeti alapszabályt dolgozott ki. A fokozandó centralizációt azzal indokolta: „A KP-nek komoly harcszervezetté kell válnia.”⁴⁷ A vita folyamán hevesen bírálják az új szervezeti alapszabályt. „A párt alapja továbbra is az üzemi szervezet kell maradjon.”⁴⁸ Az 5. kongresszus előtti vita összefoglalása kimondta „az átállást a párt alapját képező helyi szervezetekre, ennek szolgáltatásban állnak majd az üzemi szervezetek is...”⁴⁹ A Rote Fahne-ban közölt vita kizárólag a szervezeti alapszabállyal foglalkozott.

A KPOe bonyolult helyzete következtében a szakszervezetekkel szemben elfoglalt álláspont újból megvitatásra kerül. A RGI megalapítása után egyes szakszervezeti funkcionáriusokban felmerült a saját szakszervezeti csoportok alapításának gondolata. „A Vörös Szakszervezeti Internacionálé alakulófélben van... harc az amsterdami szélhámos-internacionálé ellen.”⁵⁰ „Mi nem a szakszervezetek ellen, hanem a szakszervezeti boncok ellen harcolunk.”⁵¹

Nyilvánosságra hozták a EKKI és az RGI felhívását, valamint a KI vezérelveit a munkásegységesség kapcsolatban.⁵² Célkitűzésük „a proletariátusra támaszkodó összes pártok egy-

³⁵ Rote Fahne, 1921. aug. 3.

³⁶ Rote Fahne, 1921. nov. 5.

³⁷ L. Maresch: Das große Sterben an der Wolga (A nagy halál a Volgánál). Bécs. 1922.

³⁸ Rote Fahne, 1921. márc. 31., okt. 10.

³⁹ Rote Fahne, 1921. okt. 23.

⁴⁰ Rote Fahne, 1921. júl. 16., jún. 25., aug. 28.

⁴¹ Rote Fahne, 1921. dec. 2.

⁴² Uo.

⁴³ Rote Fahne, 1921. aug. 14., 16., 17., 18.

⁴⁴ Rote Fahne, 1921. aug. 14.

⁴⁵ Rote Fahne, 1921. aug. 18.

⁴⁶ Rote Fahne, 1921. dec. 31.

⁴⁷ Rote Fahne, 1922. jan. 26.

⁴⁸ Rote Fahne, 1922. márc. 24.

⁴⁹ Die Gewerkschaften und Betriebsräte als Kampfinstrumente der proletarischen Revolution (A szakszervezetek és üzemi tanácsok, mint a proletárforradalom harci eszközei). Bécs, 1921. 2. l.

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Rote Fahne, 1922. jan. 8., 19.

⁵² Rote Fahne, 1922. jan. 24.

séges frontja” volt. A Rote Fahne panasolja Friedrich Adlerrel folytatott egyik vitájában: „Adler azt mondja, az az egységesfront, amit a munkások többsége akar.”⁵³ A KPOe Központi Bizottságának egy felhívása a súlyosná vált kizsákmányolás elleni egységesfront kialakítását tűzi ki célul. „A munkásosztály minden erejének bevetése közös célok érdekében.”⁵⁴ Az EKKI vitáit az egységesfrontról részletesen leközlik⁵⁵; ugyanígy L. Trockij: Szemléletek az egységesfrontról c. cikkét.⁵⁶

Március 25—27 között zajlik le a KPOe ötödik kongresszusa⁵⁷, 67 kiküldött és 43 vendég részvételével. Németország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia és Dánia Kommunista Pártjának kiküldöttjei szólaltak fel, valamint a KI nőtitkárságának képviselője és A. Neurath az EKKI képviselője.

Az ötödik kongresszus napirendjén a következők szerepeltek: Politikai beszámoló — P. Friedländer; szervezeti jelentés — H. Grün; szakszervezeti kérdések — Glass; a Rote Fahne szerkesztőségének beszámolója, sajtóigazgatósági beszámoló — Schlesinger; pénzügyi jelentés — Tober; Birodalmi Ellenőrző Bizottság — Pollak; „A világhelyzet és az egységesfront” — Tomann; a KPO legközelebbi feladatai — P. Friedländer és F. Koritschner; a KPÖ szervezeti szabályzatai — J. Frey; egyéb kérdések.

A kongresszus elnökül Wertheimet, Schopot és Kopeniget választották. A. Neurath felolvasta az EKKI kongresszushoz intézett levelét, mely kiemeli az objektív nehézségeket és az osztrák szociáldemokraták befolyását. Üdvözlük a KPOe szervezetének átalakítását és meghatározzák a következő feladatot: „a proletariátus egységesfrontját a követeléseikért vívott harcban”. A cseh kisebbség saját szekciójának megalakítását a KI — Brandler, Kuusinen, Kreibich által aláírt — irata elutasította: „minden országban csak egy Kommunista Pártot; semmilyen külön szervezetet nemzeti vagy nyelvi szempontok szerint.”⁵⁸

A jelentések kimutatták, hogy a katonatanács-választásoknál 367 megválasztott katonatanácstagból 80 kommunista volt.⁵⁹

A KPOe taglétszáma 1921 ősze óta kissé emelkedett; 4500 tagot tartottak nyilván, ennek 10%-a nő. 1177 oktatóelőadást tartottak.

A Kommunista üzemi frakciók birodalmi konferenciája (1921. május 7—8.) után kilenc tagú központi frakció-végrehajtóbizottságot, nyolc üzemben pedig szakmai végrehajtóbizottságokat alakítottak.⁶⁰ A Der Rote Gewerkschafter frakcióújságként jelent meg. A RGI kongresszusa után feladatul tűzték ki „a szakszervezetben belüli szervezett forradalmi munkások összefogását ellenzéki csoportokká”.⁶¹

Tomann az 1920—1921-es éveket „pihenőszünetnek” nevezte. A szükségszerű egység „a proletártömegekkel, osztályközös társainkkal és testvéreinkkel” ellentétben áll Adlerrel, Scheidemann-nal és Noskeval, ellenségeinkkel.⁶²

Frey hosszú beszédben indokolta az új szervezeti alapszabály fokozott centralizmusát. J. Strasser több demokráciát követelt. „A demokrácia a legcélszerűbb eszköz a proletariátus öntevékenységének kifejlesztésére”.⁶³ Véleménye szerint a KI 3. kongresszusának tézisei megerősítést nyertek; a centralizációt maguk a párttagok is harci erejük erősítőjének kell tekintésük, „különben az a tömegek szemében a párt bürokratizálódását fogja jelenteni, ami aztán egy — mindenféle centralizációt ellenző — oppozíció megszületéséhez vezet...”⁶⁴ Azzal érvelt, hogy az önálló vélemény-nyilvánítás nem áll ellentétben a demokratikus centralizmussal és a pártfegyelmével. „Csak a párton belüli demokrácia által válnak a munkások éretté a burzsoá-

⁵³ Rote Fahne, 1922. jan. 30.

⁵⁴ Rote Fahne, 1922. márc. 3.

⁵⁵ Rote Fahne, 1922. márc. 15., 16.

⁵⁶ Rote Fahne, 1922. márc. 29., 30., 31., ápr. 1., 2., 4., 5., 6. és a KPÖ 5. pártnapjának jegyzőkönyve. Bécs. 1922.

⁵⁷ Uo. 39. l.

⁵⁸ Uo. 40. l.

⁵⁹ Uo. 17. l.

⁶⁰ Uo. 18. l.

⁶¹ Uo. 22. l.

⁶² Uo. 22. l.

⁶³ Uo. 51. l.

⁶⁴ Uo. 70. l.

zia elleni diktatúrára.”⁶⁵ Strasser ugyanekkor a Moszkvában székelő 3. Internacionálé szoros, centralizált szervezete mellett foglalt állást. „De ez nem zárja ki, hogy szellemi önállóságra törekedjünk, s hogy csak mint szervezetet tekintsük függőnek magunkat.”⁶⁶

Majdnem két napig tartott a szervezeti szabályzat vitája. A pártvezetőségnek a határozatok elleni vétőjoga „a szervezetek pártvezetőségi tagjainak halasztási jogává” vált, melynek használatáról a pártvezetőségnek jelentést kell tenni.⁶⁷ Az alapszabály 1. pontja kötelezi a tagokat „a napi pártmunkában való részvételre”.⁶⁸ Egy szakasz a Verband der Kommunistischen Proletarierjugend-del foglalkozik; ez minden kérdésben a pártnak van alárendelve, a sajtóban való megnyilatkozási joggal. Az Ifjúsági Szövetség tagjait 20. életévük betöltése után a párthoz kell átlépetetni.

A KPOe legközelebbi feladatai között szerepel az életkörülmények romlása, az áremelkedés, a munkanélküliség elleni harc és a harc a munkás-ellenőrzésért a termelésben. „A nemzetközi proletariátus hosszú és szívós harca a proletárdiktatúráig.”⁶⁹ Az egységfrontnak a tömegek nyomására kell létrejönnie. Emellett „a KP teljes és feltétlen szervezeti önállósága”.⁷⁰

Az új pártvezetőség tagjai Koritschoner, Tomann, Frey, Ströhmer, Friedländer, Kastner, Schlamm (ifjúság), Richter, Gruber, Riehs, Kern, Tober lettek.

A birodalmi képviselőbe Hollub, Geisler, Fiala, Rimos, Schop, Benesch. Grün Anna, Haas, Kalischer, Mayer, Koplenig, Pschierer, Deggendorfer, Klocker, Idl, Stava és Maresch kerültek.

A pártvezetőségből kiléptek: Strasser, Wertheim, Glass. Az 5. kongresszusról készült beszámolójában Wilhelm Koenen annak a véleményének ad kifejezést, hogy túl sokat vitatkoztak az alapszabály felett, Strassert „likvidátornak” nevezi és úgy ítéli, hogy „a további munkához kedvezőek a feltételek”.⁷¹

VII. Az ötödik kongresszustól a hatodikig (1923. március 10—12.)

Az állandó drágulás, az infláció és az 1922. október 4-i genfi szanálási egyezmény nagy terheket rótt a munkásságra. Több nagy tüntetésnél és sztrájkmegmozdulásnál kiéleződtek az ellentétek. Ugyanakkor konszolidálódott a kapitalizmus Auszriában és Auszrián kívül.

Az egységfront létrehozására fordított igyekezet az akcióknál bizonyos eredményeket hozott, de elutasításra talált a Szocialista Párt vezetőségénél. Az egységfront-taktika, a befolyásos Szociáldemokrata Párttal szemben elfoglalt álláspont és az ezzel kapcsolatos feladatok és lehetőségek a KPOe vezetőségén belül komoly nézeteltérésekhez vezettek. A hatodik kongresszus előtt ezek már éles párton belüli vitákban jelentkeznek. Ténybeli differenciák azonban gyakran személyi síkra terelődnek; egy frakcióharc kezdetei bontakoznak ki.

1922 áprilisában Bécsben a munkástanács bizottság előkészi a munkások egységes tiltakozó tüntetését. „A harcoló proletariátus egysége újból kialakulóban van.”¹ A március 20-i felvonulás az eddigi legnagyobb tüntetéssé alakult. „A nyolcórás munkanapért — az egységfrontért.”² Ez felbátorította a KP-t, hogy síkra szálljon egy közös Május 1-ért is. Az SP vezetősége kezdetben a helyi szervezeteknek engedti át a döntést.³ Később azonban eltér ettől és kijelenti, hogy „Ausztriában az egységfront már megvalósult a Szociáldemokrata Pártban”.⁴ Ez az állásfoglalás befolyásolja a SP helyi szervezeteinek levelezését a KPOe szervezeteivel.⁵

⁶⁵ Uo. 73. l.

⁶⁶ Uo. 74. l.

⁶⁷ Uo. 74. l.

⁶⁸ Uo. 150. l.

⁶⁹ Uo. 150. l.

⁷⁰ Uo. 133. l.

⁷¹ Uo. 130. l.

⁷² Inprekorr, 1922. ápr. 11. W. Koenen: Der Parteitag der KPÖ (A KPÖ kongresszusa).

¹ Rote Fahne, 1922. ápr. 15., 16., 19., 20., 21.

² Rote Fahne, 1922. ápr. 21.

³ Rote Fahne, 1922. ápr. 22.

⁴ Rote Fahne, 1922. ápr. 25.

⁵ Rote Fahne, 1922. ápr. 29.

1922-ben első ízben nem vesz részt a KPOe a munkástanács-választásokon, „mivel azok egyre jobban veszítenek jelentőségükből”.⁶ Koritschoner szerint „csak egy közép-európai forradalom segíthet, a KPOe-nek tehát ez irányban kell munkálkodnia”.⁷

A KI — főleg a genfi szanalási egyezmény után — nagy jelentőséget tulajdonított az osztrák kérdésnek. A reakciós támadások erősödését és a garantáló államok kolonizációs törekvéseit látta benne. Egy felhívás „az összes országok munkásait” ellenrendszabályok alkalmazására, „Ausztiria tervbevett rabságba döntésének megakadályozására” szólította fel.⁸

1922 nyarán és őszén nagy sztrájkmozgalom indul a vasútnál, a postánál és távírdánál⁹, a villamosvasútnál¹⁰, a grafikusoknál¹¹. 1923 telén Bécsben ismét egységes tömegtüntetés zajlik le¹², 300 000 munkás részvételével.

Fasiszta provokáció következtében megtörténnek az első munkásgyilkosságok. A KP tiltakozó akciókra szólít fel.¹³ A Republikanischer Schutzbund megalapítása után a kommunisták felszólítást kapnak, hogy „feltétlenül vegyenek részt a proletariátus védelmi szervezeteinek munkájában”.¹⁴

A stájerországi tartományi pártnap J. Kopenlignit választja meg tartományi titkárnak.¹⁵ A stájerországi bányászok három hetes sztrájkjánál tud a KPOe első ízben önállóan közbelépni, s ezzel befolyását megerősíteni.¹⁶ A legfőbb problémát a fasiszta veszély jelenti¹⁷; egységes védelmi harcra szólítják fel az SP-t.¹⁸ A „munkásgyilkos faszizmus”¹⁹ ellen tiltakozó tüntetéseket rendeznek. A hatodik kongresszus előtti pártvitába belekerülnek a KI 4. kongresszusának vitái és határozatai is.²⁰ J. Freynek a pártmunka problémáiról írt cikksorozata vezeti be a vitát.²¹ Főfeladatként a napi érdekekért folytatott harcot és a helyi szervezetek kiépítését nevezi meg. Más funkcionáriusok az üzemi szervezetek kiépítését, valamint elméleti vitakérdések tisztázását kéri.²²

A KPOe bécsi tartományi vezetősége Tomann ellen foglal állást; az alsóausztiai tartományi vezetőség tiltakozik az ellen, „hogy személyi egyenetlenségekből elvi ellentéteket kovácsoljanak”.²³ A KPOe különböző helyi szervezetei tiltakoznak az ellen a személyes forma ellen, mellyel Frey és mások a pártvitát folytatják a Rote Fahne-ban.²⁴ Félnék a vita szükségtelen kiéleződésétől. Március 1-én ismertetik a Rote Fahne-ban a 6. kongresszus napirendjét.

A kongresszusról szóló egyik vezércikk²⁵ „tisztulási folyamatnak” nevezi a belső ellentéteket. A hatodik kongresszuson 45 kiküldött és 57 vendég vett részt. Külföldről a KI egy képviselője, valamint a KPD, Svájc, Románia és Jugoszlávia Kommunista Pártjának képviselői jelentek meg.

A kongresszus elnökségébe Tomann, Koritschonert, Freyt, Danielt és Ströhmert választották.

A KI képviselője az „alárendelt kérdések miatti”²⁶ frakcióalakítás ellen szólalt fel.

⁶ Inprekorr, 1922. okt. 2. és Rote Fahne, 1923. jan. 26.

⁷ Uo.

⁸ Inprekorr, 1922. nov. 15.

⁹ Rote Fahne, 1922. jún. 25.

¹⁰ Rote Fahne, 1922. júl. 4.

¹¹ Rote Fahne, 1922. szept. 19.

¹² Rote Fahne, 1923. jan. 29.

¹³ Rote Fahne, 1923. febr. 21.

¹⁴ Rote Fahne, 1923. febr. 23.

¹⁵ Rote Fahne, 1923. jan. 25.

¹⁶ Rote Fahne, 1923. ápr. 1., 4., 13., 18.

¹⁷ Rote Fahne, 1923. jan. 12.

¹⁸ Rote Fahne, 1923. jan. 24.

¹⁹ Rote Fahne, 1923. febr. 21., 22.

²⁰ Rote Fahne, 1923. jan. 18. stb.

²¹ Rote Fahne, 1923. jan. 12., 13., 14., 17., 18., 19., 20.

²² Rote Fahne, 1923. febr. 13.

²³ Rote Fahne, 1923. febr. 14.

²⁴ Rote Fahne, 1923. febr. 16., 17.

²⁵ Rote Fahne, 1923. márc. 3.

²⁶ Rote Fahne, 1923. márc. 4.

A politikai beszámolót P. Friedländer tartotta a burzsoázia offenzívájáról, valamint a genfi egyezmények veszélyeiről és terheiről. Rámutatott a fasiszta szervezetek veszélyességére és megbírálta a SP vezetőségét az egységfront elutasítása miatt. Legközelebbi feladatként a következőket jelölte meg: „napi harcok a munkásság bizalmának megnyerése céljából”²⁷, fokozott felvilágosító munka a kapitalizmus megdöntésére, egységes védelmi front a faszizmus ellen.

A vita során követelték egy általános üzemi tanácskonferencia összehívását és a harcot a genfi szerződések ellen.

A. Ströhmer a szervezeti beszámolóban leszögezte, hogy „a helyi szervezetekre való átváltás hasznos volt”.²⁸ Az üzemekből való elbocsátásoknál elsősorban kommunisták vannak érintve. A KPOe taglétszámát fenn lehetett tartani. A tagok 60 %-a munkanélküli.

V. Stern a gazdasági és politikai helyzetről szóló referátumában főfeladatként „a faszizmus elleni egységfrontot”²⁹ nevezte meg.

A szakszervezeti kérdés részletes tézisei „a reformista szakszervezetek forradalmi harci szervezetekké való alakítását” tűzték ki célul³⁰. F. Koritschoner tartotta az erről szóló referátumot. Frey a különböző ellentétek ellenére is Tomann tézisei mellett szavazott³¹. A kongresszus elutasította a saját szakszervezetek gondolatát „a szakszervezetek egységének fenntartásáért, a proletariátus érdekében”.³²

Magán a kongresszuson a személyi és politikai ellentétek időnként háttérbe szorultak. De az azért elhamarkodott megállapítás volt, hogy „a belső válság felszámolódott”.³³ Az egységfront kérdésében a többség és a kisebbség megegyezett „az alulról jövő egységfrontban... és a reformista vezetőkkel való — csak nyilvános — tárgyalások iránti készségben is”.³⁴ A kisebbséget az új pártvezetőségben Friedländer és Richter képviselte. V. Stern a csoportosulások szóvivőit; Koritschoner baloldalinak, Ströhmert jobboldalinak, Tomannt centristának nevezte. A KP bécsi vezetősége más vonalat képviselt, mint a kongresszus.³⁵ Koritschoner a kongresszus kiértékelésekor az „üzemi ellenzéki blokk formájában megnyilvánuló egységfront”³⁶ mellett emelt szót. Meg akarta nyerni az üzemi tanácskongresszust a „munkáskormányzat” gondolatának.

Az új pártvezetőségbe 38 szavazattal 13 ellen az alábbiakat választották: Koritschoner, Tomann, Riehs, Mayer, Ketzlik, Ströhmer, Paukert, Hoschek, Fiala, Richter, Friedländer. Az országos képviselőbe Geisslert, Kramlt, Schönfeldert, Benesch, Marescht, Tschachot, Kopleniget, Kerschert, Schlesingert, Boschaneket, Rothot, A. Grünt, Stajat, Tschepeket, Degendorfert és Idlt. Freyt nem választották.

A hatodik kongresszushoz kapcsolódva zajlott le a KPÖ harmadik birodalmi nő-értekezlete is. I. Strasser referált a legközelebbi feladatokról. Felszólították a kommunista nőket, hogy mint „aktív kisebbség” dolgozzanak az összes tömegszervezetekben és szakszervezetekben. A nő-központhba I. Strassert, Kakuskát, Ketzliket, Schmelzert, Suchlipet, Zedniket és A. Grünt (a Női oldal szerkesztőjét) választották be.

VIII. A hatodik kongresszustól a hetedikig (1924. március 8—10.)

Ebben az időszakban a KPOe fokozott erőfeszítéssel igyekezett a munkásságot a faszizmus veszélyeiről felvilágosítani, különösen Birnecker és Still munkások fasiszták általi meggyilkolása után.¹ A német munkásoknak a reakció elleni harca, valamint a müncheni Hitler-puccs nagy befolyással volt Ausztria politikai helyzetére.

²⁷ Rote Fahne, uo.

²⁸ Rote Fahne, uo.

²⁹ Rote Fahne, uo.

³⁰ Rote Fahne, uo.

³¹ Rote Fahne, 1923. márc. 11.

³² Rote Fahne, uo.

³³ Rote Fahne, 1923. márc. 7.

³⁴ Inprekorr, 1923. márc. 9. V. Stern: 6. Parteitag der KPÖ (A KPÖ 6. kongresszusa).

³⁵ Uo.

³⁶ Inprekorr, 1923. márc. 26., F. Koritschoner: 6. Parteitag der KPÖ.

³⁷ Rote Fahne, 1923. márc. 11.

¹ Rote Fahne, 1923. ápr. 18.

Júniusban az EKKI az új helyzettel foglalkozott. Ausztriából Frey és Koritschöner vettek részt a megbeszélésen. Hangsúlyozták „a Heimwehr és a náci-fasiszmus elleni egységes harc” szükségességét.² Az EKKI részletesen tárgyalta az osztrák kérdést. Ausztria függősége az antanttól, a Seipel-kormány reakciós politikája, a fasiszta szervezetek növekedése és a nehéz gazdasági helyzet — ezek voltak a harci jelszó — a „Munkás- és parasztkormányért”³ — alapjai. Később a célkitűzést tartalmilag többféleképpen magyarázták. Az EKKI ülésén azonban a frakciók szóvivői, Frey és Koritschöner kötelezték magukat, hogy „azonnal leállítják a személyi és a frakciós harcokat”.⁴ Igéretüket rögtön Ausztriába való visszatérésük után megszegték.⁵

A forradalmi blokk 1923 márciusában megtartott 2. birodalmi konferenciája a kommunistákat ért hátrányos megkülönböztetések ellenére „a szakszervezetek feltétlen egysége”⁶ mellett állt ki. A forradalmi blokkokat „az akció és az ellenállás centrumának” tekintették. A szakszervezeti bizottsághoz intézett nyílt levélben követelték az egységfrontot a fasiszmus ellen, a 8 órás munkanap megvédéséért, törvényes üzemi ellenőrzésekért és egy 15 %-os béremelésért folytatott harcban.⁷

Az RGI később felhívásban fordult az osztrák munkásokhoz, a szakszervezetek egységes harci szervezeteiért és utalt arra, hogy a szakszervezetből való kilépések csak a fasiszta szervezeteknek használnak.⁸ Az első nagyobb választási eredményt az üzemi tanácsok választásánál a grünbachi bányában érték el. Az SP-re 498, a KP-re 334 munkás szavazott.⁹ A nemzeti tanács választásainak előkészítése a „Munkás- és parasztkormányt” jelszó alatt folyt.¹⁰ A parlamenti választásokhoz adott utasítások részletesen indokolták a párt politikáját; a genfi szanálás, és a fasiszta veszély ellen, a birtokadó bevezetéséért és egy általános üzemi tanácskonferencia megtartásáért. A munkástanács szerepének kiértékelésénél megállapítják, hogy már az SP és a keresztényszocialisták 1919 októberi koalíciós egyezményei megszüntették a munkástanács sok jogát, „olyan tevékenység kifejtését, mely törvény szerint csak a hatóságokat illeti meg”.¹¹ 1922 májusában, a munkástanács újjáválasztása után „kommunistákat bántalmaztak, hogy az egységfront létrejöttét megakadályozzák”.¹²

A párton belüli frakcióharcok megakadályozták a választási harcban való hatékony részvételt. Grazban, Felső-Ausztriában, Salzburgban és Tirolban a KPÖ nem volt képes jelölteket állítani a választásra.¹³ A választási eredmények a keresztényszocialisták 45 %-ra, a szociáldemokraták 40 %-ra, a német nacionalisták 13 %-ra való felerősödését mutatták. A többi pártok együttesen 3 %-ot értek el. A KP 1920-hoz képest 5000-el kevesebbet, 22 000 szavazatot kapott. A választási eredmények kiértékelésénél megállapították, hogy a munkások többsége „a szociáldemokrata illúziók áldozata lett”, s hogy „az osztályellenesség a tömegharcokra támaszkodó proletariátust a munkás- és parasztkormány felé vezető útra fogja kényszeríteni”.¹⁴ Az okokat nem vizsgálták, bár igen eltérő választási eredmények születtek. Így például a 6. választási körzetben a kommunista szavazatok száma 20 %-al, Felső-Stájerországban 40 %-al nőtt. A németországi fegyveres harcokkal kapcsolatban felhívással fordultak az SP pártvezetőségéhez és a Szakszervezeti Bizottsághoz, és a fasiszta veszély elhárítására „az összes proletárintézmények akcióbizottságának”¹⁵ létrehozását követelték. A különböző pártértekezletek és cikkek részletesen foglalkoznak a német eseményekkel.¹⁶ A KPÖ felszólította a munkásokat, jelentkezzenek az osztrák hadseregbe, hogy fékezze a reakció befolyását „az

² Inprekorr, 1923. 108. sz.

³ Rote Fahne, 1923. júl. 10.

⁴ Uo.

⁵ Inprekorr, 1923. márc. 25.

⁶ Rote Fahne, 1923. ápr. 1.

⁷ Rote Fahne, 1923. ápr. 4.

⁸ Rote Fahne, 1923. aug. 16.

⁹ Rote Fahne, 1923. szept. 14.

¹⁰ Rote Fahne, 1923. szept. 15., 30., okt. 3.

¹¹ Referentenführer für die Wahlen (Referens-vezető a választásokhoz). Bécs. 1923. 70. l.

¹² Uo.

¹³ Inprekorr, 1923. nov. 2.

¹⁴ Rote Fahne, 1923. okt. 23.

¹⁵ Rote Fahne, 1923. nov. 1.

¹⁶ Rote Fahne, 1923. okt. 28., 31., nov. 9., aug. 19., nov. 24., dec. 12.

eddig még osztálytudatos Wehrmachtban".¹⁷ A pártnap előkészítése alatt a KPOe pártelnökségében és a bécsi szervezetekben kiéleződtek a párton belüli ellentétek. „A szövetségi államok értekezletei megmutatták, hogy a tagok elutasítják a frakcióharcot.”¹⁸ Az alsó-ausztriai tartományi értekezleten, 1924. február 16-án F. Honner élesen fellép a frakcionizmus ellen.¹⁹ Hogy a párt akcióképessége ne bénuljon meg teljesen, a KI ausztriai képviselője, A. Neurath egyetértésével még a kongresszus előtt (1923. november 11-én) ideiglenes új pártvezetőség alakul.²⁰ A Rote Fahne szerkesztését A. Donauer, a felelősséget a pártvezetésben G. Fiala veszi át. A párt-sajtó nyilvános vitáját leállítják.²¹ A különböző felfogások egy belső párthasználatra készült közlönyben jutnak szóhoz.²² Hasse a munkanélküliek és invalidusok tömegszervezeteiben való fokozottabb részvétel mellett foglalt állást.²³ Spitz helytelenítette, hogy egyes akciók sikere után „az akciókban szövetkezett munkásokkal még soha tartós szervezeti kapcsolat” nem állt fenn. Pape nehezményezte, hogy a frakcióharcok „sok aktivitást szívtak el”.²⁴ Kohn „a párt világos akcióprogramját” követelte.²⁵ A hetedik kongresszus alapjaként nyilvánosságra hozzák a pártvezetőség határozatát: „A világpolitikai helyzet és a KPOe”.²⁶ A pártnap feladatairól szóló egyik elvi cikk leszögezi, hogy a taktikai és személyi ellentétek nem oldódtak meg, az EKKI határozatait figyelmen kívül hagyták, és a párt „súlyos belső válság”²⁷ állapotában van.

Március 8-án kezdődik a hetedik kongresszus. A KI üdvözlőlevele utal a gazdasági és politikai osztályharc kiéleződésére. Felszólítja a KPOe-t, törekedjék a munkás- és paraszt-kormány gondolatát támogató egységfront létrehozására, s vezessen erélyes harcot a fasizmus ellen. A KI a frakcióharc beszüntetését s a KPOe üzemi szervezeteinek kiépítését kívánja.²⁸ A kongresszus elnökségébe Brodnigot, Schrothot, Ströhmert, Knittelt, Reusst, Wegenert választották. A politikai beszámolót G. Fiala tartotta. Beszért a harcoló stájerországi bányászok támogatásáról, az üzemeállítások, a fasizmus és a drágaság elleni harcról. Követelte a párton belüli nézeteltérések tisztázását. „A politikai helyzet és a KPOe” témájáról A. Neurath referált.²⁹ Külpolitikai elmélkedésével alátámasztotta a nemzetközi egységfront szükségességét.

A frakcióvezetőknek a hetedik kongresszuson elhangzott leghevesebb vitáit nem hozták nyilvánosságra. „Ez a maroknyi elvtárs a kongresszust is frakcióharcaik küzdőterévé alacsonyította.”³⁰ Neurath beszámolójában a KI erélyesebb fellépését kéri a frakcióharcok ellen, s úgy véli: „mindkét frakció megszegi a KI határozatait, s csak igen kevés tárgyi eltérés van közöttük.”³¹ Az új pártvezetőséget nagy szótöbbséggel választják meg. A frakciók képviselőit kikapcsolták. Ezzel a vitás kérdések persze nem oldódnak meg; sőt a továbbiakban Koritschner, Frey és Tomann tevékenysége még csak kiélezi őket. A pártvezetőségbe Dolezalt, Deublert, Fialát, A. Grünt, Haast, Ketzliket, Killicht, Kramert, Kramlt, Marescht, Marzyt, Schrothot választják. Elsőizben választanak Politikai Irodát is Dolezal, G. Fiala, A. Grün, Schroth személyében.

Az Arbeiter-Zeitung 1924. márc. 16-i vezércikke úgy vélte, hogy ez a kongresszus nem volt „politikai esemény”. A Rote Fahne az SP vezetősége elleni heves támadásban tiltakozott ellene.³²

¹⁷ Rote Fahne, 1924. dec. 4.

¹⁸ Rote Fahne, 1924. márc. 9.

¹⁹ Rote Fahne, 1924. febr. 22.

²⁰ Rote Fahne, 1924. márc. 9.

²¹ Rote Fahne, 1924. márc. 2.

²² Klassenkampf oder Selbstbefreiung (Osztályharc vagy önfelszabadítás). Bécs. 1924. 6. 1.

²³ Uo. 9. 1.

²⁴ Uo. 11. 1.

²⁵ Uo. 12. 1.

²⁶ Rote Fahne, 1924. febr. 26., márc. 1.

²⁷ Rote Fahne, 1924. márc. 9.

²⁸ Rote Fahne, 1924. márc. 11.

²⁹ Rote Fahne, 1924. márc. 13., 14.

³⁰ Inprekorr, 1924. márc. 25. A. Neurath: Der Parteitag der KPÖ.

³¹ Uo.

³² Rote Fahne, 1924. márc. 18.

IX. A hetedik kongresszustól a nyolcadikig (1925. szeptember 12—14.)

Bár a KPOe a hetedik kongresszus után bizonyos eredményeket ér el a munkásság gazdasági érdekeinek védelmében, különösen a 8 órás munkanap megszüntetése elleni küzdelemben, az akciókat fékezi az újból erősebben kitörő párton belüli frakcióharc. Ez egy rendkívüli kongresszus összehívását (1924. november 16.) teszi szükségessé. Nézeteltérések mutatkoznak a KI 5. világkongresszusa határozatainak kiértékelésénél is.

A KPOe főjelszavai a Május 1. előkészítésénél: A reakció és a fasizmus ellen, a Seipel-féle szanálás ellen, harc a 8 órás munkanapért, az öregségi ellátásért, valamint az egységfront megteremtése egy munkás-paraszt kormány érdekében.¹ Karintiában sikerül egy közös védelmi bizottság megalakítása a 8 órás munkanapért tartott egyik értekezleten.²

Szeptemberben zajlik le a fém munkások nagy sztrájkja.³ A KPOe általános szolidaritási sztrájkra szólít fel.⁴ Plakátokon, röplapokon és gyűléseken foglalnak állást a fém munkássztrájk mellett.⁵

E tömegmegmozdulás kiértékelése kimondja: „A fém munkássztrájk jelentős fordulópont... A proletariátus egyes részei első ízben léptek spontán harcra a szanálás kihatásai ellen...”⁶

A sztrájk kompromisszumos befejezése után a szakszervezeti bürokráciát vádolják „a sztrájk elfojtásával”. Felszólítják a munkásokat: „Ki az SP-ből — a KPOe-be és a forradalmi szakszervezeti blokkokba”.⁷

Szeptemberben nagy vasutassztrájk tör ki a szanálási komisszariátus takarékosági intézkedései ellen. Ez is ki nem elégtő kompromisszummal végződik.⁸

Az Alpine-Montan 3000 munkásának elbocsátása után felszólítják a munkásságot „a termelés folytatásának kierőszakolására — esetleg üzemelfoglalásra”.⁹

A KPOe első ízben foglalkozik a mezőgazdasági munkások és kisparasztok problémáival. Tüntetések és „Vörös vidéki vásárnapok” készítik elő a mezőgazdasági munkások és szegényparasztok klagenfurti kongresszusát.¹⁰

A Kommunistischer Jugendverband eredményes felvilágosító munkát végez a továbbképző iskolákon és összeállítja a dolgozó ifjúság követeléseinek programját.¹¹

Részletesebben megtárgyalják a KI 5. világkongresszusának anyagát. A bevezetést G. Zinovjev egy cikke adja¹², majd Sztálin: A leninizmus stratégiája és taktikája c. cikke következik.¹³ A KPOe Központi Bizottsága egy határozatában megerősíti a KI 5. világkongresszusának határozatait, s követeli a párt átállítását az üzemi szervezetekre, a gazdasági harcokra és a párton belüli frakcióharc likvidálására.¹⁴

A KI osztrák bizottsága levélben fordul a KPOe-hez. Javasolja a munkaidő meghosszabbítása elleni harcot, a reálbérek csökkenése, a munkanélküliség és a munkások terhére történő szanálás elleni harcot.¹⁵ Felhívja továbbá a KPOe tagjait, segítsenek a frakcióharc megszüntetésében.

A frakcióharc 1924-ben pártszakadássá fajul. A szóvivők, Frey és Tomann saját közlönyöket adnak ki, gyűlések oszlanak fel, minden pozícióért elkeseredett harc folyik. A KPOe

¹ Rote Fahne, 1924. ápr. 18.

² Rote Fahne, 1924. ápr. 13.

³ Rote Fahne, 1924. szept. 5., 6., 7.

⁴ Rote Fahne, 1924. szept. 10.

⁵ Rote Fahne, 1924. szept. 11., 13., 14., 17., 18., 19.

⁶ Rote Fahne, 1924. szept. 14.

⁷ Rote Fahne, 1924. szept. 20.

⁸ Rote Fahne, 1924. nov. 7., 8., 14.

⁹ Rote Fahne, 1924. okt. 7.

¹⁰ Rote Fahne, 1924. okt. 4., 5.

¹¹ E. Zucker: Drei Forderungen der werktätigen Jugend (A dolgozó ifjúság három követelése). Bécs. 1924.

¹² Rote Fahne, 1924. ápr. 20., Zinovjev: Az V. világkongresszushoz.

¹³ Rote Fahne, 1924. máj. 30., jún. 1.

¹⁴ Rote Fahne, 1924. aug. 17.

¹⁵ Rote Fahne, 1924. szept. 9.

ütőereje Bécsben szemlátomást csökken, a szövetségi tartományokban azonban többnyire elutasítják a frakcióharcot. A KPOe Központi Bizottságának határozatát Tomann pártból való kizárásáról (1942. aug. 9.) a KI osztrák bizottsága érvényteleníti.¹⁶ Frey és Tomann 2 évig ne viseljenek pártfunkciót. Ez az ajánlat illúzióknak bizonyult.

Az ellenzék közlönyével folytatott vitában kimondták: „Végezzünk a frakciós disznósággal, politikai munkát követelünk.”¹⁷

A bécsi konferencia gyűlésein viharos viták vannak a 3., 13. és 20. kerületben.¹⁸

A KPOe cseh nyelvcsoportjának 5. birodalmi konferenciája támogatja a KI osztrák bizottsága, valamint a KPOe Központi Bizottsága erőfeszítéseit és az ellenzék és a frakciók ellen emel szót.¹⁹ A vezetőség tagjai Sip, Sonka, Rimovsky, Prediger, Blaha, Pakosta és Beranek lesznek.

Október 10-én zajlik le a bizalmiak bécsi konferenciája. A konferencia ellenzi a frakciós tevékenységet. Követeli a kongresszusig a Központi Bizottság átszervezését, az ellenzék közlönyének leállítását, a tagok újrალajstromozását Bécsben, a KI 5. Kongresszusa határozatainak elimerését, a Tomann-ügy felülvizsgálatát az EKKI Ellenőrző Bizottsága által. A vitában 30 szónok foglalt állást, a szavazás 165 szavazattal 11 ellen a pártegység mellett döntött. Polzert és Kulcsárt kizárják a pártból.²⁰

A KI osztrák bizottságának közvetítő magatartása felháborodást kelt egyes frakcionistákban. Ketzlik követeli, hogy az új pártvezetőség 2—3 üzemi munkásból álljon, s bár megállapította, hogy „tárgyi ellentétek” nem állnak fenn, a kapcsolatok megszakítását kívánta különböző emberekkel. Szembeszállt a Rote Fahne tudósításával — „az ellenzék megadta magát” — s leszögezte, hogy „sem győztesek, sem legyőzöttek nem voltak”.²¹

A KI osztrák bizottságának a párttagokhoz intézett közleménye ismerteti a bécsi bizalmi-konferencia határozatát és egy rendkívüli pártértekezlet előkészítését.²² Ez 1924. november 15—16-án zajlik le. A referátumokat tartja Fiala: A KI 5. világkongresszusa, Ketzlik: Az RGI kongresszusa, Kopenig: A párt helyzete címmel. Az EKKI-ről Petrokov beszélt. Első ízben mutattak rá a frakcióharcok okaira, s első ízben vették kritikai analízis alá a KPOe gyengeségeit. A tézisek a konfliktusokat „komoly gyermekbetegségeknek” nevezték.²³ Az 5. világkongresszus osztrák kiküldöttei, Ketzlik, Riehs, Ströhmer magatartását — Zinovjev határozata ellen szavaztak — helytelenítették.²⁴

Petrokov elítélt mindenféle sematizmust az egységfront kérdésében. „Ha a tömegek mozgásban vannak és alul harc folyik, akkor lehetséges az egységfront felülről.”²⁵ Bírálta a KPOe-t, hogy értekezletein nem analizálja eléggé, nem tárgyalja kritikailag a párt politikáját.

Kopenig beszámolt róla, hogy a KPOe befolyása eddig többnyire kis- és középüzemekben érvényesült, zűkség van azonban a nagyüzemek erőteljesebb bevonására is. A helyi szervezeteknek törődni kellene területük üzemivel.²⁶

38 szavazattal 3 ellenében új ideiglenes pártvezetőséget választanak. A politikai jelszó: „A szanálási kormány megbuktatása — a munkások és szegényparaszatok kormányáért.”²⁷

Rámutatnak, hogy ez a munkáskormány nem lehet „szociáldemokrata kormány”, ismételten hangsúlyozzák az „alulról jövő egységfrontot”, s a Szociáldemokrata Pártot a „burzsoázia harmadik pártjának” nevezik.²⁸

Az új pártvezetőségnek sikerül a frakcióharcok messzemenő leküzdése. Az alsó-ausztriai községi tanácsválasztásoknál megtartják a meglevő mandátumokat, s Leopoldsdorf köz-

¹⁶ Uo.

¹⁷ Rote Fahne, 1924. okt. 3.

¹⁸ Rote Fahne, 1924. okt. 12.

¹⁹ Rote Fahne, 1924. okt. 16.

²⁰ Rote Fahne, 1924. okt. 22. és 23.

²¹ Rote Fahne, 1924. okt. 24.

²² Rote Fahne, 1924. okt. 28.

²³ Rote Fahne, 1924. nov. 18. és Inprekorr, 1924. nov. 21, *Peter*: Die Reichskonferenz der KPÖ (A KPÖ országos konferenciája).

²⁴ Uo.

²⁵ Uo. 1924. nov. 21.

²⁶ Uo. 1924. nov. 22.

²⁷ Rote Fahne, 1924. nov. 23., 26. és 27.

²⁸ Inprekorr, 1924. nov. 21.

ségben a KP-frakció első ízben bizonyul a legerősebb frakciónak (KP 6, SP 3, polgári pártok 5 mandátum).

Kommunista befolyásra megalakul egy központi Munkanélküli Bizottság, mely kongresszust készít elő.²⁹

A kongresszuson 70 kiküldött vesz részt, nagyüzemek és szakszervezetek képviselői. Követeléseiket ultimátumszerűen a kormány elé terjesztik.³⁰ Az ultimátum lejáratá után nagy munkástüntetés zajlik le a bécsi Parlament előtt.³¹ A rendőrség közbelép, többen megsebesülnek és 60 embert letartóztatnak. „Mivel a munkanélküliek még elszigetelten harcolnak, mivel az üzemi munkásság még nem kapcsolódott be a harcba...”³² Linzben is nagy munkanélküli-felvonulást tartanak.³³

A Vörös segélyt, mint államellenes tevékenységet, hatóságilag betiltják; a KP ebben az intézkedésben a menedékjog veszélyeztetését látja.³⁴ A KP röplapokban fordul a katonanyúzás és a hadsereg reakciós célokra való felhasználása ellen. A két kiadó, Franz Fiala és G. Zamis elleni politikai perben mindkettőt börtönbüntetésre ítélik. A tárgyalásról brosúra jelenik meg.³⁵ Több megtorló intézkedést foganatosítanak kommunisták ellen.

Bécsben letartóztatják I. Katz, H. Neumann, R. Fischer és Remmele német kommunista országgyűlési képviselőket, valamint L. Haast és E. Zuckert, a központi Munkanélküli Bizottság tagjait.³⁶ J. Kopenig, a Roter Soldat felelős szerkesztője ellen hazaárulási pert indítanak. A tárgyaláson Kopenig a proletariátus közös nemzetközi harcáért, a burzsoázia megdöntéséért száll síkra.³⁷

Egy kritikai cikk rámutat a KPOe elégtelen tömegkapcsolataira, a parasztsággal való összeköttetések csekély voltára és az ideológiai gyengékre.³⁸

A pártsajtó több cikke foglalkozik az L. Trockijjal fennálló konfliktussal.³⁹

A szakszervezetek forradalmi blokkjának 3. konferenciája (1925. január 24.) és a grünbachi bányászok heves sztrájkja megindítja a vitát a KPOe szakszervezeti taktikájáról. A forradalmi blokk 3. konferenciája a harc és a szakszervezeti mozgalom egysége mellett foglal állást. „A feltételek lehetővé teszik, hogy a reformista vezetőknek a 80-as években született, s általuk már régen elfelejtett határozatait végrehajtsák.”⁴⁰ A konferencia felszólal a nemzetközi szakszervezetszakadás ellen is.

A grünbachi bányász-sztrájkot F. Honner kommunista üzemi tanácstag vezette. A KPOe és a Vörös segély szolidaritási akciókat szervezett a sztrájkolókért. Számos munkást bocsátottak el, köztük Honnert is. Sztrájkolókat tartóztattak le. A SP sztrájkellenes magatartása miatt sokan beléptek a KPOe-be s két új helyi csoport alakult.⁴¹ Egy F. F. aláírású vitacikk szerint „magának a pártnak kellett volna a grünbachi bérharcot” vezetnie. A pártvezetőség álláspontja ezzel szemben az, hogy ez a szakszervezet és az ott tevékenykedő kommunista tagok feladata.⁴²

A KI osztrák bizottságának egy határozata újból az osztrák kérdéssel foglalkozik. A határozat kiemeli az élesedő gazdasági válság politikai következményeit és egy erősebb KP szükségességét. A még nem egészen legyőzött pártválság okaiul a következőket hozza fel: „A

²⁹ Rote Fahne, 1924. dec. 12.

³⁰ Rote Fahne, 1924. dec. 18.

³¹ Rote Fahne, 1924. dec. 21., 23., 24.

³² Rote Fahne, 1924. dec. 23.

³³ Rote Fahne, 1924. dec. 31.

³⁴ Rote Fahne, 1924. dec. 28.

³⁵ Soldatenschinderei in der Republik. Antimilitaristische Propaganda vor dem Klassengericht (Katonanyúzás a köztársaságban. Antimilitarista propaganda az osztálybíróság előtt). Bécs. 1925.

³⁶ Rote Fahne, 1925. jan. 4., 6.

³⁷ Rote Fahne, 1925. jan. 8.

³⁸ Rote Fahne, 1925. jan. 19. Der Befreiungsgedanke bei Lenin (A felszabadítási gondolat Leninnél).

³⁹ Rote Fahne, 1924. dec. 28., 1925. jan. 20., 22.

⁴⁰ Rote Fahne, 1925. jan. 24. és 25.

⁴¹ Rote Fahne, 1925. jan. 25., 28., 31., febr. 10., 11.

⁴² Rote Fahne, 1925. febr. 15.

demagóg SP túlértékelése, elégtelen iskolázottság, az ország kicsisége, a munkásság szanálás-
okozta közömbössége”.⁴³

A legközelebbi feladatok: Tömegmunka a napi követelésekért, szociáldemokrata munká-
sok megnyerése, a szakszervezetek egysége, összpontosított harc a kapitalizmus ellen — a pro-
letariátus diktatúrájáért.⁴⁴

A következőkben a KPOe számtalan munkanélküli-tüntetést,⁴⁵ hadirokkant-tüntetést,⁴⁶
antifasiszta tüntetést⁴⁷ szervezett. A Németországhoz való csatlakozás újjáéledő propagandája
ellen a kommunista munkáskamara-tanácsok tiltakoztak.⁴⁸ Egy cikk az Anschluss-gondolatot
„az osztályharctól való eltérésnek” nevezte.⁴⁹

Az országgyűlési választásoknál a KPOe kisebb szavazatnövekedést jegyezhetett fel.⁵⁰

Linzbén, a pünkösdi kommunista ifjúsági találkozón egy rendőrségi rajtaütés alkalmá-
val 96-an megsebesültek, és 220 letartóztatás történt, amit később bírósági per is követett.⁵¹

A bécsi funkcionárius-konferencián Koplenig síkra szállt a fasiszta üzemek és az
Anschluss-propaganda elleni egységfrontért és a Köztársasági Védőszövetségben való tömeg-
munkáért.⁵² A KPOe később egy felhívást intézett a Schutzbund tagjaihoz, hogy „ne kicsi-
nyeljék le a fasiszta veszélyt”.⁵³

A nyolcadik kongresszus előkészítésére 1925. aug. 23-án a pártvezetőség 10 szavazat-
tal 4 ellenében téziseket fogadott el a politikai helyzetről. Megmutatkozott, hogy a politikai
nézeteltérések még nincsenek leküzdve. Követelték a munkának az üzemi csoportokra, szak-
szervezetekre és üzemi tanácsokra való koncentrációját. Az ausztriai helyzetről megállapítják:
„Ausztriában a krízis előrehaladottabb, mint más országokban, a tömegnyomor és a burzsoá-
zia támadása a proletariátust hatalmas harcokra fogja kényszeríteni, melyek forradalmi követ-
kezményekkel járhatnak”.⁵⁴ Az Anschluss-elméletet élesen elutasítják — négy szavazat ellené-
ben a pártvezetőségből.

A defetizmus és a spontánitás-elmélet legyőzésére „a KPOe-nek le kell küzdenie szektás
jellegét”.⁵⁵ Az elvi kérdések személyes síkra való terelésének veszélye megint megnövekedett,
mikor Koritschoner és Frey kijelentette, hogy más téziseket akarnak közösen javasolni. Frey,
Tomann, Koritschoner, Ketzlik, Deubler és Stift határozata szerint a KPOe ideológiai hibái
túl korán bekövetkezett alapításában keresendők. Úgy vélik, Ausztriában forradalmi a hely-
zet, a SP összeomlás előtt áll, s a pártvezetőség nem használta ki ezt a lehetőséget.⁵⁶ A KPOe
feladata, hogy ebben az objektív forradalmi helyzetben forradalmi tömegakcióval a szovjet-
hatalom felállítására törekedjék.⁵⁷ Tomann, Frey, Koritschoner és Hornik visszavonja korábbi
kijelentéseit (július 12. és 29.).

A Rote Fahne folyamatosan közli a pártnappal kapcsolatos vitákat. Koplenig úgy véli,
hogy sok kérdés tisztázódott, s hogy a párt befolyása és taglétszáma már nem mutat csökkenő
irányt. A pártvezetőség nehézségei abból a tényből adódnak, hogy egyes tagjai frakcionisták,
míg a vezetőség java távoltartotta magát ezektől a vitáktól.⁵⁸ Hornik, Frey, Hexmann stb.⁵⁹
hozzászólásaival folytatódik a vita. A záróközlemény követeli a frakcionizmus legyőzését,
de nem „az elvtelen kibékülést”.⁶⁰

⁴³ Rote Fahne, 1925. márc. 6.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ Uo. 1925. ápr. 1., 9., 19.

⁴⁶ Uo. 1925. jún. 7.

⁴⁷ Rote Fahne, 1925. máj. 24. és 27.

⁴⁸ Rote Fahne, 1925. márc. 18.

⁴⁹ Rote Fahne, 1925. ápr. 17.

⁵⁰ Rote Fahne, 1925. máj. 1.

⁵¹ Rote Fahne, 1925. jún. 3. és 13.

⁵² Rote Fahne, 1925. jún. 19.

⁵³ Rote Fahne, 1925. aug. 23.

⁵⁴ Rote Fahne, 1925. szept. 2. és 4.

⁵⁵ Rote Fahne, uo.

⁵⁶ Rote Fahne, 1925. szept. 4. és 5.

⁵⁷ Rote Fahne, uo.

⁵⁸ Rote Fahne, 1925. szept. 4.

⁵⁹ Rote Fahne, 1925. szept. 5., 6., 8., 9., 10., 11., 12.

⁶⁰ Rote Fahne, 1925. szept. 12.

A nyolcadik kongresszus 1925. szeptember 12—14. között zajlik le. A Kommunistische Jugend egy nyilatkozata nyitja meg, melyben 35 fiatal belépését jelentik a KPOe-be.⁶¹ Egy ezt megelőző ifjúsági konferencia szót emelt a frakciós tevékenység ellen.

A nyolcadik kongresszus elnökségének tagjai Fiala, Honner, Hutterer, Wagner, Maszy és Schorr.

Vendégként vesznek részt: az EKKI részéről Jacob (Franciaország) és Georg (Oroszország), a KPD részéről W. Pieck, valamint Jugoszlávia és Magyarország Kommunista Pártjainak kiküldöttei.

W. Pieck kijelenti, hogy a KPD 10. pártnapja az Anschluss-propaganda ellen fordult, s ezzel revideálta eredeti álláspontját.⁶² A politikai beszámolót Kopenig tartja, hozzászól Frey. A pénzügyi jelentést M. Schnorr adja. Különböző kongresszusi kiküldöttek, akik maguk is frakciók tagjai voltak, bírálják a frakció-vezetőket, akik 24 órával a kongresszus előtt egyezséget kötöttek a pártvezetőség ellen. Friedländer bírálja a pártvezetőség egész tevékenységét.⁶³

Georg, az EKKI képviselője az Anschluss-jelszavak ellen fordult, s bírálta a KPOe-t, melynek „kis újságja, kevés olvasója, viszont ilyen hosszú tézisei” vannak.⁶⁴ Kopenig a KPOe 129 üzemi sejtjéről — közülük 63 bécsiről — valamint 10 üzemi újságról tett jelentést. Honner követeli, hogy az új pártvezetőségbe ne vegyenek fel frakcionistákat; ugyanezt követeli a Kommunistische Jugend nevében F. Fünberg.⁶⁵

G. Fiala fejtegetései a legközelebbi feladatokról egyes kérdések új értékelését mutatták. Az „Egységfrontot csak alul” jelszót „szélsőbaloldalinak” nevezi és követeli „az egységfrontot minden munkás részvételével”. Azt is megállapítja, hogy a „Munkás- és parasztkormány” nem azonos a „proletariátus diktatúrájával”.⁶⁶

Hexmann a kommunális munkáról és szervezési feladatokról beszél,⁶⁷ Tomann a szakszervezeti kérdéstről,⁶⁸ Ketzlik a társadalombiztosítási kérdésekről. A KP követeli a nyugdíjkorhatárnak férfiaknál 60, nőknél 55 évben való megállapítását.⁶⁹

A pártvezetőséget egyhangúan megválasztották. Listát nem hoztak nyilvánosságra. W. Pieck a Rote Fahneban „jó kiindulópontrol” tett jelentést.⁷⁰

A nyolcadik kongresszusról szóló cikkében Kopenig azt írja,⁷¹ hogy az új Központi Bizottságba a legfontosabb üzemek munkásai kerültek, s a régi frakcióvezetők nincsenek benne képviselve. Úgy véli, hogy a KPOe-n belüli politikai tisztulási folyamatot hosszú ideig a Ruth Fischer—Maslow (KPD) csoport akadályozta. A főfeladatot „az üzemi aprómunkában, s a szociáldemokrata vezetés alatt álló munkások megnyerésére szolgáló tervszerű szakszervezeti munkában” látja.⁷²

X. A nyolcadik kongresszustól a kilencedikig (1927. július 18—20.)

A belpolitikai ellentétek Ausztria nehéz gazdasági helyzetéből kifolyólag egyre élesebbé váltak. A fasiszta Heimwehr kirohanásai a munkásság ellen mindjobban szaporodtak. A KPOe a nyolcadik kongresszus után folytatódó párton belüli frakcióharcok ellenére is megpróbálta megnyerni a munkásságot a fasiszta veszély elleni küzdelemre. 1927 áprilisában, a nemzeti tanács-választások alkalmából a KPOe Központi Bizottsága nyílt levélben fordul a SPÖ pártvezetőségéhez, azzal a javaslattal, hogy minden ellenszolgáltatás nélkül a SPÖ jelöltjeire szavaz, ha a SPÖ támogatja az alábbi követeléseket: Elszánt harc a fasiszmus ellen, a burzsoázia

⁶¹ Rote Fahne, 1925. szept. 13.

⁶² Rote Fahne, 1925. szept. 15.

⁶³ Rote Fahne uo.

⁶⁴ Rote Fahne uo.

⁶⁵ Rote Fahne, 1925. szept. 16.

⁶⁶ Rote Fahne, 1925. szept. 18.

⁶⁷ Rote Fahne, 1925. szept. 20.

⁶⁸ Rote Fahne, 1925. szept. 19.

⁶⁹ Rote Fahne, 1925. szept. 20.

⁷⁰ Rote Fahne, 1925. szept. 22.

⁷¹ Inprekorr, 1925. szept. 18.

⁷² Uo.

lefegyverzése, a fasiszta szervezetek feloszlata és az üzemi munkások felfegyverzése¹. Ezt a javaslatot nem fogadták el és a munkásság által ellenőrzött fegyvereket 1927. május 17—19. között a bécsi arzenálban átadták a hatóságoknak.²

Bár a KPOe befolyása a munkástömegekre még csekély volt³, az üzemi tanács-választásoknál mégis voltak bizonyos eredmények. A Steyrer-műveknél pl. a kommunista szavazatok száma 607-ről (1926) 892-re (1927) emelkedett.⁴

A Nemzeti tanács-választás választási agitációja „A balratolódásért” jelszó alatt folyt⁵. A választási előkészületek egy belső instrukciójában „riadókészültséget” követelnek és minden pártgyűlésen ellenőrző bélyegeket adnak ki. Minden helyi csoportnak legalább két nyilvános választói gyűlést kell tartania. Ajánlják még a háziagitációkat is, valamint szónokok küldését az ellenpárt gyűléseire. A párttagok mindenekelőtt a fasiszta veszéllyel, a vállalkozók terrorjával és a munkanélküliséggel foglalkozzanak, mint főkérdéssel.⁶ A kommunista választói gyűléseken a német kommunista képviselők: F. Heckert, P. Hoffmann, E. Torgler és a cseh-szlovák képviselők: L. Zapotocky, E. Burian és J. Hanus is felszólaltak. A választások eredménye a SPÖ-nél 200 000 szavazatos emelkedést mutatott; a KPOe 4000 szavazatot veszített és összesen 16,181 szavazatot kapott. Nyolc választókerületben a KPÖ nem tudott jelöltet állítani. A végeredményt ezzel a megállapítással kommentálták: „Az illúzió győzött.” J. Strasser írt hozzá elvi cikket az ausztromarxizmusról⁷. A választási eredmények egyéb okai közé sorolták a proletariátus átfogó szervezetségét a SPÖ-ben és a szakszervezetben, a parlamentáris illúziókat, valamint a frakcióharcok folytatódását⁸. A választást ennek ellenére úgy értékelték, mint további baloldali irányú fejlődést.⁹

Számos felhívásban, röplapban és akcióban foglaltak állást a létfontosságú áruk állandó drágulása ellen,¹⁰ valamint a háborús uszítás és a háborús veszély ellen.¹¹

1926 januárjától ápriliséig Szovjetországban tartózkodott az első osztrák munkásküldöttség. A delegáció vezetője a szociáldemokrata bányász, Julius Farkas volt, titkára a kommunista Franz Honner. A delegáció iránti érdeklődés olyan nagy volt, hogy Bécsben egy szociáldemokrata bizalmi-értekezletet tartottak, melyen Otto Bauer is felszólalt.¹² A delegáció előkészítése és kiértékelése fontos esemény volt.

A párton belüli frakcióharc — főleg Bécsben — ismét komoly problémává vált. Frey frakciója kidolgozta saját politikai téziseit (80 oldal), körleveleket és frakció-jegyzőkönyveket adott ki és változtatni kívánt a pártvezetőségen. Az ellenzék követelte, hogy a KP mondjon le önálló követeléseiről és támogassa a SPÖ-t.¹³ A belpolitikai helyzetről készült határozatban, melyet egy szavazattal szemben mindenki elfogadott, visszautasítják az ellenzék magatartását és követelik Frey, valamint más frakcióvezetők kizárását a pártból. Résztelenen kifejtik Frey frakciójának vonalát.¹⁴ Ehhez a vitához tartozik M. Buharin: Megengedhetők-e a frakciók? c. cikke is.¹⁵

A kilencedik kongresszus nyilvános vitája a Központi Bizottságnak politikai helyzetről és a párt feladatairól szóló határozatával kezdődik. A relatív stabilizációból és a válság jeleiből kiindulva megmutatja, hogy a második szanálás a kizsákmányolás kiéleződésével járt együtt.

¹ Die Wiener Julikämpfe (A júliusi bécsi harcok). Bécs. 1927. KPÖ. 14. 1.

² Rote Fahne, 1927. máj. 20.

³ Inprekorr, 1926. okt. 6., *Ketzlik*: Die Streikwelle in Österreich (A sztrájkhullám Ausztriában).

⁴ Rote Fahne, 1927. jan. 5.

⁵ Rote Fahne, 1927. ápr. 17.

⁶ Instruktionen zur Wahlkampagne 1927 (Instrukciók az 1927. évi választási kampányhoz). Bécs, KPÖ.

⁷ Rote Fahne, 1927. ápr. 26.

⁸ Inprekorr, 1927. máj. 3. *Schlamm*: Ergebnis der Wahlen (A választások eredménye).

⁹ Uo. H. Günther, Pravda, 1927. ápr. 28.

¹⁰ Rote Fahne, 1927. jan. 13. és jún. 4.

¹¹ Rote Fahne, 1927. máj. 1., jún. 3.

¹² Im Lande der befreiten Arbeiter und Bauern (A felszabadított munkások és parasztok országában). Berlin. 1926. Einheit.

¹³ Rote Fahne, 1927. jan. 7., 8., 9., 11.

¹⁴ Rote Fahne, 1927. jan. 12.

¹⁵ Rote Fahne, 1927. jan. 13.

Figyelmeztet a háborús veszélyre, a monarchista és fasiszta erők előnyomulására és vitába száll a SP által „Ausztria életképtelenségéről”, valamint a munkásosztály ezzel kapcsolatos „tehetetlenségi érzéséről” terjesztett tézisekkel.¹⁶

Kívánatos, hogy állandó, türelmes munkát folytassanak „az osztrák munkások szívének és eszének” megnyeréséért.¹⁷ A Központi Bizottságnak a szakszervezeti kérdéssel kapcsolatos egyik javaslata a „békebeli reálbérek kiharcolását” állítja az általános irányvonalba, s felszólítja a kommunistákat, hogy minden szakszervezetben állítsanak össze harci programokat.¹⁸ A vita során Hornik követeli, hogy hívják össze a dunai és balkáni államok kommunista pártjainak konferenciáját a közös célkitűzések megbeszélésére.¹⁹ Ketzlik szót emel Tomann szakszervezeti vonala ellen,²⁰ ugyanígy Honner, aki a kommunisták jobb irányítását kívánja a szakszervezetben belül, de ellenzi új kommunista frakciók alakítását.²¹

Június 14-én nyilvánosságra hozzák a kilencedik kongresszus napirendjét.

1. A bizottságok megalakítása és megválasztása
2. A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság jelentése — J. Koplénig
3. A háborús veszély, az ausztriai helyzet és a legközelebbi feladatok — G. Fiala
4. A párt szervezeti feladatai — J. Koplénig
5. Munkánk a szakszervezetekben — Tomann
6. A KPOe és a munkásmozgalom — Schönfelder
6. A Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság megválasztása
8. Javaslatok

A kongresszus elvi vitái közé tartozik F. Fürenberg hozzászólása, aki helyteleníti, hogy a határozat nem foglal állást az egységfront és a baloldali fejlődés döntő kérdéseiben. Véleménye szerint „a munkásságnak nincs tehetetlenségi érzése; sokkal hatalmasabbnak érzi magát, „mint amilyen a valóságban”.²² Ide tartozik még Reisinger hozzászólása az ifjúsági kérdésekről,²³ Fürnbergé a párt-ellenzékéről,²⁴ Koplénigé a szervezeti kérdésekről, Hexmanné a Balkán—Dunaszövetség tervei ellen, Tomanné a szakszervezeti kérdésekről.²⁵

A kilencedik kongresszus 1927. június 18-án kezdődött. A kongresszus elnökségének tagjai Riehs, Kammerer, Simon, Loistl, Cagram és Sturm voltak.

Vendégként Csehszlovákia Kommunista Pártja részéről Venkova, a KI és a KPD részéről Geschke jelent meg. A KI-nek a kongresszushoz intézett levele feladatul a fenyegető imperialista háború elleni harcot, a proletariátus napi kérdéseiről, a forradalmi egységfrontért, a szakszervezetben folyó munkáért folytatott küzdelmet, a kommunista üzemi sejtek kiépítését és a marxista—leninista oktatás megerősítését tűzte ki.²⁶

Koplénig elvtárs jelentésében rámutat a gazdasági élet relatív stabilizálódására, a nyomor és a munkanélküliség ellenére elért fellendülésre. Belpolitikailag jobboldali fejlődés mutatkozik, külpolitikailag nőtt az angol befolyás. A schattendorfi munkásgyilkossággal jelentékenyen nőtt a fasiszmus veszélye. Szükség van a határozott védekezésre. A párt visszafejlődése megállt, az üzemi tanács-választásokon bizonyos szerény eredmények jegyezhetők fel. A párt előnyösebb választási eredményeket várt, de a Frey-frakció által okozott szakadás megnehezítette az előkészületeket. A nehézségek különösen Bécsben, Grazban és Voitsbergben jelentkeztek. Az ellenzék révén a párt 200 tagot veszített. Az üzemi sejtekben folyó munka még komoly hiányosságokat mutat, a Rote Fahne előfizető-toborzása nem kielégítő. A KJV némi eredményt mutatott fel az Unabhängige Sozialistische Jugend-dal (a Független Szocialista Ifjúsággal) való összeolvadás által.²⁷

¹⁶ Rote Fahne, 1927. máj. 26.

¹⁷ Uo.

¹⁸ Rote Fahne, 1927. jún. 4.

¹⁹ Rote Fahne, 1927. jún. 9.

²⁰ Rote Fahne, 1927. jún. 11.

²¹ Rote Fahne, 1927. jún. 14.

²² Rote Fahne, 1927. jún. 15.

²³ Rote Fahne, 1927. jún. 16.

²⁴ Rote Fahne, 1927. jún. 17.

²⁵ Rote Fahne, 1927. jún. 18.

²⁶ Rote Fahne, 1927. jún. 21.

²⁷ Rote Fahne, 1927. jún. 19.

Fiala kijelentette, hogy a SP vezetősége támogatja a burzsoáziát, nyílt koalíció nélkül. Hatásos hatalmi pozíciója illúziókat kelt a munkásságban. Vitába szállt W. Schlammnak a „munkásság tehetetlenségi érzéséről” szóló tézisével. A SP legnagyobb választási győzelme után most a legreakciósabb kormány van hatalmon.²⁸

Tomann jelenti, hogy 1925-ben 34 üzemben 50 üzemi sejt állt fenn az 1926 végi 73-al szemben. Visszautasítja a vitában elhangzott összes bírálatot. A párt likvidálásával vádolja Ketzliket, és hivatkozik az RGI határozataira és Losowskyra.²⁹

A pártnapi vita tárgyilagosan zajlik le, konkrét javaslatokkal. Hornik és Tomann támogatják Frey kizárását a pártból. Honner rámutat, hogy mivel a vitában nem tesznek elég különbséget munkás és pártvezetés között, sokszor eltaszítják maguktól a baloldali SP-munkásokat. A Szovjetországba küldött első osztrák munkádelegáció kiértékelése szerint 16 új helyi KPOe-csoport jött létre.³⁰

A szövetséges államok kiküldöttjei visszautasították a frakciókat. Kopenig a további demokratizálás érdekében egy külön bécsi városi KPOe-vezetőség létrehozását javasolja. A bécsi szervezet eddig közvetlenül a Központi Bizottság vezetése alatt állt. Több kiküldött a pártra nézve veszélyesnek látja egy külön bécsi vezetőség létrehozását.³¹ Részletes politikai határozatban leszögezik a 9. kongresszus feladatait.³² A Központi Bizottság választása megmutatja, hogy egyes személyekkel szemben még fennállnak bizonyos fenntartások. Míg a politikai határozatot egyhangúan elfogadták, a Központi Bizottság tagjainak megválasztása 41 szavazattal 13 ellenében történt: Kopenig, Fiala, Honner, Ziegler, Riehs, Schönfelder, Ströhmer, Schlamm, Ketzlik, Kammerer, Benedikt, Schevcik, Futterer, Kersche, Hanska, Schmidtberger, Wegerer, Cagran, Pusterhofer, Scherhauser, Bohl és Lande.

A Központi Bizottság póttagjaivá Grafot, Kraült, Strumot és Tomannt választották meg. Az Ellenőrző Bizottságba Szapirát, Pakostát, Donauert, Krennmayert és Grünberget.³³

XI. A kilencedik kongresszustól a tizedikig (1929. február 16—18.)

Az 1927. július 15-i véres eseményeket kiváltó momentum a schattendorfi fasiszta munkásgyilkosok bírósági felmentése. A Rote Fahne részletes jelentéseket közöl a perről¹. A felháborító felmentés után a KPOe követeli az összes fasiszta szervezetek lefegyverzését és felosztatását, az államapparátus megtisztítását és a munkásság felfegyverzését. „Minek van egyáltalán a Schutzbund? Ha nem véd meg a fasizmustól, akkor nem ér semmit . . . A munkások szabadon üldözhetőek. De most már elég! Tiltakozzunk!”²

Ugyanezekkel a jelszavakkal vettek részt a kommunisták az 1927. július 15-i tömegtüntetéseken is. A Rote Fahne-t július 16-án és 17-én hatóságilag lefoglalják. A Rote Fahne egy különkiadásából:³ „Ne adjátok meg magatokat, folytassátok a harcot!” Ismételten követelik a fasiszta szervezetek felosztatását, a rendőrség megtisztítását a reakciós elemektől, a letartóztatott tüntetők szabadonbocsátását és a Seipel-kormány megbuktatását. Érvelnek az SP pártvezetősége kommunistaellenes hajszája ellen és július 20-án, a tüntetés áldozatainak temetése napján általános sztrájkjra szólítanak fel. Számos beszámoló közöl részleteket a nagy tüntetésről. Az áldozatok számát 150 halottnak, 1500 sebesültnek és 300 letartóztatottnak állapítják meg. Később 90 halotról beszélnek.

1927. július 15., az 1918 óta leghatalmasabb tüntetés politikai kiértékelése heves vitákra ad alkalmat. Július 17-ig a KPOe minden közleményében „tüntetésről” és „harcokról” van szó. Egy közvetlenül az események után Führenberg által írt (névtelenül megjelent) brosúra

²⁸ Rote Fahne, 1927. jún. 21.

²⁹ Rote Fahne, 1927. jún. 24. és 25.

³⁰ Rote Fahne, 1927. jún. 22. és 23.

³¹ Rote Fahne, 1927. jún. 28.

³² Rote Fahne, 1927. jún. 29.

³³ Rote Fahne, 1927. jún. 21.

¹ Rote Fahne, 1927. júl. 5., 6., 7., 8, 9., 10., 11., 12., 13., 14.

² Rote Fahne, 1927. júl. 15.

³ Rote Fahne, 1927. júl. 18.

a következőket hozza fel a harcok kitörésének okául:⁴ 1. A harc elől való állandó kitérés megerősítette a reakciót, „a proletariátus pihenő erejének kitörésére” került sor. 2. A rossz gazdasági helyzet. 3. Az ausztromarxisták radikális beszédei, melyek hitelt találtak a munkásoknál. A szó és tett közötti ellentét a proletariátus öntevékenységéhez vezetett. 4. A megfelelő forradalmi tömegpárt és a megfelelő vezetés hiánya a harcok szervezetlén, elemi erejű kitöréséhez vezetett.

Sehol nem találunk olyan értékelést, hogy július 15. „felkelés” volt. W. Pieck az EKKI megbízásából Bécsbe érkezik és július 19-én letartóztatják.⁵ Az EKKI július 18-i felhívásában ez áll: „új fejezet az európai munkásmozgalomban, s még további nagy forradalmi viharokat fog előidézni . . .”⁶

A júliusi áldozatok temetésén a SP nevében dr. Ellenbogen és Speiser, a 2. Internacionálé nevében F. Adler, a KP nevében Koplenig beszél. Koplenig rámutat, hogy csak a faszimus elleni közös harc lehet eredményes. „A KPOe átveszi a júliusi felkelés örökségét . . . a forradalom előkészítése a proletárium létrehozásáért Ausztriában . . .”⁷ Kopleniget ezért a beszédéért letartóztatják és hazaárulásért vád alá helyezik. Megindul a KP elleni üldözések sora és a fenyegetés a párt felosztatásáról.⁸ J. Schlamm két cikkében ír a „Bécsi júliusi felkelésről” — ezt a kifejezést használja, bár később ő lép fel ellene a legerélyesebben.⁹ Július 27-én a KP Központi Bizottsága kibővített ülést tart, amely jóváhagyja a pártvezetőség június 15-én vezetett vonalát. „Spontán tömegmozdulásról és a SP politikája elleni felháborodás kitöréséről” beszélnek.¹⁰ Az ausztromarxizmust súlyos csapás érte. A KPOe-nek a kedvező lehetőségeket felhasználva ki kell törnie elszigeteltségéből és „meg kell teremtenie az osztrák proletariátuson belüli erőviszonyok történelmi átalakulását”. Közös működésre kérik fel az EKKI-t „a külföldi testvérpártok lényegében helyes reagálása után”.¹¹ A Központi Bizottság egy határozata „a SP-vezetőség árulása elleni harcos egység, egy forradalmi tömegpárt” létrehozására szólítja fel a munkásokat.¹²

Számos — részben hatóságilag felosztatott — kommunista gyűlést tartanak.¹³

A Balkáni Föderáció KPOe-hez intézett levelében a következőket írják: „A bécsi munkások felkelése, annak ellenére, hogy nem céltudatosan a politikai hatalom megszerzésére irányult . . .”¹⁴ Egy képes albumban és egy további brosurában tényeket közölnek a kegyetlen rendőri kihágásokról.¹⁵ Nagy szolidaritási akciókat szerveznek a július 15-i áldozatok érdekében. A párt szervezeti megerősítéséhez hozzájárul a havonta megjelenő Partearbeit (Pártmunka) is. A párt új alapszabálya előírja „a tagok aktív tevékenységét a KI határozatainak keretében”, valamint a kemény pártfegyelmet.

A Központi Bizottság az EKKI-vel egyetértésben évenként hívja össze a pártnapot. Tekintettel a hatósági üldözésekre „illegális körülmények között a vezetőségi tagok magasabb szervek által való kooptálását” is tervbevétték.¹⁶

Propagálják az üzemi munkát és az üzemi újságok kiadását. Példaként a 179 tagú donawitzi üzemi sejtet említik, mely a kéthetenként megjelenő Der alpine Sklave (Az alpesi rabszolga) c. újságból 500 példányt ad el.¹⁷

Október 22-én tartják a KPOe első bécsi városi konferenciáját. Megválasztják a KPOe önálló bécsi vezetőségét. A jelentések taglétszámnövekedésre, új Rote Fahne-olvasókra s a

⁴ Die Wiener Julikämpfe. Bécs, KPÖ. 1927. 12. 1.

⁵ Rote Fahne, 1927. júl. 20., aug. 7.

⁶ Rote Fahne, 1927. júl. 20.

⁷ Rote Fahne, 1927. júl. 21.

⁸ Rote Fahne, 1927. júl. 22. és 23.

⁹ Inprekorr, 1927. júl. 19. és 22.

¹⁰ Rote Fahne, 1927. júl. 26.

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ Rote Fahne, 1927. júl. 27. és 29.

¹⁴ Rote Fahne, 1927. júl. 27.

¹⁵ Das blutigrote Wien (A vérvörös Bécs). Bécs. 1927. Rote Fahne — Rotbuch gegen Schobers Weißbuch (Vörös könyv Schober Fehér könyve ellen). Bécs. 1927. Vörös segély.

¹⁶ Partearbeit (Pártmunka), Bécs. 1927.

¹⁷ Uo. 20. 1.

szervezet július 15-e utáni erősödésére utalnak. A határozat közös harcra és egy „új forradalmi védelmi szervezet” alakítására szólít fel.¹⁸

Bár a KPOe szóban és írásban fellép az imperialista háború veszélye ellen, erős szektarizáló áramlatok jelentkeztek. Mikor számos szervezet — közöttük proletárszervezetek is — „Soha többé háborút” jelszóval tömegtüntetésre adott ki felszólítást, a Rote Fahne kijelentette: „A háború elleni harc lehetetlen olyan emberekkel, akik elvileg a kapitalizmus talaján állnak. Amíg a kapitalizmus fennáll, mindég lesz kizsákmányolás és háború. A polgári pacifizmus a háborús imperializmus cinkostársa.”¹⁹

Irányadó ipari körök támogatásával a fasiszta Heimwehr nyomása megerősödik az üzemekben és az utcán. A KP rámutat, hogy egy évvel 1927. július 15. után Schober, mint rendőrfőnök még mindég hivatalban van, s hogy a gyilkos rendőrök egyikét sem büntették meg. A munkások fasiszta veszély elleni felfegyverzése nem következett be. A SP vezetősége állandóan kitért, bár a munkásság most sokkal nagyobb hatalmat képvisel, mint a Monarchiában. Akkoriban a 60 millió lakosból 100 000 volt SP-tag, ma 6,5 milliós lakosság mellett 600 000 a tagok száma. A párt felszólítást ad ki: „Ki a SP-ből, a KP-be a proletárdiktatúráért, ahogy azt az orosz munkások tanították.”²⁰

Egy további brosúra az ellen az illúzió ellen fordul, hogy a szocializmushoz szavazó-cédulával is el lehet jutni, és felszólít egy közös védelmi bizottság szervezésére a fasiszmus ellen.²¹

Általános felháborodást keltett a Heimwehr Wiener-Neustadtban, 1928. október 6—7-re hirdetett tüntetése, melynek célja 60 000 ember összehívása volt a bécsi bevonulás főpróbájaként. A Seipel-kormány nem-parlamentáris elnyomó eszközként használja a Heimweh-eket a dolgozók ellen irányuló tevékenysége végrehajtásánál. A KP szeptember 19-én a Heimwehr-felvonulás betiltását vagy a munkásság egységes ellentüntetésének megszervezését követeli. Bejelentik egy pártonfelüli „munkásvédező” alapítását.²² A KP felhívását az államügyész, mint „polgárháborúra való felszólítást” elkobozza, a felelős szerkesztőt letartóztatják.

A Heimwehr-felvonuláshoz tárgyalások folynak a SP és a kormány között. Végül engedélyezik egy különálló munkásfelvonulás és a Heimwehr-felvonulás megtartását. A wiener-neustadti kommunista gyűlést betiltják. Október 5-én, egy házkutatás után letartóztatják Kopenlignit és öt másik vezető kommunistát.²³

A wiener-neustadti tüntetés nagy erőpróbává válik. A Heimwehr vezérkari főnöke, Papst őrnagy — Karl Liebknecht gyilkosa. A KP-nek Alsó-Ausztria számos helységében sikerül egység-bizottságokat létrehozni a fasiszta veszély ellen. A SP pártvezetősége óv a kommunistáktól.²⁴

Közvetlenül a wiener-neustadti események után megkezdődik a 10. kongresszust előkészítő vita, az eddig lezajlottak közül a legrészletesebb. Annak kiértékeléséből kiindulva, hogy a kapitalista stabilizáció időszakai vagy állandó-e, két csoport alakul.²⁵ Ez minden taktikai kérdésben teljesen elütő felfogásokhoz vezet. A nyitóakkordot Sztálin a stabilizációról és a KPD helyzetéről címmel a KI elnöksége előtt mondott beszéde adja. Sztálin véleménye szerint „a jelenlegi stabilizáció időszakai, labilis; kapitalista krízis és nagyobb megrázkódtatások következnek”.²⁶ Benedikt a KPOe-ben levő kisebbség ellen érvel — ezek tagadják a SPD jobbratlódását, szembehelezkednek az EKKI-jelszóval, ami szerint július 15. „felkelés” volt, és ellenezték a wiener-neustadti Heimwehr-felvonulás megakadályozását.²⁷ A KPOe Központ;

¹⁸ Rote Fahne, 1927. okt. 25. és 26.

¹⁹ Rote Fahne, 1927. júl. 14.

²⁰ 90 Tote rufen nach Sühne (90 halott kiált bosszúért). Bécs, KPÖ. 1928. 4. 1.

²¹ J. Wertheim: Durch Demokratie zum Faschismus (A demokrácián keresztül a fasiszmusig). Bécs, KPÖ. 1928.

²² Inprekorr, 1928. szept. 14.

²³ Rote Fahne, 1928. okt. 6. és 7.

²⁴ Arbeiter-Zeitung, 1928. okt. 4.

²⁵ Ld. Rote Fahne, Parteitagdiskussion 6. Dez. 1928.— 15. Febr. 1929. (Kongresszusi vita 1928. dec. 6.—febr. 15.)

²⁶ Rote Fahne, 1929. jan. 6.

²⁷ Rote Fahne, 1929. jan. 6. O. Benedikt: Das Wesen und die Gefahren unserer Opposition (Ellenzékünk mibenléte és veszélyei).

Bizottságának egy határozata — 2 szavazat ellenében — szervezeti rendszabályokat követel a jobboldali ellen.²⁸ A kisebbség szószólói közé tartozik Schönfelder, Schlam, Riehs. A szervezetek kongresszusi vitáiról készült egyik közvetett jelentés megállapítja, hogy 88% a többségre, 7% a kisebbségre szavazott és 4% tartózkodott a szavazástól.²⁹ Az egységfront taktikájáról vitatkoznak Wegererrel (Felső-Stájerország). Kopenlig véleménye szerint az Alpokban lezajlott tömeges elbocsátások után ki lehetett volna váltani egy sztrájkmozgalmat. Wegerer „rosszul értette az egység-jelszavakat és nem állt éles harcban a SP-vel és a szakszervezeti vezetéssel”.³⁰ Wegerer eredményekre utal: 120 párttag Seegrabenben, 130 Donawitzben stb., 10% kommunista szavazat a munkáskamara-választásoknál — a gazdasági terror után egy sztrájk már nem volt lehetséges.³¹

Vita tárgyát képezte továbbá az a kérdés, hogy 1927. július 15. után az ausztrómarxizmus megbukott-e vagy sem. Mivel a kisebbség véleménye szerint „az ausztrómarxista ideológiák tömegeken belüli működése nem jutott csődbe”,³² O. Benedikt hevesen megtámadja őket. „A kisebbség vissza akarja tartani a tömegeket a harctól és ő maga ausztrómarxista nézeteket vall.”³³

A Központi Bizottság szakszervezetekről szóló határozata óv az osztrák gazdaság stabilizációjának túlbecslésétől. A pártnak a szakszervezetekben jobban el kell határolódnia a reformistáktól. A fasiszta szakszervezetek ellen a legélesebb harcot hirdetik. Majd a közvetlen követelések következnek.³⁴ Koritschoner a kommunista frakciók megerősítéséért és „a szakszervezeteken belüli életképes kisebbségi mozgalomért” száll síkra.³⁵ Isa Strasser óv minden olyan taktikától, ami szakszervezeti hasadáshoz vezethet. Helyesli a munkások közötti elvi agitációt, de nem „az elhatárolást, mely a mi befolyásunkat csökkenti, a SP befolyását növeli”.³⁶ R. Schüller a saját forradalmi sztrájkvezetőségért, a világos elhatárolásért száll síkra, s minden egyéb felfogást, mint „szociáldemokrata” felfogást, elítéli.³⁷ A KJVOe Központi Bizottságának nyilatkozata a többség mellett és az „opportunisták kisebbség” ellen szól.³⁸

A tizedik kongresszus 1929. február 16-tól 18-ig tart. 42 kiküldött vesz rajta részt határozati és 47 tanácsadói joggal. A pártelnökség tagjaivá Zieglert, Kammerert, Kopenliget, Pangerlt, Kreilt, Federstietl és Lauschert választották.

Napirendi pontok voltak: A 6. világgongresszus, Ausztria helyzete és a KPOe feladatai: J. Kopenlig, hozzászóló: W. Schlemm, az Ellenőrző Bizottság jelentése: Donauer, a szakszervezeti munka: Tomann, javaslatok, a Központi Bizottság megválasztása.

A kongresszus megnyitásának napján a KI 6. világgongresszusának téziseit adták elő.³⁹ Az EKKI 10. kongresszushoz intézett levele utal a burzsoázianak az osztrák proletariátusra gyakorolt, 1927. július 15. óta erősödő nyomására. A főfeladat a fasiszmus, a háborús veszély és az elnyomorodás elleni harc. A KPOe jobboldali csoportját élesen elítéli. A párt már felülkerekedett a június 15-i hibákon, de a SP napi követeléseivel is saját követeléseket kell szembeállítani. Élesen bírálják Wagerer „elméletét a szociáldemokrácia elleni harcról való lemondásról”.⁴⁰ A fenti levél leközlése mellett a Rote Fahne Buharin: A szociáldemokrácia szerepe c. cikkét és Molotov: A jobboldali veszély c. cikkét is hozza.⁴¹

Kopenlig beszámolója a KI 6. kongresszusának határozataiból indul ki. Rámutat a nemzetközi és a belső ellentétek kiegyezésére, az SP jobbrtolódására és a Kommunista Pártokon

²⁸ Rote Fahne, 1929. jan. 9.

²⁹ Rote Fahne, 1929. jan. 17.

³⁰ Rote Fahne, 1929. jan. 16.

³¹ Rote Fahne uo.

³² Rote Fahne, 1929. febr. 1. W. Schlam: Ist der Austromarxismus bankrott? (Csődöt mondott-e az ausztrómarxizmus?).

³³ Rote Fahne, 1929. febr. 2. O. Benedikt: Austromarx. Erscheinungen in der KPÖ (Ausztrómarxista jelenségek a KPÖ-ben).

³⁴ Rote Fahne, 1929. febr. 8.

³⁵ Rote Fahne, 1929. febr. 12.

³⁶ Rote Fahne, 1929. febr. 15.

³⁷ Rote Fahne, 1929. febr. 16.

³⁸ Rote Fahne uo.

³⁹ Rote Fahne uo.

⁴⁰ Rote Fahne, 1929. febr. 17.

⁴¹ Rote Fahne uo.

belüli jobboldali veszélyre. A sztrájkmozgalom Ausztriában 1927-hez viszonyítva megkétszereződött. A fasiszták beavatkozása révén politikai sztrájkokra került sor. Hangsúlyozta a KP önálló fellépésének szükségességét az üzemi és községi választásoknál. Az összes többi pártot a kapitalista érdekek képviselőjének nevezte. Az alulról jövő egységfront megteremtése a faszizmus elleni eredményes harc előfeltétele. Ennek „technikai bázisa” a munkásvéderő. Követelte a proletariátus felfegyverzését, a háborús veszély elleni harcot és a harcot a proletariátus napi problémái, a lakóvédelem és a munkanélküliek érdekében. A kommunisták fokozódó üldözése ellen „a törvényességért vívott éles harcot” követeli. Szervezetileg a bécsi üzemi sejtek csökkenéséről számol be; 1927-ben 60 sejt volt 1044 taggal, 1929-ben 34 sejt 454 taggal.

Párton belül „a főveszélyt jelentő jobboldaliak, valamint a szélsőbaloldali és a trockista csoportok elleni” küzdelmet kívánja.⁴² A 10. kongresszusról szóló írásbeli jelentés a július 15. utáni szervezeti visszaesés okául „a hibás politikai vonalat” nevezi meg. Havonta elszámolt tagdíjat 1927-ben 3435-en, 1928-ban 3127-en fizettek. A nyilvántartásban viszont 4250 tag szerepelt. A július 15. után toborzott 500 tagot csak részben tudták megtartani. 1928 januárjában, egy toborzókampány alatt 200 tagot toboroztak. A Rote Fahne 4000 példányban kerül eladásra, 60 munkáslevelezője van. A Die Arbeiterin (A munkásnő) 3000 példányban, a Die Proletarierjugend (A proletár-ifjúság) 3000 példányban jelenik meg. Van továbbá 16 üzemi újság és egy cseh pártújság. 9 szakszervezetben áll fenn kommunista frakció. Kommunista községi tanácsdagokat bírálják, „hogy nem határolják el magukat élesen a SP-től”. Nem mindenütt szavaznak a kommunista községi tanácsdagok a költségvetés ellen.

A párt-könyvkereskedés jelentése szerint a Kommunistische Internationalenak 39, az Inprekornak 97 előfizetője van.⁴³ Ezek az adatok a párt komoly gyengéit tükrözik.

Schlamm korreferátumában a „lebélyegzés” és a KI kurzusa ellen nyilatkozott. Buharinak a kapitalizmus stabilizációjáról szóló tézisét szembeállítja Sztálin tézisével.⁴⁴

A kongresszus politikai határozatát egyhangúlag elfogadják. Ez megtörtént más kongresszusokon is, de nem oldotta meg a belpolitikai ellentéteket. A jobboldal már a kongresszuson bejelentette a vita folytatását. Azt a választ kapták, hogy a kongresszus a kérdéseket már eldöntötte, s most „fegyelmi határozatokat kell hozni”.⁴⁵ Az EKKI-nek a 10. kongresszusra kiküldött képviselője szintén élesen Schlamm felfogása ellen fordult.⁴⁶

A szakszervezeti kérdésekről Tomann referált.⁴⁷ Szólt az üzemi faszizmus veszélyéről és az osztályellentétek kiéleződéséről. A SP-től való elhatárolódás a szakszervezeti bürokráciára értendő, s a kisebbség véleményét, hogy ez „a szakszervezet hasadásához vezet”, elutasítja. A szakszervezeti forradalmi ellenzékét szervezetlen munkások harcba való bevonásával kell megerősíteni.

A 10. kongresszuson választott Központi Bizottság tagjainak nevét nem tették közzé. A kongresszus tisztázta az ideológiai és taktikai kérdések egész sorát, a fontos kérdésekben fennálló nézeteltéréseket azonban nem tudták legyőzni.

XII. A tizedik kongresszustól a tizenegyedikig (1931. június 27—29.)

A párt fokozta küzdelmeit az egyre erősödő fasiszta mozgalom ellen. A hatóság hátrálto tevékenysége és a párt gyengesége ellenére is sikerült számos akciót véghezvinni a hatásos agitációval fellépni. A párton belül tovább folytak a viták, a jobboldallal Bécsben és a baloldallal Stájerországban.

1929 februárjában lezajlott egy kommunista tüntetés a meidlingi fasiszta felvonulás ellen és egy toborzó felvonulás a berlini nemzetközi antifasiszta kongresszus alkalmából¹.

⁴² Rote Fahne, 1929. febr. 19.

⁴³ Bericht zum X. Parteitag der KPÖ (Jelentés a KPÖ 10. kongresszusához). Bécs é. n.

⁴⁴ Rote Fahne, 1929. febr. 20.

⁴⁵ Rote, Fahne uo.

⁴⁶ Rote Fahne, 1929. márc. 4.

⁴⁷ Rote Fahne, 1929. febr. 21. és Inprekorr, 1929. febr. 22.

¹ Rote Fahne, 1929. febr. 26. és márc. 12/13.

A KI és a Magyar Tanácsköztársaság 10. évfordulójára a Rote Fahne külön mellékleteket ad ki.² A Seipel-kormány visszalépését és a Schober-kormány megalakulását kommentálják: „A Schober-kormány feladata a fasiszta diktatúra létrehozása”.³ A párt harci bizottságok alakítására és politikai tömegsztrájkra szólít fel.

Az 1929. április 21-i St. Pölten-i antifasiszta birodalmi kongresszuson 245 résztvevő jelenik meg, ezek közül 165 az üzemek kiküldöttje, 69 a SP tagja. A főreferátumot Kopenlig tartja, és határozott, egységes ellenállásra szólít fel a fasizmus ellen. Üdvözlések érkeznek K. Zetkintől, G. Ledebourtól és H. Barbussetól.⁴

A tervezett bécsi Heimwehr-felvonulással kapcsolatban a párt kiadja a jelszót: „Üzzétek el az utcáról a fasisztákat”. 100 letartóztatás történik, a Rote Fahnet elkobozzák.⁵

A párt megmutatja az összefüggést a fasiszta Heimwehrek, az osztrák ipari körök és a németországi, olaszországi, magyarországi fasiszta erők között. A bajorországi Stahlhelm-napon 1000 osztrák Heimwehres vesz részt, egy innsbrucki Heimwehr-tüntetésre 20 000 német Stahlhelm-tag érkezik. „A német és osztrák fasizmus együttműködése roppant veszélyt jelent az osztrák és a német munkásosztály számára. Egy mozzanata a háborús veszélynek . . .”⁶ Július 6-án és 7-én tartják az osztrák Arbeiterwehr (Munkásvéderő) és a Rote Jugendwehr (Vörös Ifjúsági Véderő) kongresszusát. A 200 kiküldött egyharmada párton kívüli. A kongresszus elhatározza a fasizmus elleni fokozott harcot, a Schutzbund és a katonák felvilágosítását és a részvételt minden háborúellenes bizottságban.⁷

A Heimwehr és a munkások közötti, St. Lorenzen-i véres összeütközés után, amit sok iparvidéken politikai tömegsztrájkok követtek, a párt felhívást ad ki általános sztrájkra és a munkások felfegyverzésére. A Rote Fahne írja: „Fel ellentámadásra a gyilkos fasizmus ellen”.⁸

Kopenlig egy cikkben a SP-vezetőség veszélyes megnyugtatási politikája ellen fordul. Rámutat a Heimwehrbe áramló tagok nagy számára, s arra, hogy nagy üzemekben, mint amilyen az Alpine Montan is, a munkásoktól automatikusan hozzájárulásokat vonnak le a sárga szakszervezetek részére.⁹

A forradalmi üzemi bizalmiak szept. 29-i akcióprogramjában javasolják az üzemi antifasiszta harci bizottságok létrehozását és a parasztok bevonását a közös harcba. „A polgári demokráciába visszatérni nem lehet. Elkerülhetetlen a forradalmi harc a fasizmus leverésére: Le a fasiszta burzsoáziával — a munkás- és parasztkormányért.”¹⁰

A KP-nek a SP-munkásokhoz szóló egyik felhívásában idézik a SP linzi programjának ezt a passzusát: „Ha a burzsoázia elhagyja a demokrácia talaját, ha a polgári demokrácia léte veszélyben van, akkor: harc a proletariátus diktatúrájáért . . . Ennek éppen most jött el az ideje.”¹¹

1929 áprilisában Grazban községi választásokat tartanak. Két kommunista lista indul a választáson. A KP 184 szavazatot kap, a baloldali kommunisták 605 szavazatot. A baloldaliakat trockistáknak nevezik.¹²

Trockij egy brosurában a „Lenin-ellenzék” megerősítését kéri és egy saját közlönyt Ausztriában. De semmiféle említésre méltó trockista csoport nem létezett, sem a KPÖ-n belül, sem azon kívül. Trockij írja: „A fasizmus Ausztriában ugyanúgy, mint más országokban a szociáldemokrácia szükségszerű kiegészítője, belőle táplálkozik és segítségével jut hatalomra”.¹³

² Rote Fahne, 1929. márc. 3. és 24.

³ Rote Fahne, 1929. szept. 27. és ápr. 4.

⁴ Rote Fahne, 1929. márc. 28., ápr. 17., 21., 23.

⁵ Rote Fahne, 1929. máj. 12.

⁶ Inprekorr, 1929. jún. 7. R. Schüller: Zur Lage in Österreich (Az ausztriai helyzethez).

⁷ Inprekorr, 1929. júl. 16.

⁸ Inprekorr, 1929. aug. 8. R. Schüller: Nach der Schlacht von St. Lorenzen (A St. Lorenzen-i csata után).

⁹ Inprekorr, 1929. szept. 17. J. Kopenlig: Die politische Lage in Österreich (A politikai helyzet Ausztriában).

¹⁰ Inprekorr, 1929. okt. 1.

¹¹ Rote Fahne, 1929. okt. 24.

¹² Rote Fahne, 1929. jún. 1.

¹³ L. Trockij: Die österr. Krise, die Sozialdemokratie und der Kommunismus (Az ausztriai krízis, a szociáldemokrácia és a kommunizmus). Bécs, H. Thoma. 1929. 5. 1.

Helyteleníti viszont a KI által használt „szociálfasiszta” kifejezést — „formula, minden tartalom nélkül”.¹⁴

A 2. bécsi városi konferencián, melyen a KI nyugatnémet irodájának képviselője, Gustav is résztvesz, Kopleinig a bécsi „jobboldali kisebbség” ellen fordul. A jobboldali csoport lebecsüli a fasiszta veszélyt; először a lakóvédelem leépítésének veszélye ellen akart fellépni — ez a következő láncszem — s csak azután a fasizmus ellen.¹⁵ Első ízben használják a KPOe-ben a „szociálfasizmus” kifejezést. Kopleinig mondja: „A SP-ben egyre nyittabban látszanak a szociálfasizmussá alakulás tünetei”.¹⁶ A konferencia határozata tiltakozik a bécsi felvonulás betiltása valamint a Heimwehr és a Schutzbund klagenfurti közös Anschluss-tüntetése ellen.

„A SP kapitulációs politikájával” való elvi vitában utalnak annak veszélyére, hogy a fasizmus leveri az egész munkásmozgalmat. „A burzsoázia expressstempóval készíti elő a nyílt fasiszta diktatúrát.”¹⁷ A Schober-kormány megalakulása óta a Rote Fahne-t 19-szer kobozták el, 14-szer kobozták el kommunista üzemi újságokat és 20-szor röplapokat. 18 hazaárulási vád hangzott el. „Alakítsátok meg a forradalmi egységfrontot alulról! Verjétek le a fasizmust, mielőtt még ledorongol benneteket. Zúzzátok szét a szociálfasiszta vezetőknek a munkásosztályra gyakorolt befolyását.”¹⁸ Alternatívaként felvetik: „A fasizmus diktatúrája, vagy a proletariátus diktatúrája — ez, és csak ez a kérdés”.¹⁹ A fasizmus elleni tüntetésre szóló Május 1-i felhívásban rámutatnak, hogy a munkáscsaládok egyharmadát közvetlenül érinti a 450 000 munkanélküli. A SP-vezetőség meghátrálásának esetelése után a következőket írják: „mivel a szociáldemokrata árulók is gyűlölik és rettegik a proletárforradalmat, a fasizmust támogatják, a mellé állnak, ellenetek, munkások ellen. Ezért alakultak át a szociálfasizmus pártjává, s ezért újjong a burzsoázia.”²⁰

Az E. Zucker, a Rote Fahne szerkesztője elleni esküdtszéki tárgyaláson 29 cikket kifogásoltak. Zucker, akit dr. E. Schönhof védett, számos Heimwehr-heszedből idéz; ezek világosan megmutatják, hogy a fasizmus a demokrácia megsemmisítését tervezi. Elítéli a szociáldemokrácia üres fenyegetéseit a fasizmus ellen. „A jelenlegi társadalmi rend megmentésére a Heimwehr és a Szociáldemokrata Párt közös frontot alkot.”²¹

A Nemzeti Tanács választásához készült választási felhívásában a párt bemutatja a SP-politika kompromisszumának következményeit: 1927. július 15-ét, a hüttenbegi paktumot stb. Hadat üzen a tőke gazdasági éhségoffenzívájának, az Anschluss-propagandának, a náci-ciknak, és követeli a forradalmi osztályharcot. Újból arról van szó, hogy „fasizmus vagy bolsévizmus”.²²

Egy választási brosurában felszólítják a szociáldemokratákat a fasizmus elleni közös harcra.²³ A választásokat „az ausztriai fasizmus elleni harci választásoknak” nevezik.²⁴

Lengyelország Kommunista Pártjának Központi Bizottsága szolidaritási levelet küld a KPOe Központi Bizottságának, ugyanezt teszi a Balkánszövetség, 200 schilling választási ajándék mellékelésével.²⁵ Az október 31-i munkanélküli-tüntetésen Kopleinig kihirdeti a KPOe javaslatait, melyeket az új Nemzeti Tanácshoz intézett: a munkanélküli segély 50%-os emelése, lakóvédelem, a lakáskiadások ellenőrzése, a kereseti adó megszüntetése és a profit-adó bevezetése, a kisparaszток jelzalogának törlése, a külföldi pénzügyi ellenőrzés likvidálása.²⁶ Egy bécsi

¹⁴ Uo. 10. l.

¹⁵ Rote Fahne, 1929. máj. 8., 29., 31., jún. 1.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Der große Verrat (A nagy árulás). Bécs, KPÖ. 1930.

¹⁸ Uo. 10. l.

¹⁹ Uo. 8. l.

²⁰ Der Maischwur der Sozialdemokratie (A szociáldemokrácia májusi esküje). Bécs, KPÖ. 1930.

²¹ Der Schwurgerichtsprozess gegen die Rote Fahne (Az esküdtszéki per a Rote Fahne ellen). Bécs, KPÖ. 1930.

²² Rote Fahne, 1930. okt. 12.

²³ Ein Wort an die sozialdemokratischen Wähler (Egy szó a szociáldemokrata választókhoz). Bécs, KPÖ. 1930.

²⁴ Inprekorr, 1930. okt. 14.

²⁵ Inprekorr, 1930. okt. 24., 28.

²⁶ Inprekorr, 1930. nov. 4.

választási tömegtüntetésen felszólal Kopenig, Schüller és Schön, a KPD és a KPTsch képviselője.²⁷

Hosszú idő után a kommunista szavazatok száma megint 20 879-re nő, ami az 1927-es választásokhoz képest 20%-os emelkedést jelent. A SP a szavazatok 41%-át kapja, a keresztényszocialisták a szavazatok 36%-át. Két választási körzetben a KP nem állít jelöltet. A Nemzeti Tanács választása után még néhány eredmény született a községi tanácsok választásánál. A KP Klagenfurtban, 1931 februárjában 444 szavazatot kapott, a Nemzeti Tanács-választások eredményeinek kétszeresét. A fasiszta veszély azonban szemmel látható volt abból, hogy a NSDAP mandátumainak száma 3-ról 8-ra emelkedett. Salzburgban, Felső-Ausztriában és Burgenlandban javultak a KP pozíciói.²⁸

A gazdasági válságok következményei állandó politikai válságot is előidéztek. Fokozatosan előtérbe került egy olyan értékelés, hogy nem feltétlenül „forradalmi” válságról van szó. 1931 júniusában Kopenig a következőket mondta az EKKI előtt: „Gyakran beszéltünk forradalmi válságról, melynek elemei ugyan fennállnak, de a KP tömegbefolyása túl csekély... A Párt 1929-ben fasiszta összeomlást várt, s még túlságosan spontán beállítottságú.”²⁹

1931 május végén kezdődik a 11. kongresszust előkészítő pártvita. A vita konkrét és kritikai. Kopenig véleménye szerint „a kapitalista rendszer mélyreható megrendülése nem feltétlenül vezet a proletariátus győzelméhez, ha a KP nem képes tömegbefolyást kiharcolni...”³⁰ Ennek elérésére a napi követelményekért folytatott harcot komolyabban kell folytatni.

Jelentik, hogy a 10. kongresszus óta a KP-nek 40 új helyi csoportja született. Befolyása az üzemekben csak alig emelkedett. Javasolják, hogy az alsó szervezetek vezetőségének 50%-át, a Központi Bizottság 70%-át üzemi munkásokból válasszák.³¹

A párt elhatározza, hogy 1931 végéig végrehajtja „rohamtervét a Rotschild-féle szanálás ellen”. A rohamterv célja: 5000 új párttag, 50 új helyi csoport, 45 üzemi sejt, 2000 Rote Fahne előfizető, 600 nyilvános és 450 üzemi gyűlés. Támogatják ezt a célkitűzést a SP baloldali tagjai és csoportjai. Nyilvánosságra hozzák 60 SAJ-tagnak a KP-nek politikája melletti felhívását,³² valamint szociáldemokraták belépését a KP-be.

Benedikt helyteleníti a vita során, hogy a KP sok régi kádere elvesztette a kapcsolatot a szocialistákkal, ezért az új kádereket be kell vonni mindegyik vezetőségbe.³³ A KB-nek a 11. kongresszusról szóló téziseiben szó esik a gazdasági válság különösen erős hatásáról Ausztriában. Utalnak arra a nagy veszélyre is, amit a nácik a munkásmozgalom számára jelentenek. Végleges kiútnak a proletárforradalom által létrehozandó „Tanács-Ausztria” nevezhető.³⁴ Maller a politikai tömegsztrájkokról vitatkozik, mint a tömegbefolyás eszközeiről.³⁵ Kersche aktív vidéki munkát kíván és a párt agrárprogramjának létrehozását.³⁶

Érdekes cikket írt a kongresszus előkészítéséhez A. Losowsky, az RGI főtitkára, Im Kampf um die Mehrheit der Arbeiterklasse (Harcban a munkásosztály többségéért) címmel.³⁷ Losowszky a SP-nek „a kisebb rossz”-politikája ellen érvel. A szakszervezetek egysége mellett és a napi követelményekért folytatott önálló harc mellett áll ki.

A kongresszus előtt nyilvánosságra hozzák a KI Balkánszövetségének a KP-nek írt levelét. A Szövetség javasolja a vezetőségek felújítását, az üzemi munkások toborzását és a párt szervezeti megerősítését.³⁸

A tizenegyedik kongresszus 1931. június 27—29 közt zajlik le. 98 kiküldött és 61 vendég vesz rajta részt. A napirendi pontok:

²⁷ Inprekorr uo.

²⁸ Inprekorr, 1931. febr. 17., ápr. 4., máj. 5.

²⁹ Inprekorr, 1931. jún. 25.

³⁰ Rote Fahne, 1931. máj. 29. *J. Kopenig: Vor dem Parteitag* (A kongresszus előtt).

³¹ Rote Fahne, 1931. jún. 2.

³² Rote Fahne, 1931. jún. 2., 20.

³³ Rote Fahne, 1931. jún. 18.

³⁴ Rote Fahne, 1931. jún. 21.

³⁵ Rote Fahne, 1931. jún. 24.

³⁶ Rote Fahne, 1931. jún. 25.

³⁷ Rote Fahne uo.

³⁸ Rote Fahne, 1931. jún. 26.

1. Üdvözlés. Az elnökség és a bizottságok megválasztása.
2. Gazdasági válság, tőke-offenzíva és a tömegek tömörítése a KPOe vezetése alatt:

J. Kopenig

3. Az RGO, mint a munkásság gazdasági harcainak vezetője: Honner
4. Harcunk a dolgozó ifjúsáért: Schüller
5. Javaslatok
6. A Központi Bizottság megválasztása

Üdvöző beszédek tart az angol Kommunista párt képviselője, Murphy és a KDP egy képviselője.³⁹

Az EKKI-nek a kongresszushoz intézett táviratában ez áll a SP-ről: „A nemzetközi szociálfasizmus legképmutatóbb csoportjáról, mely baloldali álarc alatt elárulta az osztrák proletárokat . . .”⁴⁰

A Rote Fahne kommentárjában utalnak a határozatra, mely szerint meg kell szerkeszteni „a dolgozók szociális és nemzeti felszabadtásának” programját. „Szociálfasizmusról” nem esik szó. Már a tizenegyedik kongresszus megnyitása is nagyon optimista hangulatú. A forradalmi katonák képviselői, egy parasztasszony, egy sztrájkoló, egy SAJ-tag üdvözi a pártnapot.

Kopenig felolvassa „az osztrák nép szociális és nemzeti felszabadtása” programkiáltványának tervezetét. Javasolja, készítsenek elő konkrét programokat a munkaalkalmak teremtésére és a parasztkérdéshez. Sikra száll „a szociáldemokrata munkásoknak a SP tömeghelyezése alól való kiragadásáért”.⁴¹ 28 kiküldött vesz részt a vitán, javarészt fiatalabb aktivisták. Követelik a „fasizmus” fogalmának pontosabb magyarázatát. Számos szóznak a „fasiszta diktatúra és polgári demokrácia” éles szembeállítását ellen tiltakozik.⁴² Első ízben kerül megvitatásra olyan kérdés, mint „tömegmunka falun”, „harc a kulturális reakció ellen”. A Bulgária és Olaszország Kommunista Pártjaitól érkező üdvözetek megmutatják az egységfront-alakítás taktikai megoldása körül jelentkező különbségeket.

A bolgár levél „Bauer és Renner áruló szociálfasiszta pártjáról” beszél. A KPI lehetségesnek találja „a Szociáldemokrata Párt nagy tömegeinek megnyerését, s velük együtt a hatalmas egységfront megalakítását a tőke, a fasizmus, a háborús veszély ellen, Déltől önrendelkezési jogáért”. A levelet Ercoli írta alá.⁴³ Kopenig bírálta, hogy 1929-ben a forradalmi tömegmunka lehetőségeit lebecsülték: Erős frontra van szükség a nációkkal szemben. 1930 novembere óta a KPOe taglétszáma megkétszereződött.⁴⁴ Malke Schorr, a Vörös segély titkárnője jelenti, hogy a Vörös segély 6000 tagja közül 60% nem a KPOe tagja.⁴⁵

Honnert fejtegetésében az elégtelen szervezettséget bírálja. A kommunisták több, mint a fele nem szakszervezeti tag. Az RGO-nak erősebben kellene bekapcsolódnia a gazdasági harcokba.⁴⁶

Schüller rámutat, hogy 60 000 20 éven aluli fiatal van munka nélkül. A náci-befolyás veszélyes. Haladás mutatkozik a SAJ-ellenzékkel és a KJV-vel való együttműködésben.⁴⁷

Kopenig zárószavában kiemeli a kiküldöttek politikai egységét és az új fiatal káderek lendületét. Őv a szociális kérdéssel egybeeső nemzeti kérdés lebecsülésétől. A nációk elleni élesebb harccal meg lehetne nyerni a szocialista munkásokat is. Hangsúlyozza annak szükségességét, hogy új erők kerüljenek a Központi Bizottságba.⁴⁸ A kongresszus elhatározza, hogy az új Központi Bizottságot megbízza a két javasolt program kidolgozásával. A Központi Bizottságba választott kiküldöttek nevét nem teszik közzé.

A tizenegyedik kongresszus eredményeinek kiértékelésében O. Grossmann úgy véli, tisztázódott, hogy Ausztriában még nincsen fasizmus, hanem „fokozott diktatúra polgári-

³⁹ Rote Fahne. 1931. júl. 3.

⁴⁰ Rote Fahne. 1931. jún. 28.

⁴¹ Rote Fahne. 1931. jún. 30.

⁴² Rote Fahne. 1931. jún. 28.

⁴³ Rote Fahne uo.

⁴⁴ Rote Fahne. 1931. júl. 2.

⁴⁵ Rote Fahne. 1931. júl. 4.

⁴⁶ Rote Fahne. 1931. júl. 9.

⁴⁷ Rote Fahne. 1931. júl. 10.

⁴⁸ Rote Fahne. 1931. júl. 12.

demokratikus formák között”.⁴⁹ Szükség van a szociáldemokrata munkások megnyerésére, „mivel a proletártömegeket a hasadás ellenére is még a SPÖ vezeti”. A SP-vezetőség leleplezése csak konkrét tömegharcok útján lehetséges. A tizenegyedik kongresszus programmatikus vitái és célkitűzései lehetővé teszik az ausztriai viszonyok analizisét és a munkásságon belüli komoly viták kiindulópontjául szolgálnak.

XIII. A tizenegyedik kongresszustól a KPÖe hatósági felosztásáig (1933. május 26.)

1931 szeptemberében zajlott le Pfriemer vezetésével a stájerországi Heimwehr-puccs. Jelezte a fenyegető fasiszta veszélyt és a munkásság számos tiltakozó akcióját idézte elő, helyenként már a KP vezetésével. A szövetségi elnök választásakor 5 napon belül sikerült a KP jelöltje számára 8000 aláírást szerezni.¹ A választást nem tartották meg.

Számos Schutzbündler és SAJ-tag lépett be a KPÖe-be. A tagok száma 1931 második felében 3508-ról 6813-ra nőtt, az üzemi sejtek száma 30-ról 68-ra, az utca-sejteké 108-ról 178-ra.² Mint eddig, most is erős volt a tagfluktuáció. A párt befolyásának rövid időn belüli megnövekedett befolyására lehet következtetni az 1932. áprilisi tartománygyűlési és községi választások eredményeiből is. A KPÖe a Rotschild-féle szanálás, valamint a külföldi tőke elnyomó törekvései elleni és a Szovjetunióval kötendő kereskedelmi kapcsolatok melletti jelszavakkal indult a választásra.³ Választóinak száma 1930-hoz képest megkétszereződött. Bécsben 21,939 szavazatot kapott (1930 = 10 626), Leobenben 527-et, Donawitzban 280-at (1930 = 57), Fohnsdorfbán 213-at (1930 = 58), Knittelfeldben 361-et (1930 = 37). A kieleződött gazdasági és politikai válság és az ezzel kapcsolatos fasiszta veszély a náci szavazatok számának ugrásszerű emelkedésében mutatkozott meg. A SPÖ Bécsben és Alsó-Ausztriában 40 000 szavazatot veszített, a keresztényszocialisták egyedül Bécsben 50 000 szavazatot vesztek. A NSdAP szavazatainak száma Bécsben 27 540-ről 201 365-re és Alsó-Ausztriában 34 345-ről 110 774-re emelkedett.⁴

1932. január 31-én a KP Bécsben, Leobenben, Grazban és Klagenfurtban egység-kongresszusokat rendezett, melyeken ezer kiküldött vett részt. Ezek a megnövekedett fasiszta veszély, a bércsökkel szemben és a szociális jogok védelme mellett szólaltak fel.⁵ Bécsben 59 üzem képviseltette magát. A főreferátumot Kopenig tartotta. „A vörös egységfront a napi követelményekért, a fasiszmus ellen és az imperialista háború ellen harcol.”⁶ Lehetetlennek tartják az egységet SP-vezetés mellett.

A párt által terjesztett munkaalkalom-teremtési program számos konkrét javaslatot tesz a válság leküzdésére, foglalja az osztrák viszonyok analizisét. Követelmények: a munkaidő megrövidítése, a túlórák betiltása, az üzemleállítások betiltása, a bécsi lakásépítések felemelése 50 000 lakásra, a vízierőművek és a vasutak kiépítése, egy dunai erőmű építése, 500 000 hektár elmocсарasodott terület feljavítása stb.⁷ „Ezek azok a követelmények, melyek ma összefoglalják a munkanélkülieket, munkásokat és dolgozókat, pártállásuktól és világnézetüktől függetlenül...”⁸

A KPÖe részéről most komoly és tárgyilagos viták indulnak a Szociáldemokrata Párt politikájáról. A V. Vogel szociáldemokratához intézett nyílt levélben (Arbeiter Zeitung, 1932. február 19.) Kopenig bírálja a SDP politikáját, mely Brüning támogatásával lebecsüli Hitler veszélyességét. A munkásságon belül mutatkozó hasadásért a SP vezetősége felelős.⁹

⁴⁹ Inprekorr, 1931. júl. 14. O. Grossmann: Der XI. Parteitag der KPÖ (A KPÖ 11. kongresszusa).

¹ Inprekorr, 1931. okt. 30.

² Inprekorr, 1932. ápr. 19.

³ Inprekorr, 1932. ápr. 15.

⁴ Inprekorr, 1932. ápr. 27.

⁵ Inprekorr, 1932. febr. 16.

⁶ Die rote Einheitsfront eine unbezwingbare Macht (A vörös egységfront legyőzhetetlen hatalom). Bécs, KPÖ. 1932. 13. l.

⁷ Österreichisches kommunistisches Arbeitsbeschaffungsprogramm (Osztrák kommunista munkaalkalom-teremtési program) Bécs, KPÖ. 1931.

⁸ Uo. 2. l.

⁹ Hindenburgfront oder Rote Einheitsfront (Hindenburg-front vagy Vörös egységfront) Bécs, KPÖ. 1932.

A KPOe egy részletes szociális követelmény-programjában lefektetik a speciális női követeléseket, többek között a házassági törvény megváltoztatását, a négyhónapos szülési szabadságot, a tanulólányok százalékos bérét.¹⁰ Előterjesztettek egy ifjúsági programot is. A KJV kifejti programját a látszólagos kiuttalanság és „a SAJ-vezetők baloldali frázisai ellen, akik nem harcolnak a jogos követelésekért”.¹¹ Ebben többek közt a következők szerepelnek: Aktív és passzív választójog 18 évtől, a tanoncok bevonása a kollektív szerződésekbe, 30—90% tanonc-kártalanítás, a tanoncok sztrájkjoga stb. A program a fasizmus és a kizsákmányolás ellen fordul, „a dolgozó ifjúság vörös egységfrontjéért a KJV vezetése alatt”.¹²

A KPOe parasztszegélyezési programja fejti ki első ízben részletesen az osztrák kommunisták állásfoglalását ebben a kérdésben.¹³ A kis- és középparasztnak évi 130 millió schilling kamatot fizetnek adósságok után. Az egyre szaporodó végrehajtások és kényszerárverések ellen „Paraszt-akcióbizottságok” létrehozását javasolják. Hat, 1932. február 7-én tartandó parasztnap szervezésére is toboroznak. Többek között ezek a követelések: kis- és középparasztnak adómentesítése, a nagybirtokosok szubvencióinak leállítás, a bérleti tartozások törlése, a nagybirtok kártérítés nélküli kisajátítása és mezőgazdasági munkásoknak, bérlőknek, szegényebb parasztnak való átadása, öregségi és betegellátás a dolgozó parasztság részére, a szövetkezetek igazgatása szegény- és középparasztnak által stb.

1933 elején még egy munkanélküli-segély program következik „Munkáért és kenyérért, az éhség és a fasizmus ellen”.¹⁴ A munkanélküliek konkrét követeléseit és harci feladatait tartalmazza.

Ezek a programmatikus nyilatkozatok a 11. kongresszuson határozatba jött program, „Ausztia dolgozói szociális és nemzeti felszabadításának programja” továbbfejlesztését jelentik.¹⁵ Míg ez a program még nagyon szűk, „Szovjet-Ausztia és Szovjetország” egyesüléséről beszél,¹⁶ a „Nemzeti fasizmusról és szociálfasizmusról” szóló többi program a KPOe jelentős ideológiai és politikai fejlődését mutatja.

A SP tiz évi szünet után megint behatóan és nyilvánosan foglalkozik a KPOe-vel. 1932-ben a SP mindjárt négy, a KP ellen irányuló brosurát jelentet meg.¹⁷ Az érvek mind a KPOe 1918—20 évi politikája és a későbbi súlyos párton belüli nehézségek ellen irányulnak. A KPOe 1931—32. évi javaslataival nem foglalkoznak. A „szociálfasizmus” fogalmát a SP most a KP ellen használja fel. „A kommunisták forradalmi beszédeket tartanak, de tetteikben az ellenforradalom, a fasizmus cinkosai. A kommunista politika ezért a valóságban ellenforradalmi és szociálfasizista.”¹⁸

1932 májusában megjelenik a KPOe új elméleti folyóirata, a Der Kommunist — „hogy az SP új tagjainak ezreit ismertesse meg a marxizmus—leninizmussal”.¹⁹

Az újság hangsúlyozza az egységfront szükségességét és fellép a szektások ellen, „akik a KP-t a hivatásos forradalmárok egy kis csoportjával akarják helyettesíteni”. A következőkben azonban még világosan megmutatkozik a szektásság a der Kommunist hasábjain. A Klasse gegen Klasse (Oszttály osztály ellen) c. cikkben megállapítást nyer, hogy a polgári demokrácia

¹⁰ Dem neuen Weltkrieg entgegen (Az új világháború elé). Bécs, KPÖ. 1932.

¹¹ Junger Arbeiter, wohin? (Hová, ifjúmunkás?) Bécs, KJV. 1932.

¹² Uo. 16. l.

¹³ Bauernhilfsprogramm der KPÖ (A KPÖ parasztszegély-programja). Bécs, KPÖ. 1932.

¹⁴ Arbeitslosenhilfsprogramm der KPÖ (A KPÖ munkanélküli-segély programja). Bécs, KPÖ. 1933.

¹⁵ Wo ist der Ausweg? Programm der KPÖ zur sozialen und nationalen Befreiung der Werktätigen Österreichs (Hol a kiút? A KPÖ programja Ausztia dolgozóinak szociális és nemzeti felszabadításához). Bécs, KPÖ. 1931.

¹⁶ Uo. 6. l.

¹⁷ Feind im Rücken, Bilder aus der Geschichte der KPÖ (Ellenség a hátunk mögött; képek a KPÖ történetéből). Bécs, Volksbuchhandlung. 1932.

¹⁸ Proletarische Irrwege. Die Entwicklung der KPÖ (Proletár tévutak. A KPÖ fejlődése). Bécs, Volksbuchhandlung. 1932. — Wien und Moskau (Bécs és Moszkva). Bécs, Volksbuchhandlung. 1932.

¹⁹ Zwei Revolutionen. Kommunisten und Sozialdemokraten, 1918 u. 1919 (Két forradalom. Kommunista és szociáldemokraták, 1918-ban és 1919-ben). Bécs, Volksbuchhandlung 1932.

¹⁸ Uo. 55. l.

¹⁹ Der Kommunist, 1932 márc. Bécs.

és a fasiszta diktatúra között nincsen különbség. „A KP a legerélyesebben harcol a polgári diktatúra mindkét formája ellen. Elutasítja azok szembeállítását és harcra mozgósítja a dolgozókat a polgári diktatúra mindegyik formájának megbuktatására . . .”²⁰

A Mängel der Einheitsfront (Az egységfront hiányosságai) c. cikk bírálja a Rote Fahne-t, amely 1931. szeptember 13-án megállapította: „Nincsenek ellentéteink a szociáldemokrata munkásokkal.” Ugyanígy bírálunk egyes KP-szervezeteket, „melyek eltörlik a határokat”. „Mi egy percre se nem mondunk le a céljaink érdekében folytatott agitációról és propagandáról.”²¹

Az ilyen szektás beállításokat mindenestre egyre inkább legyőzik. Számos új kommunista községi tanács tag megválasztása után elfelejtik a jelszót: „Semmilyen pozitív együttműködést a községekben”. Felszólítják a kommunista községi tanács tagokat, álljanak az élére minden proletár-követelésnek és működésük irányuljon „a nácik minden további behatolása ellen a munkásosztály soraiba”.²² A Zwei Stützen des Kapitalismus (A kapitalizmus két támasza) c. cikkben egyes funkcionáriusok olyan irányú kísérletei ellen érvelnek, melyek a párt fővonalának megváltoztatására irányulnak és a fő támadást a nácik ellen akarják indítani. „Csak a nácik és a SP elleni harc teszi lehetővé a burzsoázia leverését.”²³ Koplenig 1932. aug. 8-i, a bécsi pártkonferencia előtt elhangzott beszéde azonban mást mond: „Most a faszizmus elleni harc a legfontosabb. Nem szabunk feltételeket azon az egyen kívül, hogy a harcot folytatni kell . . .”²⁴

A Német Birodalom egyes vidékének náci-uralmából vett számos példa nyomán figyelemreméltó kiértékelés készül a faszizmusról: „. . . semmi egyéb, mint a polgári diktatúra legbrutálisabb, legkíméletlenebb formája.”²⁵

A fenyegető faszizálódás a munkásosztályt és pártjait új feladatok elé állítja. Megváltoznak az elképzelések és a felfogások. Manuilski a KJI plénuma előtt Otto Bauer téziseivel foglalkozik. Ezzel „vitát akart kiváltani kommunista és szociáldemokrata munkások közt a világ munkásmozgalmának kérdéseiről”.²⁶ Manuilski óv a fasiszta veszély előli meghátrálástól, s azt mondja, hogy a burzsoázia „kis erőszakosságokkal” készíti elő a „nagy erőszakos cselekményt”. „Akkor kezdenek el löni az elnyomott tömegekre, akkor provokálják őket, ha már eléggé dezorganizáltak és eléggé le vannak fegyverezve . . .”²⁷ Manuilski úgy véli, hogy az egységfront megteremtésének feltétele a demokrácia és a kritika. „Azoknak a szociáldemokrata munkásoknak a kritikáját, akik éveik az osztrák szociáldemokrácia soraiban álltak, mi, kommunisták a legnagyobb figyelemmel hallgatnánk meg . . .”²⁸

1932. június 3-án, a KPOe Központi Bizottságának plénuma előtt Koplenig megállapítja, hogy a munkásság tömegei a KP bizonyos haladása ellenére is még mindig a SP vezetése alatt állnak. Bírálja az egységfront gyengéit; még mindig nem kapcsolódik eléggé a proletariátus napi kérdéseihöz. A náciveszély elleni ideológiai felvilágosítás még elégtelen.²⁹

A Szovjetunióból visszatért Tomann megegyezően megkísérli frakciós tevékenysége kifejtését. A fiatal káderek határozott ellenállásába ütközik és kizárják a KPOe-ből. Ez alkalommal a nemzetközi ellenőrző bizottsággal egyetértésben.³⁰

1932 októberében közbiztonsági miniszterré nevezik ki a Heimwehr-vezér Fey őrnagyot. Bécsben megtartják a járási Heimwehr- és nácinapot. Fey (1917-es!) szükségrendeleteket léptet életbe a munkásmozgalom ellen. Október 16-án a nácik megrohanják a simmeringi munkásotthont. A munkások egységesen védekeznek. A KPOe követeli: „Semmilyen fasiszta felvonulást a munkásnegyedekben”,³¹ a nácik a KP és a Rote Fahne betiltását kívánják.

²⁰ Der Kommunist, 1932. ápr. 4. l.

²¹ Der Kommunist, 1932. máj.—jún. 10. l.

²² Der Kommunist uo. 13. l.

²³ Der Kommunist uo. 26. l.

²⁴ Der Kommunist, 1932. júl.—aug. 4. l.

²⁵ Der Kommunist uo.

²⁶ Der Scheideweg, Faschismus oder Sozialismus, Manuilski, Vorsitzender der KI antwortet Otto Bauer (A válaszút, faszizmus vagy szocializmus. Manuilski, a KI elnöke válaszol Otto Bauernek). (Kb. 1932). S. Draxler.

²⁷ Uo. 20. l.

²⁸ Uo. 29. l.

²⁹ Inprekorr, 1932. jún. 10.

³⁰ Inprekorr, 1932. okt. 7.

³¹ Inprekorr, 1932. okt. 18.

Az 1932 novemberi választásoknál a SP a konzervatív Vorarlbergen 5500 szavazatot veszít, a KP 1930-i 180 szavazata 2640-re emelkedik, a NSdAP 1930-i 767 szavazata 8058-ra. Az üzemekben nő a párt befolyása. A RGO Fohnsdorfban 3 mandátumot szerez,³² a WIMONál 3 mandátumot.³³ Bizonyos eredmények ellenére még komoly szervezeti hiányosságok mutatkoztak a pártban. A helyi vezetőségek még gyengék voltak, a tartományi vezetőségek épüléfében, hiányzott a kollektív vezetómunka, sok szervezet „minden kis kérdésben a Központi Bizottsághoz fordul”.³⁴

Az egységfrontért folytatott fáradozások számos antifasiszta bizottság szervezésében³⁵ és a munkanélküliek éhségmenetében nyilvánulnak meg.³⁶ Az 1932. szeptember 3-i, engelmann-arenai antifasiszta tüntetésen 10 000 tüntető vesz részt. A KPOe nevében R. Schüller, Németországról Eckert lelkész beszél. Követelik Hitler ausztriai látogatásának betiltását;³⁷ ez a következő napon valóban megtörténik.

Az EKKI 12. plénumának tézisei a kapitalista stabilizáció végéről, a háborús veszélyről és a fasiszta veszedelemről szólnak.³⁸ Koplenig a KPOe Központi Bizottságában számol be erről. Véleménye szerint „a párt még nem küzdötte le szektás munkamódszereit”.³⁹ Felszólítja a kommunistákat, hogy bocsátkozzanak vitába a szociáldemokratákkal. A „szociálfasizmus” kifejezést nem alkalmazzák.

A KPOe 1. birodalmi parasztkongresszusán 74 kiküldött vesz részt. 17 tagu birodalmi parasztbizottságot választanak.⁴⁰ 1932 decemberében tartják a munkanélküliek birodalmi kongresszusát 300 kiküldött részvételével. Akcióprogram és néhány harci határozati javaslat születik.⁴¹

Az 1933. év a Dollfuss-kormány megerősödött offenzívájával kezdődött a munkásmozgalom és a demokratikus intézmények ellen. Március 8-án felosztatják a parlamentet és március 15-i összeülését rendőrileg megakadályozzák. Betiltják a politikai felvonulásokat és gyűléseket. Követelik a „harcos egységfrontot” a SP vezetőség kapitulációs politikája ellen.⁴² A SP birodalmi konferenciája után a Rote Fahne megállapítja: „... ez megpecsételi a fasizmus előtti kapitulációt”.⁴³ A kormány betiltja a május 1-i felvonulást,⁴⁴ és felosztatja az Arbeiterwehr-t.⁴⁵

Az erősen cenzurázott Rote Fahne⁴⁶ „Miénk május 1.” felirat alatt egységes tüntetésekre szólít fel. A Dollfuss-kormány a katonaság és a rendőrség ellenére sem tudta megakadályozni, hogy a kommunisták egyes munkáskerületekben tüntessenek május 1-én.⁴⁷ Sok kommunista funkcionáriust letartóztattak.⁴⁸ A kormány el akarja venni a Rote Fahne koncesszióját,⁴⁹ a Vörös segélyt hatóságilag felosztatják.⁵⁰ 9000 tagja volt. Május 26-án a KPOe-t a minisztertanács határozatára „többszörösen megállapított államellenes és illegális tevékenysége”⁵¹ miatt betiltják. Ugyanekkor szabadon bocsátják a vezető kommunistákat, akiket május 1-el kapcsolatban tartóztattak le. A Rote Fahne 1933. július 22-ig, erősen cenzurázva még megjelenhet.

³² Rote Fahne, 1932. júl. 8.

³³ Rote Fahne, 1932. júl. 12.

³⁴ Orgnachrichten, März—April 1932 (Szervezeti hírek 1932. március—április). 28. l.

³⁵ Rote Fahne, 1932. júl. 8., aug. 2.

³⁶ Rote Fahne, 1932. júl. 13., aug. 5.

³⁷ Rote Fahne, 1932. szept. 6.

³⁸ Rote Fahne, 1932. okt. 2.

³⁹ Rote Fahne, 1932. dec. 4.

⁴⁰ Rote Fahne, 1932. nov. 15.

⁴¹ Rote Fahne, 1932. dec. 10., 11.

⁴² Rote Fahne, 1933. ápr. 16.

⁴³ Rote Fahne, 1933. ápr. 19.

⁴⁴ Rote Fahne, 1933. ápr. 21.

⁴⁵ Rote Fahne, 1933. máj. 26.

⁴⁶ Rote Fahne, 1933. ápr. 30.

⁴⁷ Rote Fahne, 1933. máj. 3., 6.

⁴⁸ Rote Fahne, 1933. ápr. 28., máj. 5. és Inprekorr, 1933. jún. 2.

⁴⁹ Rote Fahne, 1933. máj. 23.

⁵⁰ Rote Fahne, 1933. máj. 25., 26.

⁵¹ Rote Fahne, 1933. máj. 27.

Május 28-tól tulajdonosa Haasz Árpád. Május 30-án „a KP tevékenységének folytatása miatt” letartóztatják.⁵² Az Arbeiterzeitung így kommentálja a KPOe betiltását: „... a KP feloszlása ellen egységfrontot alkotunk a kommunista munkásokkal”.⁵³ A SP bécsi konferenciája egyhangúan a KP letiltása ellen emel szót.⁵⁴ Számos üzemben tiltakoznak. 1933. júliusától a Rote Fahne kiadója M. O. Acht. Ő főleg az ausztriai náci támadások ellen foglal állást. Június 11-től már csak a Rote Fahne postai kézbesítését engedélyezik.⁵⁵

A KP illegális viszonyok közt folytatja tevékenységét. Számos röplap jelenik meg s 1933 júniusában ül össze a letiltás után először a Központi Bizottság plénuma. Kopenig a Dollfuss-kormányt „a fasiszta koncentrációhoz vezető átmeneti kormánynak” nevezi.⁵⁶ Véleménye szerint a tömegek elégedetlensége nőni fog, s a náciveszély nagy. A szociális és politikai jogok teljes leépítése és a proletárszervezetek szétverése ellen a dolgozóknak egységfrontot kell létrehozniok. „A fasiszta diktatúra további perspektívái az osztályharc kialakulásától függnék.”⁵⁷

Bekövetkeztek 1934. február 12. ismeretes eseményei, megszűnt minden demokratikus intézmény. Fontos, hogy megjegyezzük a KPOe-nek az illegális Rote Fahne 1934. február 9-i számában közölt álláspontját a februári fegyveres harcok előtt: „Életetekről és létetekről van szó! Verjétek le a fasiszmust, mielőtt az ver le benneteket! Tegyétek le azonnal a munkát! A harc vezetésére válasszatok minden üzemben akcióbizottságokat! Menjetek az utcára! Fegyverezétek le a fasisztákat! Munkáskezekbe a fegyvereket!”

⁵² Rote Fahne, 1933. jún. 1.

⁵³ Rote Fahne, 1933. máj. 28.

⁵⁴ Rote Fahne, 1933. máj. 30. és Inprekorr, 1933. jún. 6.

⁵⁵ Rote Fahne, 1933. júl. 11.

⁵⁶ Inprekorr, 1933. jún. 6.

⁵⁷ Inprekorr, 1933. jún. 23.